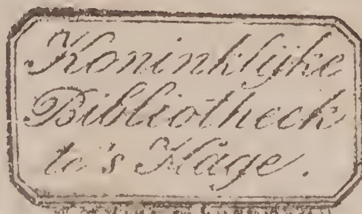
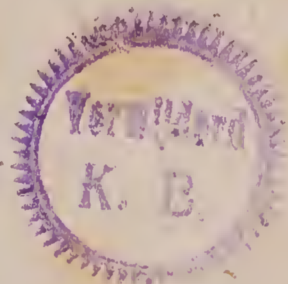
COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XVII. PARS I.

LIPSIAE MDCCLXXI.
APVD IO. FRIDERICVM GLEDITSCH
Venduntur etiam
Amſtelodami apud I. Schreuder, Londini apud Io. Nourſe, Pariſiis apud
Briaſſon, Patauii apud Io. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

I.

Mémoires de mathématique et de physique, présentés à l'Academie Royale des Sciences, par divers savans, et lûs dans ses assemblées. Tome V. à Paris de l'imprimerie Royale 1768. 4. 3 Alph. 20. pl. tab. aen. 20.

i. e.

Commentarii mathematico physici Academiae regiae scientiarum per varios eruditos exhibiti et in eius conuentibus praelecti. Vol. V.

Continentur in hoc volumine sequentes commentarii.

1) *Excerpta ex tribus litteris* Cl. BOUILLET p. 1. *ad* Cl. MAIRAN, quae de variis obseruationibus astronomicis agunt.

2) *Obseruatio eclipsis lunae*, d. 13. ian. 1759 fa- p. 10. cta a Cl. BOUILLET, BARBIER et FORES.

3) *Commentarius super theoria cometae* 1759. p. 12. Auctore Cl. BAILLY.

4) *Commentatio prior de aethere salis marini*. p. 19. Auctore Ill. DE COURTANVAUX. Aether salis

communis seu naphtha, cuius praeparatio adeo difficilis est, secundum Ill. Auctoris experimenta obtinetur, si librae tres spiritus fumantis LIBAVII*) cum libris duabus spiritus vini miscentur et ex retorta, in arenae balneum collocata, destillantur. Collo retortae applicatur magnum vas recipiens, duplici collo instructum, ita nimirum, vt vnum retortae collum recipiat, alteri vero aliud insuper vas recipiens, tubulo instructum, applicetur. Vasa haec recipientia maximam partem glacie comminuta, cumque sale ammoniaco commixta, obteguntur, primumque vas recipiens linteis insuper, aqua, glacie et sale ammoniaco imbutis, inuoluitur. Iuncturis vasorum luto bene obfirmatis et igne moderato accenso, duplex liquor in vasa recipientia transtillat, alter alteri supernatans, quorum is, qui inferiorem locum occupat, vnciam vnam, alter vero, supernatans et aetherem sistens, libram vnam cum vnciis duabus sexque drachmis pondere aequat. In retorta massa fusca atque compacta remanet, quae pondus duarum librarum et vnciarum quatuordecim habet. Aether nondum depuratus acido abundat, et stannum solutum continet; vtrumque tamen, tum stannum, tum acidum separatur, si oleum tartari per deliquium ad saturationem vsque affunditur, quo facto stannum praecipitatur, et acidum subigitur. Aether ita depuratus denuo destillationi subiicitur, sicque purus et rectificatus obtinetur. Quod ad massam, post primam destillationem relictam, attinet,

*) Spiritus fumans LIBAVII praeparatur, si quatuor partes stanni cum quinque partibus mercurii viui commiscentur, et amalgama hoc cum aequalibus partibus mercurii sublimati corrosiui commixtum ex retorta destillatur. Sic enim in vas recipiens liquor admodum fumans transtillat, ex quo, quoties vas aperitur, copiosus, densus, albusque fumus surgit.

tinet, ea, destillationi subiecta, butyrum stanni dat, quo cum oleo tartari per deliquium mixto, calx stanni obtinetur, quae aeque ac caput mortuum, in vase relictum, per reductionem stannum reddit *).

5) *Obseruatio cometae 1759 et 1760 Vlyssippo-ni facta.* p. 37.

6) *Obseruationes de strato terrae cretaceae et lapidum ramosorum circa Riomium* (Riom) *reperiundo.* Auctore Cl. DU TOUR. Terra haec statim sub humo reperitur, ita tamen, vt inter hanc et illam stratum lapidum calcareorum ramosorum irregularium interpositum sit. Cum itaque terra haec sub lapidibus effodiatur, Noster in hac commentatione ostendere annititur, lapides istos non ab illa terra, sed hanc ipsam a frustulis lapideis ortum duxisse, et lapides quidem formam suam aquae, neutiquam tamen ei ipsi coniunctionem partium suarum debere, quod tamen, si dicti lapides ad stalactites pertinerent, requiri Nostro videtur. p. 54

7) *Descriptio nouae machinae in Schemnitiae Hungarorum fodinis mens. mart. 1755 applicatae* Auctore Cl. IARS. Gratum erit, Lectoribus, hoc loco machinae sui generis forsitan primae, a IOSEPHO CAROLO HELL, rerum mechanicarum directore, astronomi celeberrimi fratre, inuentae, nec non nisi ex vagis adhuc relationibus cognitae, inuenire accuratam et descriptionem et delineationem, ob praestantiam eius prae reliquis, quae in eiusmodi casibus excogitari et adhiberi solent machinis. Inutile esset consilium, eam sine adiecta accurata delineatione velle describere; satis est annotasse, eam ita esse p. 67.

 com-

*) Confer. de hac methodo aetherem acidi salis obtinendi Ill. SPIELMANN Instit. chem. edit. II. exp. 82.

comparatam, vt ſine rotis ac tympanis ingens aquae copia ex inſigni profunditate ope aëris, per aquam, ex ſuperiori hydrophylacio in vas metallicum irruentem, compreſſi, eiici; ac exinde, vt quisque facile ipſe colliget, qui internam eius fabricam ſibi cognitam reddet, totam machinam eſſe ingenioſam ſatis fontis HERONIS, per recentiora de vi aëris condenſati experimenta, ampliationem.

p. 72. 8) *Commentatio de aceti radicalis concentratione et congelatione.* Auctore Ill. DE COURTANVAUX. Cryſtallos aeruginis deſtillationi ſubiecit Ill. Auctor, primoque per aliquot horas ignem leniſſimum adhibuit, quo phlegma ſepararetur; igne poſthac ſenſim aucto, liquores magis ac magis acidos, vltimoque liquorem obtinuit, qui rectificatus in collo retortae, receptaculo intermedio et recipiente, in cryſtallos abit. Praeterea vltimam portionem, ſi ebulliat, valde inflammabilem eſſe, et ad praeſtandam congelationem aceti radicalis, ſeparationem phlegmatis acidi, nec non gradum decimum ſeu vndecimum thermometri ſuper puncto glaciali requiri, Cl. Auctor notat.

p. 81. 9) *Obſeruatio cometae menſ. mai. et iun. Pariſiis*
p. 175. *viſi* Auctore Cl. MESSIER cum *appendice.*

p. 94. 10) *Variae obſeruationes aſtronomicae Rothomagi* a Cl. BOUIN *inſtitutae.*

p. 105. 11) *Experimenta, quibus oſtenditur, in borace principium cupreum arſenicale et terram vitreſcibilem latere.* Auctore Cl. CADET. Boracem, magna quantitate aquae ſolutam, colauit Noſter, et in filtro ſubſtantiam albam, leuem et valde friabilem relictam obtinuit, cui terrae nomen imponit. Terram

ram hanc, per plures horas cum aqua decoctam et colatam, euaporationi tradidit, atque inter euaporandum in ſuperficie pelliculam, valde ſubtilem et diverſis coloribus inſignitam, animaduertit, quae, partim per cochleare ablata, partim ſponte praecipitata et a liquore poſthac ſeparata et exſiccata, lamellas paruas, argenteo nitore ſplendentes, praebuit. Pellicula hac ſeparata, et euaporatione continuata, alia, colore hoc deſtituta, formatur, tuncque liquor, ad cryſtalliſandum repoſitus, boracem dat; quod autem cryſtalliſationem reſpuit, lixiuium praebet. Si pellicula illa, partim ſupernatans, partim praecipitata, non ſeparatur, et interea euaporatio continuatur, maxima eiusdem pars euaneſcit, et borax copioſa obtinetur. Itaque pelliculam hanc coloratam ad formationem boracis neceſſariam requiri, illam autem ſubſtantiam, quam terram hactenus vocauit Noſter, nihil niſi boracem, principio aquoſo, ad cryſtalliſationem neceſſario, deſtitutam eſſe, colligit. Pellicula illa colorata, in fundo vaſis reperiunda, carbonibus iniecta, volatilis fit, et absque vllo odore cito diſſipatur. In retortam eadem indita et deſtillationi ſubiecta ſublimatum admodum album dat, in recipiens autem, cui antea pauca aqua commiſſa fuit, liquor tranſtillat, qui aquam colore flauo, ſed nullo, niſi fatuo ſapore imbuit, quae euaporata materiam albam dat. Materia haec alba pariter ac ſublimatum illud album inter duas laminas cupreas, luto bene obfirmandas, interſperſum, et igni commiſſum, cuprum, vt ab arſenico fit, dealbat. Subſtantia, in retorta relicta, ſi in crucibulo forti igne funditur, in vitrum pellucidum abit, topazino colore debili tinctum. Si pellicula illa colorata ſalina cum ſulphure ſublimationi ſubiicitur, puluis albus et gryſeus, vterque cuprum dealbans, nec non ſulphur rubrum aſcendit, tuncque vaſis apertis odor allia-

 ceus

ceus exit, quod ſi vero in lixiuium, poſt euaporationem relictum, laminae ferreae immerguntur, materia cuprea, his ipſis obducta, manifeſtatur. Acidus vero liquor, qui, dum ſublimatio cum pellicula illa ſalina et ſulphure inſtituitur, in recipiens tranſit, ſi cum ſolutione mercurii, ope acidi nitroſi facta commiſcetur, praecipitatum album dat, ei ſimile, quod ope ſpiritus ſalis obtinetur. Ex his itaque, arſenicum, ſalem marinum et cuprum boracis mixtionem ingredi, Noſter colligit.

p. 115. 12) *Obſeruationes eclipſium lunae d. 29 maii et 13 iun. 1760.* Auctoribus Cl. BOUILLET, DE MANSE, DE FORES.

p. 117. 13) *Experimenta, quae oſtendere videntur, boracem continere terram vitreſcibilem.* Auctore Cl. CADET. Vitrum, quod ex terra illa, ſupra deſcripta, obtinuit Noſter, in ſubtiliſſimum puluerem comminuit, et cum aqua coxit; liquorem poſthac colatum ad ſiccitatem vſque ſenſim euaporandum curauit, ſicque latera vaſis euaporatorii materia alba obducta vidit, quae, affuſo acido vitriolico, ſoluta et cum ſpiritu vini mixta et accenſa, flammam viridem dedit. Hinc, terram hanc partem ſubtiliſſimam vitri, ab aqua per fortem diuque protractam ebullitionem ſuſceptam, eſſe colligit. Puluis, in filtro relictus, cumque acidis mineralibus mixtus, in materiam gelatinoſam mutatus eſt. Cum autem Noſter ſimilia experimenta cum vitro communi inſtitueret, et eadem phaenomena, praeter id, quod cum acidis ſolutum et ſpiritu vini mixtum nullam flammam viridem excitauerit, animaduerteret; vitrum, ex borace obtentum, maximam partem proprietates vitri communis obtinere, ſplendorem nimirum, fragilitatem etc. ſeque ad ignem lampadis, vt vitrum com-

mune

mune habere, monet, et ex his terram vitrefcibilem boraci ineffe, colligit.

14) *Obferuatio tertii et quarti fatellitum Iouis menf. nouembr.* 1760. Auctore Cl. BAUDOVIN. p. 124.

15) *Commentarius, hiftoriam naturalem et medicam aquarum Plomberianarum* (eaux de Plombieres) *fiftens.* Auctore Cl. MORAND filio. Cum maxima Auctorum, qui de his aquis egerunt, pars in folo earum examine chemico fubftiterit, Cl. Auctor, aliam viam ad harum aquarum naturam demonftrandam ingreffus, foli potiffimum, ex quo propullulant, naturam, vicinorumque montium mineralia examinauit. Inuenit autem non folum in arena circa fontem pofita, fed et in montibus proxime fitis magnam copiam terrae cuiusdam argillaceae induratae, quae polita quafi tactuque pinguis reperitur, et ab aqua calida foluta, thermarum naturam illam pinguem faponaceam, qua cum thermis Schlangenbadenfibus, quae etiam fimilem terram continent, conueniunt, conciliat. Calor harum aquarum femper calorem aquae vulgaris fuperat, differt vero non folum in diuerfis fontibus Plomberianis, ita vt fontes diuerfi a 14 ad 65 gradum thermometri Reaumuriani calidi hoc in loco occurrant, fed et calor vnius eiusdemque fontis pro vario gradu caloris aëris externi variat. Ante pluuiam omnes calidiores fiunt. Praeter terram argillaceam alia quoque terra Plombierii reperitur, quae in igne phosphorefcit, et a Cl. Auctore primum accuratius examinata eft. Pertinet vero ad fluores fic dictos minerales vel fpathum vitreum WALLERII et, vti nobis videtur, cum *terra*, quam *de bareira* dicunt, conuenit. Quod de mufco *hepatica terreftri* offic. varii Auctores propofuerunt, hanc fcilicet plantam Plombierii ibi tantum

crefcere, vbi *aquae faponaceae* propullulent, Cl. Auctor refutat; cum ibidem etiam in aliis locis reperiatur. In fundo *balnei maximi* excrefcentia vegetabilis reperitur, quae a tremella in thermis Carolinis aliisque obuia, quam Cl. SPRINGSFELD eleganter defcripfit *), diuerfa effe videtur. Confiftentiam haec planta papyri, qua ad fcribendum vtimur, atque homogeneam, neque reticularem vel veficularem fabricam habet. Eft vero *tremella paluftris vulgaris, marinae fimilis, fed minor et tenerior* DILLENII vel *conferua gelatinofa omnium tenerrima et minima, aquarum limo innafcens* RAII.

p. 153. 16) VINCENTII RICCATI *de termino generali ferierum recurrentium cum appendice difquifitio analytica.*

p. 177. 17) *Obferuationes de tunica choroidea.* Auctore Cl. DESCEMET. Summa harum obferuationum eft: nullum effe interuallum inter finem piae matris et initium choroideae eo loco, vbi neruus opticus bullum oculi intrat, vti ALBINUS afferuit; choroideam non folum a nerui optici infertione, fed ex omni fuperficie fcleroticae oriri; tandemque hanc ipfam tunicam non in vuea terminari, fed antrorfum continuari, omnemque corneae fuperficiem internam obducere, et hac ratione, vt fclerotica cum cornea, ita et choroideam, globum formare, cui in anteriore parte fegmentum globi minoris appofitum fit. Teneram vero hanc choroideae continuationem, quae interiorem corneae fuperficiem, vt adnata exteriorem, inueftit, membranam humoris aquei Cl. Auctor vocat. Omnem itaque choroideam in duas partes diuidit, pofteriorem, quae ad ligamenta

*) Vid. Mem. de l'Acad. de Berlin a. 1752. p. 104. Comment. noftr. Vol. III. p. 688.

gamenta ciliaria vſque a nerui optici inſertione ſcleroticae ſubtenditur, et anteriorem, quae ligamentum et proceſſus ciliares, vueam et membranam humoris aquei comprehendit. Eſt vero choroidea contextus fibrarum, quae ex omni ſcleroticae interna ſuperficie egrediuntur. Hinc iis in locis, vbi vaſa eam ingrediuntur, arctius ſcleroticae adhaeret, ſimilis quoque arctior adhaeſio choroideae ad ſcleroticam, in axi bulbi, paullo exterius inſertione nerui optici deprehenditur, quo in loco difficillime choroidea a ſclerotica ſeparatur. Interna choroideae ſuperficies, quam multi Ruyſchianam tunicam vocant, denſior eſt exteriore parte. In ſenibus interior haec lamina magis albida eſt, fibris choroideae ad ſe inuicem arctius adductis, et pigmento illo nigro ad externam laminam, quae laxiorem ſtructuram habet, expreſſo. Vix condonandum Auctoris erro- p. 185.
rem indicare, operae pretium eſſe putauimus. Cum enim HALLERUS et ZINNIUS Cll. vbi obſeruationes a Sociis Academiae ſcientiarum Pariſinae, in diſſectionibus animalium variorum occupatis, factas, quae titulo inferius commemorato in lucem prodierunt *), commemorant, plerumque ſcribant Pariſinos hoc vel illud obſeruaſſe, Cl. Auctor putauit eſſe aliquem Cl. PARISINI, qui commentarios, hiſtoriae naturali animalium inſeruientes, ſcripſerit, eumdemque iam in leone choroideam in duas laminas diuiſiſſe **). Scleroticae albus color ſecundum Cl. Auctoris opinionem pendet ex humoris copia, quo imbuta eſt. Quae ſi enim ſiccatur, pellucida fit, et aquae

*) Memoir. pour ſervir à l'hiſtoire des animaux dreſſés par Mr. PERRAULT. 4.

**) En verba Cl. Auctoris: *Pariſini a ſeparé dans une lionne une lame de la choroide, qu'il appelle le tapis.* In nota adiecta citantur EIUSD. *Memoires pour ſervir* etc.

aquae iterum immiſſa, priſtinam opacitatem recuperat. Piae matris lamina, quae ex Cl. ZINNII obſeruatione *) eo in loco, vbi neruus opticus bulbum ingreditur, ſcleroticam interius obducit et in eius laminam internam abit, laminae exterioris choroideae aliqua portio fuit, quae ſcleroticae adhaeſit. Iam vero, quod ad nouam a Cl. Auctore primum, vt putat, propoſitam **), choroideae productionem, quae corneam interius inueſtit, attinet, ea in equo, oue et lepore integra a cornea ab eo, ſcalpelli ope, ſeparata fuit. Ligamento ciliari exterius adhaeret et ad circulum vueae e ſ. p. continuatur. In infantibus cum cornea perfecte concreſcit, in adultis vero ſenſim ab ea ſecedit, ita vt in ſenibus ſexaginta annorum integra ſeparari poſſit. Cum vero in homine tenerrima ſit, equorum potiſſimum oculis Cl. Auctor vſus eſt. Naturam capſulae lentis cryſtallinae et membranae humoris vitrei habet, a cornea ſeparata conuoluitur et aquae immiſſa, non, vt cornea, mutatur. Sedem cataractae membranaceae, in anteriore oculi camera obuiae, Cl. Auctor in ea ponit.

p. 190. 18) *Commentarius de nauigatione ex Gallia in Indiam orientalem.* Auctore Cl. D'APRES DE MANNEVILLE.

p. 233. 19) *Commentarius de ſurdis et mutis* Auctore Cl. ERNAULD. Breuiter methodos deſcribit Cl. Auctor,

*) *De oculo* tab. I. fig. 1. et cap. 1.

**) Iam Cl. BONN in diſſertatione inaug. de continuationibus membranarum Lugd. B. 1763. defenſa, monet: anteriorem iridis laminam non ad corneae ambitum deficere, ſed ſupra internam corneae ſuperficiem continuari, ab eaque ſat inſignem partem ſe ſeparaſſe aſſerit. Vid. l. c. p. 46 et Comment. noſtr. Vol. XIII. p. 113. Facillime rem in oculo ſenili nonnunquam ſuccedere, ipſi, dum haec ſcribimus, experti ſumus, et, ſi vuea tenditur, ab ea membranaceam productionem ad corneam protendi, quilibet experiri poteſt.

ctor, qua loquelae facultatem hominibus a natiuitate surdis conciliat. Longe tamen perfectiora et pleniora consilia in egregio libro AMMANNI de hac re conscripto occurrunt, neque ea, quae hic proponuntur, noua sunt, aut saltem ita comparata, vt breviter hic in compendio tradi queant.

20) *Disquisitiones circa vterum.* Auctore Cl. LE SUË. Cl. Auctor vteros omnium aetatum, puellarum impuberum, feminarum menstruatarum, gravidarum et parturientium anatomice dissecuit, atque potissimum varia musculosa strata in vtero eiusque confiniis, a se ipso detecta, describit. Vidit vero primum fibras musculosas in duplicatura ligamentorum latorum vteri excurrentes, quales etiam in ea peritonaei duplicatura, qua vterus ad intestinum rectum alligatur, deprehenduntur, quas *musculos obliquos laterales* nominari posse contendit. Peritonaei lamina ab vtero detracta, exterius in anteriore vteri superficie aliquod stratum fibrarum longitudinalium invenitur, quae radiatim primum dispersae, quo propius ad fundum accedunt, eo magis ad se inuicem convergunt, et circa fundum circumuolutae in posteriore superficie iterum descendentes, radiorum instar, secedunt. Sub iis aliae sunt transuersim et oblique positae, iisque aliud stratum simile subiacet, quod superiori varie implicatur, vt fabrica, cordis fabricae musculosae, analoga inde nascatur. In interiore vero vteri superficie occurrunt primo quatuor musculi triangulares, duo in posteriore totidemque in anteriore parte collocati, quorum omnium apex in laterali fundi parte eo in loco positus est, vbi tubae Fallopianae vterum ingrediuntur; basis vero in media et inferiore vteri parte collocatur. Hos musculos *quadrigeminos vterinos* Cl. Auctor vocat. Ruyschianum musculum orbicularem in fundo vteri non vidit.

p. 247.

vidit. Deſcribit autem duos alios *orbiculares laterales*, quorum centrum in aperturis tubarum eſt, circa quas concentricae fibrae circumflectuntur. In inferiore vteri parte transuerſales et obliquae fibrae varie inter ſe inuicem irretitae ſunt. Orificium vteri internum circulares fibras habet, inter quas eminentiae longitudinales carnoſae ſunt. Vaſorum orificia vel ſinus vbique inter orbiculares et tranſuerſas fibras aperiuntur. Iam quod vſum horum muſculorum attinet, putat Cl. Auctor, fibras carneas ligamentorum latorum tubas ſub conceptione ouariis applicare, eas vero, quae in iis ligamentis, quae nonnulli Galli poſteriora dicunt, deprehendantur, efficere, ne vterus ad latera vacillet; muſculos longitudinales externos fundum vteri ad orificium deprimere; obliquos et transuerſos externos fetum et ſanguinem ex vaſis ſubiectis exprimere; quadrigeminos tandem et transuerſos internos, fetu egreſſo, placentae expulſionem adiuuare. In fetu et infantili aetate ſemper collum vteri maius eſt, eaque magnitudo, quae primum magnitudinem corporis vteri aequabat, ſenſim minuitur.

p. 254. 21) *Diſſertatio de quibusdam libris aquariis ſeu inſtrumentis, quibus horizontalis linea determinari ſolet*, Auctore Cl. CHEZY.

p. 263. 22) *Commentarius de ichthyocolla*, Auctore Cl. MÜLLER. Haec ichthyocolla non, vt multi putant, ex ea tantum acipenſeris ſpecie, quae *acipenſer huſo* dicitur, ſed ex quatuor ſpeciebus huius piſcis in Ruſſia obuiis obtinetur, ex *ſturione* ſcilicet et *acipenſere ruthe-no* (ſterlet), quae optimam largiuntur, ex alia porro acipenſeris ſpecie, quae *ſeurjouga* vulgo vocatur, (quam LINNAEUS ad *ſturionem* retulit, quo vero minor capitisque roſtro magis elongato eſt,) et tandem ex

huſone

husone. Haec vltima species, quae *beluga* nominatur, probe distinguenda est ab alio pisce ex cetaceorum genere (*piscis cetaceus albus* RAII) etiam *beluga* dicto, ex cuius corio lineae curruum, non vero vt LINNAEUS in systemate asserit ex acipensere husone praeparari possunt. Ichthyocolla vero non solum ex acipenseris speciebus, sed etiam ex aliis piscibus nonnunquam paratur, vt ex *cyprini* aliqua specie *sasan* dicto, ex *siluro*, imo *gado molua*, qui in Volga et Yaik fluuio abundant. Omissis, quae de fluuiis Russiae, in quibus species acipenseris, ichthyocollam largientes, reperiuntur, Auctor Cl. habet, annotamus, ichthyocollam obtineri ex vesica acipenserum natatoria, quam inter cartilagineos pisces vnicum hoc genus habet. Haec purgata vna cum glutine, quod continet, in pastam manuum ope figuratur, et in taleolos secta lente exsiccatur. Est alia adhuc species, quae coctura vesicae, ichthyocollam largientis, paratur, quae vero longe rarior est vulgari eaque praestantior, et cum ea collae specie, quam vulgo *mundleim* dicimus, conuenit.

23) *De positione orbitae veneris ex obseruationibus, in eius transitu per discum solarem d. 6. iun. a.* 1761. *a* Cl. MAYERO *factis*, disserit Cl. BAUDOVIN. p. 270.

24) *Disquisitiones circa respirationem erucarum.* p. 276. Auctore Cl. BONNET. Notum est, Cl. REAUMUR putasse, stigmata erucarum aliorumque insectorum a MALPIGHIO primum descripta *) soli inspirationi inseruire, aëremque a tracheis susceptum per poros cutis, in qua distribuuntur tracheae, iterum egredi. Cl. vero BONNETI experimen-

*) Vid. Cl. LYONNET descript. de la chenille p. 407. seq. Comment. nostr. Vol. XI. p. 427.

rimenta hic recensita probare videntur, aëris globos, qui in erucis sub aqua mersis ex cute egredi visi sint, fuisse aërem, qui cuti ante submersionem adhaeserit, quae difficulter aqua madefiat; aëremque etiam per stigmata iterum egredi, egressumque hunc motu et agitatione corporis erucae adiuuari. Parte corpore erucae extra aquam eleuata, ab aëre, per stigmata, aqua non tecta, irruente, totum corpus ad motum iterum suscitatum est. Gangliis medullae spinalis semihora post mortem erucae irritatis, musculi vicini ad motum excitati sunt. In papilionibus Cl. Auctor etiam stigmata 18, id est, tot, quot in eruca adsunt, numerauit.

p. 304. 25) *Obseruationes astronomicae Parisiis* a Cl. MESSIER a. 1762 *institutae.*

p. 319. 26) *Commentatio de solfataris circa Romam, deque origine et formatione vitrioli Romani.* Auctore Cl. MAZEAS. Vasti gurgites seu voragines, in statu Ecclesiastico inter mare Toscanum et montes Apenninos reperiundae, solfatarae vocantur. Notissimae harum voraginum sunt solfatara Tiburtina et Viterbiensis. Prior quatuordecim milliaria a Roma distat, intolerabilem hepatis sulphuris foetorem exhalat, strepitum continuum edit, bullulaeque aéreae continuo ad superficiem aquae surgunt. Phaenomena haec a terra quadam et sulphure prouenire, Noster perhibet. Sedimentum enim harum aquarum, in igne disquisitum, calcem perfectam praebet; sique terra illa alba cum sulphure coquitur, odor hepatis sulphuris producitur. Hae insuper aquae incrustationes formant, quae indolis seleniticae sunt, martisque praeterea crocus ex his aquis, si stagnant, praecipitatur. Altera vorago, solfatara scilicet Viterbiensis, sub nomine *bullicame* nota est, quod ab ebullitione aquarum contraxit. Haec

eadem

eadem ratione, vt praecedens, odorem hepatis ſulphuris exhalat, eandem ſpeciem ſelenitis ſoluti continet, et canales, per quos ducitur, incruſtat. Aquae eius limpidiores, quam praecedentis, ſunt, hanc quidem ob rationem, quod nullum bitumen contineant et calidae ſint. Praeterea maiorem copiam ferri habent, quod in canalibus omnibus et locis, vbi aquae iſtae ſtagnant, ſub forma croci praecipitatur.

Aquae hae ſulphureae ad formandum vitriolum p. 327. ab ipſa natura impenduntur, quod triplici modo fieri obſeruatur. Primus eſt, dum vapores, ex ſolfataris riuisque ſulphureis aſcendentes, in terras martiales rurſus deſcendunt, hasque ſenſim efflorefcentia quadam vitriolica obducunt. Cum vero proventus ab his terris parciſſimus ſit, vitriolum ex his non coqui, Noſter perhibet. Alter modus eſt, vbi vapores terras, ferrum continentes, quaſi per filtrum penetrant: terrae eiusmodi coeruleſcentes et adſtringentes ſunt, et ad vitriolum excoquendum impenduntur. Tertius eſt, quando terrae martiales, multum inſimul ſulphuris continentes, per motum quendam inteſtinum et calorem ad producendum vitriolum diſponuntur. Cum vero ſaepe contingat, vt ferrum et ſulphur, in his terris irregulariter diſperſa, intimam vnionem ſubire nequeant, operarii terras has in peculiaribus aedificiis accumulant, easdemque in his per artem eo diſponunt, vt motum inteſtinum ſubeant, atque acidum vitriolicum cum ferro coniunctionem inire queat; quo facto terras ſic adaptatas ad praeparandum vitriolum adhibent.

27) *Obſeruatio tranſitus veneris per diſcum ſolis Pariſiis facta d. 6. iun.* 1761. Auctore Cl. MESSIER. p. 331.

p. 341. 28) *Analysis gypsi.* Auctore Cl. LAVOISIER. Experimenta, quae Cl. Auctor cum gypso instituit, ostendunt, lapidem specularem seu gypsum non calcinatum, aeque ac calcinatum, in magna quantitate aquae solui, solutum et lente euaporatum crystallos admodum exiguas praebere, igni expositum pelluciditatem et aquam amittere, leni igne calcinatum cum aqua indurari, cum carbonibus tractatum hepar sulphuris exhibere, et aqua solutum, affuso oleo tartari per deliquium, tartarum vitriolatum et terram calcaream largiri. Ex his colligit Cl. Auctor, lapidem specularem seu gypsum quodcunque salem neutrum esse. Cum vero in aqua difficulter soluatur, ad eius solutionem quingentis partibus aquae opus habet.

p. 358. 29) *Obseruationes de alcali plantarum marinarum, et modis, istud eidem vsui, cui soda inseruit, aptum reddendi.* Auctore Cl. MAZEAS. Plantae marinae, quas Cl. Auctor examinauit, sunt: 1) *Fucus maritimus, seu quercus marina vesiculas habens C. B.* 2) *Fucus angustifolius vesiculis latis siliquarum aemulis* RAI. 3) *Fucus longissimo, latissimoque folio C. B.* Plantae autem maritimae sunt 1) *Salicornia annua geniculata* TOURNEF. 2) *Salicornia gramineo folio candicanti* EIUSD. *seu kali minus album semine splendente C. B.* 3) *Crithmum maritimum flore asteris attici C. B.* 4) *Cneoron album folio oleae argenteo molli. C. B.* Plantae hae, tum singulae, tum coniunctae, si comburuntur, cineres largiuntur, ex quibus quidem per elixationem et euaporationem alcali obtinetur, quod vero indolem sodae Alicanticae non habet, nec oleum soluit, nec cum eodem perfecte coniungi se patitur. Vt itaque alcali, ex dictis plantis obtinendum, sodae simile fieret, nec olei coniunctionem respueret, libram vnam cine-

cinerum harum plantarum cum ſex vnciis nitri, ſexque drachmis pulueris carbonum commiſcuit Noſter, inque crucibulo candente detonationi tradidit. Detonatione peracta, maſſam aeque duram et compactam, ac ſodam, penitus alcalinam, in coeruleſcentem colorem vergentem obtinuit, quae cum calce acuata lixiuium praebuit, adeo actiuum, vt quinque vel ſex eiusdem guttae ad albeſcendam olei vnciam dimidiam, idque lacteum reddendum ſufficerent. Nouam hanc ſodam eodem modo, vt ſodam Alicanticam ad inſtituendam praeparationem ſaponis ſe habere, easdem cryſtallos praebere, nec in aere deliqueſcere, Noſter perhibet.

30) *Obſeruationes aſtronomicae Toloſae factae* a Cl. D'ARQUIER. p. 367.

31) *Obſeruationes de minera aluminis de la Tolfa in locis Romae finitimis, deque eadem minera ad Palinier in Britannia minore reperiunda.* Auctore Cl. MAZEAS. p. 379. Circa arcem Tolfa complures deprehenduntur colles, ſaxis pleni, quae pulueris pyrii ope diffringuntur. Saxa haec diffracta, maxima cum cura in furnis calcinantur, poſthac autem in aedificia, hunc in finem exſtructa, deportantur, ibique ita diſponuntur, vt ab aqua affluente humectentur, quae de ſaxis in foſſam promanans, breui tempore ſapore aluminoſo imbuitur. Frequente hac lotione, interdum quatuordecim dies durante, lapides iſti finduntur, tandemque, vt calx viua, in paſtam abeunt. Paſta haec in ahenis plumbeis, aqua repletis, ſub continua agitatione coquitur; cocta demum, alumine ſufficienter impraegnata, in aliud vas deriuatur, in quo clarior limpidiorque facta ad cryſtalliſationem idonea fit. Ex hoc canalis ope in ſexaginta ad octoginta vſque vaſa, ſingulari modo con-

ſtructa et inter ſe inuicem coniuncta, deriuatur, vbi lateribus eorum alumen, in cryſtallos formatum, accreſcit. Aqua inde defluens colligitur, iterumque in ahenum, vbi paſta aluminoſa coquitur, infunditur. Alumine ex dictis ſaxis extracto, ſabulum ſubtile cum terra, ad ignem ſe indurante, mixtum, nec non materia pinguis, albeſcens et acida relinquitur, quae aeri expoſita effloreſcit, humiditatem attrahit, et eadem fere phaenomena praebet, quae in lixiuio, poſt cryſtalliſationem vitrioli ſuperſtite, obſeruantur. Colligit itaque ex his Cl. Auctor, acidum vitrioli in dictis ſaxis iam exiſtere, per calcinationem autem tum demum euolui et ad combinationem intimam cum terra aluminoſa diſponi.

p. 384. Quod ad mineram aluminoſam de Palinier in Britannia attinet, ea lapidem ſiſtit, qui in fodina, vbi tripela effoditur, reperitur, et minerae aluminoſae de la Tolfa perfecte analogus eſt. Hic lapis a tripela differt: ſi enim dictus lapis et tripela igni exponantur, haec duritiem retinet, quae in illo ceſſat. Si deinde iſte lapis aqua humectatur, et chartae coeruleae imponitur, ei maculam rubeſcentem imprimit, quam tripela non efficit. Idem porro lapis calcinatus, et aqua ſaepe irroratus, ſaporem aluminoſum linguae imprimit; forti igne calcinatus, nullum vltro alumen dat, quod aeque in minera aluminoſa de la Tolfa obſeruatur. Itaque igne forti mineras has acido ſuo orbari, acidumque hoc baſi ſuae in minera immediate non vnitum eſſe, Noſter coniicit.

32) *Methodus, qua nauis, in fluuio ſubmerſa, ite-*
p. 392. *rum eleuata fuit.* Auctore Cl. BONNONY.

33) *Tranſitus mercurii per diſcum ſolis d. 6. maii*
p. 396. 1753. *Pariſiis obſeruatus* a Cl. KERAUSTRET.

34) *Com-*

34) *Commentatio prior de frigore, quod liquores, cum euaporant, producunt.* Auctore Cl. BAUME. p. 405. Liquores seu fluida, quibuscum Cl. Auctor haec experimenta instituit, sunt; 1) aqua fluuiatilis colata; 2) eadem aqua destillata et per annum asseruata; 3) acetum vini vulgare; 4) acetum vini destillatum; 5) acetum vini destillatum, per frigus concentratum; 6) spiritus veneris; 7) spiritus nitri fumans; 8) spiritus salis fumans; 9) spiritus sulphuris; 10) oleum terebinthinae vulgare; 11) oleum terebinthinae rectificatum; 12) oleum animale DIPPELII rectificatum; 13) spiritus cornu cerui; 14) spiritus salis ammoniaci, cum calce, in aere extincta, paratus; 15) spiritus salis ammoniaci vinosus; 16) aqua vitae; 17) spiritus vini communis; 18) spiritus vini rectificatus; 19) spiritus vini rectificatus, cum camphora saturatus; 20) aether vitriolicus; 21) aether nitrosus. Singulis his fluidis thermometrum tam nudum, quam linteo inuolutum, immersit, atque omnia haec fluida, acidis nonnullis exceptis, frigus, dum euaporent, produxisse, hocque, quo magis euaporabilia fluida sint, eo quidem maius, minus tamen durabile esse, obseruauit. Cum Cl. Auctorem vbique sequi nequeamus, vnum alterumque exemplum commemorasse, sufficiat. Aceto vini vulgari, eidemque destillato, nec non per frigus concentrato, thermometrum immersum vix ad gradum vnum, dum extraheret Noster, descendit; spiritui veneris autem et spiritui nitri ac salis fumanti immersum statim post extractionem ascendit. In oleo animali DIPPELII ad duos gradus et, cum thermometrum, linteo inuolutum, immergebatur, ad quatuor gradus descendebat. Haec et reliqua, cum fluidis instituta, experimenta, vtilitate non carere, et arti inprimis salutari inseruire posse, Noster autumat. Si v. g. quis sudet, et lintea,

tea, quibus inuoluitur, ſudore madida ſint, humorem, dum euaporet, nonnunquam funeſta ſymptomata, quorum cauſa forſan ignorari poſſet, producere, aſſerit. Itaque in medicina et chemia, ſi lintea humoribus fluidisue madefacta applicentur, ad euaporationem liquoris humectantis et producendum inde frigus attendendum eſſe, Noſter innuit.

p. 425. 35) EIUSDEM *Commentatio poſterior, de eodem argumento.* In hac oſtendit Cl. Auctor, frigus, ſi preſſio aeris ambientis, qui euaporationem ex parte retardet, ſupprimatur, notabiliter augeri. Itaque experimenta in vacuo inſtituta, communicat, quibus demum alia, cum variis liquoribus et glacie ſuſcepta, ſubnectit. Sic aquae purae, ad trigeſimum quartum gradum calefactae, calor intra decem minuta in vacuo vltra nouem gradus imminutus eſt, cum eiusdem aquae calor intra idem tempus in aere libero tres tantum gradus deſcenderet. Spiritus ſalis ammoniaci cum calce viua, in aere extincta, paratus effecit, vt thermometrum in vacuo ad nouem gradus, in aere libero autem ad quinque gradus deſcenderet. Thermometrum aetheri, in vacuo poſito, immerſum viginti ſex gradus frigoris oſtendit. Cum hoc Noſter obſeruaret, vaſculum, aqua repletum, aetheri immerſit, poſteaque in vacuum collocauit, ſicque ſubito aquam in glaciem abiiſſe, obſeruauit. Quod ad coniunctionem fluidorum cum glacie attinet, experimenta Noſter cum variis acidis, oleo animali DIPPELII, ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo, ſpiritu ſalis ammoniaci cum calce viua parato, aqua vitae, ſpiritu vini vulgari et rectificato, nec non cum aethere vitriolico et nitroſo inſtituit, variosque gradus refrigerii obſeruauit. Sic vncia dimidia glaciei contuſae, cum drachmis duabus aceti vini vulgaris mixta, thermometrum ad vnum gradum deſcendere coegit.

coegit. Drachma vna ſpiritus ſalis fumantis, cum vncia dimidia glaciei contuſae mixta, deſcenſum in thermometro ad ſedecim gradus, duae autem drachmae dicti ſpiritus cum eadem quantitate glaciei ad gradus viginti tres, et tres drachmae eiusdem ad gradus viginti quinque effecerunt. Aether vitriolicus, cum glacie mixtus, thermometrum ad gradus octo, aether vero nitroſus ad gradus decem deſcendere coegit. Sed haec ſufficiant. Ex his enim patere arbitramur, quanto ſtudio quantaque attentione experimenta haec, vtilitate certe non deſtituta, a Cl. Auctore inſtituta ſint.

36) *Obſeruationes inſulae in Flandria a fine hyemis 1752. ad ver 1753. factae, circa diuerſam aëris temperiem, agros eorumque producta, et morbos epidemicos, in hac prouincia graſſantes.* Auctore Cl. BOUCHER. p. 441.

37) *Commentarius de conchyliis in Galloprouincia* datte *dictis.* Auctore Cl. FOUGEROUX DE BOUDAROY. p. 467. Praeter *pholades*, quos Galli *dails* vocant, alia quoque teſtaceorum ſpecies rupes terebrat et in lapidibus habitat, quam *datte* nominant, et quae *mytilus lithophagus* Ill. LINNAEI eſt. Cum vero Cel. REAUMUR, qui in commentariis academiae Pariſinae *) pholades accuratius deſcripſit, putauerit, illos argillam tantum perforare poſſe, et pholades, quos in lapide duriore deprehendimus, in hunc lapidem eo tempore penetraſſe, quo adhuc mollis fuit, poſtea vero hanc argillam in lapidem mutatam eſſe; Cl. Auctor huius commentarii demonſtrat, mytilos aliaque teſtacea lapides duriſſimos perforare poſſe. Vidit enim illos non ſolum in madreporis, ſed et maxima eorum copia Toulonii in

*) A. 1712. p. 126. ſeq.

in ſaxis aqua marina tectis, quae ex lapidicinis remota et in portum delata ſunt, quo aedificia iis ſuperſtruantur, reperitur. Putat vero mytilos, paruos adhuc, filamentorum ſeu byſſi ope ſaxis adhaerere, et tum corporis motu, tum ope partis cuiusdam carnoſae, quae vulgo pes in teſtaceis nominatur, lapidem ſenſim perforare. Hinc canalis, quem animal effodit, ſemper in ſuperficie lapidis exteriore anguſtior eſt, quam interius, vbi animal collocatum eſt. Si animal in itinere ſuo canaliculum ab alio animali perfoſſum offendit, eum penetrat, et mytilum, qui ibidem habitat, enecat. Penetrant vero etiam in cananiculos, quos mytuli parauerunt, per aperturam externam, varia inſecta marina, conchyliisque his veſcuntur. Quae de anatome mytilorum horum Cl. Auctor habet, omittimus, cum fabrica eorum, cum fabrica reliquarum ſpecierum huius generis ſatis conueniat.

p. 479. 38) *Vſus diuiſorum numeri in reſoluendo problemate arithmetico.* Auctore Cl. RALLIER DES OURMES.

p. 485. 39) *Expedita methodus numeros primos in ſerie numerorum imparum continuata detegendi, et ſimul diuiſores eorum numerorum, qui non ſunt primi.* Auctore EODEM.

p. 500. 40) *Obſeruationes circa ſurdos et mutos cum animaduerſionibus in nonnulla loca commentarii* Cl. ERNAULD ſup. p. 233. Auctore Cl. PEREIRE. Docet Cl. Auctor, Cl. ERNAULD non inuentorem eſſe methodi ibidem deſcriptae, ſed ipſe ſibi hanc gloriam vindicat. Pleniorem vero huius controverſiae hiſtoriam in compendio tradere, impoſſibile eſſe iudicamus.

41) *Com-*

41) *Commentarius de ſalſola kali* (ſalicor). Au-ctore Cl. MARCORELLE. Deſcribitur hoc commentario non ſolum planta *ſalſola kali* LINN. ex qua optima ſodae ſpecies paratur, ſed et fuſe cultura eius in agris ſale marino impraegnatis, et methodus exponitur, qua ſoda poſt combuſtionem plantae ſiccatae obtinetur. Ex ſucco ſalſolae iam alcali minerale ſodae et ſal marinum, ante combuſtionem extrahi poteſt, quod iam Cl. MONTET obſeruavit, cuius tamen commentarius de hac re conſcriptus*) Cl. Auctori demum, hoc commentario iam ad finem perducto, innotuit. Soda ex ſalicornia optima eſt, et colorem ex nigro coeruleſcentem habet. Sodae vero, ex *ſalicornia herbacea* et *fruticoſa* (quam plantam Galli *ſoude* vocant) paratae, quae praecedente inferior eſt, color griſeus eſſe ſolet. Paratur vero etiam ſoda ex variis aliis plantis, vt *meſembryanthemi*, *ſalſolae* et *ſalicorniae* aliis ſpeciebus. p. 531.

42) *Epitome obſeruationum Rothomagi d.* 12. *iul.* 1757. *factarum* a Cl. PINGRÉ et BOUIN. p. 549.

43) *Obſeruatio aſtronomica eodem die Pariſiis facta* a Cl. MONNIER. ibid.

44) *Noua methodus diuidendi, ſi diuidendus fuerit multiplum diuiſoris, nec non radices extrahendi ex potentia perfecta.* Auctore Cl. RALLIER DES OURMES. p. 550.

45) *Commentarius continens deſcriptiones eclipſium ſolis Pariſiis viſibilium ab anno* 1767 *ad a.* 1900. Auctore Cl. DU VAUCEL. p. 575.

*) Vid. Mem. de l'Acad. a. 1762. p. 639. Comm. noſtr. Vol. XV. p. 478.

p. 593. 46) *Comparationes lunae cum ſtellis fixis a. 1756. Rothomagi factae.* Auctore Cl. BOUIN.

p. 598. 47) *Obſeruationes aſtronomicae ibidem* ab EODEM *a. 1757. factae.*

p. 605. 48) *Obſeruatio eclipſis ſolis d. 13. iun. 1760. ibidem facta* a Cl. DULAGUE.

p. 607. 49) *Commentarius de fetu monſtroſo.* Auctore Cl. BETBEDER. Monſtrum hoc duo capita, quatuor brachia, thoracesque duos habuit. Internis vero partibus a chirurgo exemtis, qui in partu opem tulerat, anatomen eius Cl. Auctor non tradere potuit.

p. 611. 50) *Obſeruationes aſtronomicae a menſe auguſto a. 1752. ad annum 1762. Pariſiis factae* a Cl. MESSIER.

p. 615. 51) *Obſeruatio circa tertium ſatellitem Iouis d. 25. ian. 1763.* ab EODEM *facta.*

p. 617. 52) *Commentatio de pyritis et vitriolis, ad ſtabilienda dogmata chemica de formatione naturali harum ſubſtantiarum mineralium aliarumque materiarum, quae ex combinatione earundem producuntur.* Auctore Cl. VALMONT DE BOMARE. In itineribus, quae fecit Noſter, varias de pyritis et vitriolis collegit obſeruationes, quarum ſumma hic traditur. Pyrites Noſtro ſunt omnes ſubſtantiae terreſtres, ſalinae, acidae, quae vario ſub ſtatu mineraliſatae et cryſtalliſatae ſunt; interim pyrites a marcaſitis diſtinguit, ſubque his ea corpora mineralia comprehendit, quae tam de pyritis, quam metallis participant, humiditatem non attrahunt, et omnem elixationem reſpuunt. Pyrites reſpectu figurae et proprietatum diuerſos eſ-

ſe,

ſe, omnemque differentiam a ſubſtantiis, quibuscum acidum vitriolicum, durante formatione, connubium init, prouenire, autumat. E. g. ſi pyrites aluminoſus, in ſtatu fluido exiſtens, baſi martiali occurrat, terram eius vel ex parte vel penitus praecipitari, inque priori caſu vitriolum aluminoſum, in poſteriori autem cryſtallos martis rhomboidales decaëdras produci, vel ſi materia pyritacea ferro et cupro ſimul occurrat, vitriolum ex coeruleo virideſcens figurae dodecaëdrae formari, perhibet. Ab acido tandem vitriolico, a pyritaceis maſſis liberato, ſub ſtratis pyritum deſtructorum innumera corpora indolis diuerſae, vitriola omnis generis, ſulphur, ſeleniten, ſchiſtes, ardeſias, argillas coloratas et argillas vitriolicas formari, immo idem iſtud acidum liberatum, ſi lithantracibus ſeu ſubſtantiis martialibus occurrat, calorem, efferueſcentiam notabilem violentumque fremitum producere, aſſerit. Inde autem oſcillationes ſubterraneas oriri, ſique ſubſtantiae mutuo ſe penetrare et magis ac magis incaleſcere pergant, per has ipſas calcinationes, ſublimationes et fuſiones effici, autumat. Per ignem denique aerem multo magis rarefieri, coactumque euolui et per fiſſuras exitum quaerere, ſicque montes igniuomos ortum ducere; ſin autem materies iſta, in locis ſubterraneis mota, exitum nullum habeat, eam, dum elaſticitas eiusdem magis magisque augeatur, horrendam exploſionem, cum ignis flamma coniunctam, et inſignes illos terrae motus et devaſtationes producere, oſtendit.

53) *Problema aſtronomicum propoſitum* a Cl. DE SILUABELLE *una cum eius ſolutione.* p. 631.

54) *Commentarius primus de diffractione lucis,* Auctore Cl. DU TOUR. p. 635.

H.

II.

Traité des fleurs blanches, avec la méthode de les guérir: par Mr. RAULIN. Docteur en Médecine, Conseiller-Médecin ordinaire du Roi; de la Societé Royale de Londres, des Académies Royales des Belles-Lettres, Sciences et Arts de Bordeaux et de Rouen, et de celle des Arcades de Rome. Tome premier. à Paris, chez Herissant, fils, libraire. 1766. 12. pagg. 435. cum praefatione pagg. 30. Tome second. Ibidem, eodem anno, pagg. 626.

i. e.

Tractatus de fluore albo, cum methodo eum curandi. Auctore Cl. RAULIN, etc.

In tres partes opus hoc diuiditur, quarum duae priores primum, tertia alterum tomum constituunt. Pars prima theoriam fluxus albi proponit, eiusque sectio prima characterem illius; secunda varias species, tertia caussas remotas sistit. Pars secunda caussas propiores et immediatas fluoris albi ita pertractat, vt sectio prima caussas eiusdem propiores, et secunda caussas proximas exponat. Tertia denique pars de cura fluoris albi agit, et sectione prima rationem praecauendi caussas eiusdem remotas atque medendi effectibus earumdem, sectione secunda curam caussarum propiorum, et tertia curam caussarum immediatarum seu proximarum exhibet. Singulae sectiones in capita quaedam subdiuisa sunt, quorum argumenta nunc paullo vberius prosequuturi sumus.

Tom. I. p. 1. Primum caput sectionis primae in parte priori exponit, quid nomine fluoris albi veniat. Est ille efflu-

effluxus humorum aquoſorum, ſeroſorum, lymphaticorum, mucoſorum, bilioſorum, chyloſorum vel lacteorum ex pudendis feminarum, vario modo differens pro varietate cauſſarum ipſius, fere ſemper ratione effectuum ſuorum timendus, diuerſus ratione ortus ſui et periodorum, quas ſeruat, incongrua etiam nonnunquam ſequela menſtruorum ceſſantium; rariſſime in feminis perfecte ſanis absque incommodo occurrit, et hoc ne tunc quidem, cum aliquamdiu perdurauerit. Cognitus quidem fuit antiquis, ſed tum non niſi vetulas infeſtaſſe ſcribitur, p. 7.
quum hodie ne tenerrimae quidem aetati parcat. Moleſtum ſymptoma eſt in grauidis, et infantes hoc maternum vitium ſaepius luunt. Neque ſemper a vitio vteri pendet, ſed a quacumque corporis aut partis cuiusdam deprauatione oriri poteſt: neque res periculo caret, ſi ipſe vel ſponte ceſſat, vel reprimitur inepte. Caput ſecundum ſanguinem et chy- p. 11.
lum, tamquam fontes generales mali huius, conſiderat, et integrum fere phyſiologicum eſt. Tertium caput deſcriptionem vteri exhibet, et quid ille ad fluorem album conferat, docet, vbi praecipue ratio habetur motus fluidorum in hac parte ob flexuras vaſorum inſigniter retardati, et inſignis copiae glandularum folliculoſarum per totam vteri et vaginae ſuperficiem diſperſarum. Caput quartum exponit, p. 36.
qua ratione fluor albus oriatur. Fluidae corporis partes cum deprauantur, ſolidas ſenſim iuſto tono iuſtaque elaſticitate priuant easque relaxant; et vt in omnibus chronicis morbis fluida corrupta locum ſibi peculiarem deligunt, in quem copioſius irruunt ac ſedem ibi figunt, ita mirum non eſt, vterum facile eiusmodi decubitus pati, cum ſtructura mire iisdem faueat, quare MERCATUS et PARACELSUS eumdem emunctorium vniuerſale totius corporis dixerunt. Caput quintum agit de diuerſis co- p. 40.

loribus

loribus fluoris albi. Differunt ii ratione diuerſae qualitatis humorum, ad vterum deductorum, ratione indolis, quam in ipſo vtero acquirunt, ratione morae, quam in eodem ſubeunt, et ratione mutationis, cui in eo ipſo ſubiecti ſunt. Varietates hae colorum ex veterum ſcriptis ad decem claſſes redigi poſſunt; inſigniter autem omnino mutantur ex aſſumtis alimentis potulentisue, aut aliis circumſtantiis ex
p. 48. vario vitae genere accidentibus. Caput ſextum diverſas qualitates fluoris albi exponit, qui aeque vt colores eius variant pro varietate cauſſae et materiae effluentis, huius maioris vel minoris morae in vteri et vitiorum ibi contractorum. Inueteratus fere malignioris indolis et periculoſior ſaepe eſt, quam recens. Ab his diuerſis qualitatibus odor etiam diverſus determinatur. Deſcribit nunc Cl. Auctor
p. 50. diuerſas fluoris albi ſpecies. Seroſus copioſior oedemata, pallorem, cet. efficit. Qui flaueſcentis coloris eſt, copioſus et foetens; viſcoſus autem virideſcens, plus minusue corrodens eſt. Peſſimus eſt nigricantis vel obſcuri coloris. Qui coloris pallidi et albi ſunt, pertinaciores ſunt, at minus periculoſi. Qui loturam carnium aequant, maximopere irritant. Albi cancroſi, ſanioſi et putridi peſſime foetent et quaecumque tangant, arrodunt. Cacochymia ſcorbutica fluorem album ſemper irritat et ſaepe acrio-
p. 52. rem reddit. Ea ſpecies, quae puri ſimilem materiem ſiſtit, interdum verum pus tantum eſt, interdum pus cum materia diuerſae penitus naturae remiſtum. Alia eſt ſpecies, cuius materia liquori ſeminali ſimilis eſt, at acris et vellicans. Fluor albus chyloſus, paullo poſt paſtum inprimis copioſior, lenis eſt, et ſiſtit chylum ob deprauatam digeſtionem non rite ſubactum, inde ad vterum delatum et ibi cum aliis humoribus vitiatis depoſitum. Eiusdem fere originis atque indolis eſt lacteus, cuius in ipſo

corpore

corpore facile oriundam acrimoniam multa documenta probant. Cumque omnes humores corporis, ſanguis, bilis, vrina cet. adeo facile acrimoniam contrahant, mirum non eſt, fluorem album itidem, ſi in cellulis vteri commoretur, acriorem reddi. Vnde autem differentes adeo characteres diverſae eius ſpecies acquirant, in capite ſeptimo perpenditur. Secretio, quae in ſtatu naturali fieri debet in vtero, aeque ac reliquae in corpore obuiae, certis legibus eſt ſubiecta. Quodſi ergo a quacum- p. 68.
que demum cauſſa circulus humorum in eodem impeditus fuerit, humor aquoſus, ſubſtantiam internam eiusdem irrorans, augetur adeo, vt in ſenſus incurrat: inde fluor albus aquoſus, ſimplex, benignus, qualis fere in principio eſſe ſolet. Subſiſtentibus aut auctis cauſſis, augetur morbus, excretoria irritantur, relaxantur, liquoribus denique omnis generis deprauatis atque inter ſe commiſtis ſuſcipiendis apta redduntur; inde cum primo pars aquoſa ſanguinis prodiit, ſuccedit poſtmodum ſeroſa, fibroſa, mucilaginoſa, bilis, chylus, lac, ſanguis ipſe. Docent hoc cadauera feminarum, morbo hoc affecta- p. 70.
rum: et reliquas etiam ſecretiones iisdem mutationibus obnoxias eſſe, Cl. Auctor vrinae et bilis exemplis demonſtrat. Caput octauum ſigna fluoris albi docet, qui et ſi ab aegris intempeſtiuo pudore permotis reticetur, ſatis tamen cognoſcitur ex inſpectione linteorum et vrinae, quae, durante fluore, ſedimentum deponit pituitoſum magisque album et crudum, quam in ſtatu ſano, aut inhaerentes oſtendit flocculos albos et pituitoſos. Signa diuerſitatis fluoris albi ex coloribus eiusdem atque effectibus ſeu ſymptomatibus depromenda ſunt, de quibus igitur caput nonum agit. Si cacochymia illum produxit, totum corpus ſenſim ſenſimque debilitatur, cachectiuum redditur, et, morbo aucto, febris lenta,

phthiſis

phthiſis et plurima alia incommoda accedunt, quae, fluente per pudenda materia, breue ſolamen acquirunt, quamquam ipſo profluuio ſemper exaſperantur.
p. 81. Sunt vero et cuilibet parti corporis, cuius vitio ortum debet fluor albus, peculiaria ſymptomata, eaque pro diuerſitate ipſarum partium varia, alia capitis, alia pectoris, alia ventriculi, meſenterii, hepatis, lienis, viarum vrinariarum, vaſorum ſpermaticorum, vteri ipſius, quae omnia formam ſaepiſſime mutant. HIPPOCRATES copioſe deſcripſit ſymptomata et effectus variarum ſpecierum morbi huius, et obſeruationes ipſius cum iis, quae nunc fiunt, conueniunt.

p. 91. Sectio ſecunda ſiſtit diuerſas morbi noſtri relationes, et primum quidem caput de fluore albo haereditario exponit. Generatim diſquiſitis cauſſis morborum haereditariorum cum in parentibus, tum nutricibus, et a priori, et per experientiam monſtratur, fluorem album omnino inter eosdem referri
p. 99. debere: imo ex obſeruatione BALLONII idem contagioſus eſſe poteſt. Caput ſecundum fluorem album cum aliis morbis complicatum ſiſtit. Semper ille ſymptomaticus eſt, numquam criticus: morbi autem cum eo complicati vel ex actionibus partium corporis ab eodem vitiatis pendent, vel
p. 105. tantum epigenomena ſunt. Hi vel acuti eſſe poſſunt, vel chronici: priores, niſi iam fluida exhauſta fuerint et ſolidorum robur fractum, curationem quidem admittunt, at tardam et difficilem, aeque ac alii morbi acuti facile in cachexiam, maraſmum, hy-
p. 106. dropem, phthiſin cet. tranſeunt. Morbi chronici, fluori albo ſuperuenientes, ſponte numquam ceſſant, artis auxiliis non niſi rariſſime cedunt: ſi ſubſiſtant, vterque morbus omnem medelam reſpuit. Qui ab ipſo fluore albo originem ducunt, ple-

plerumque terminantur fcirrhis vifcerum abdominalium, vlceribus faepe cancrofis, aliisque funeftis accedentibus. Referenda huc etiam eft grauiditas, quam aut abortus fequitur, aut fetus languens excipit, qui etfi, quod rarius euenit, emergat, per totam tamen vitam imbecillis eft et eamdem indolem haereditate in pofteros propagat. Rarius etiam ftatus puerperii incommodis iisque multiplicibus caret. Caput tertium docet, in quo differat fluor albus ab aliis morbis, qui eum mentiuntur; quorfum pertinent menftrua mali coloris, pus ex vlceribus vteri promanans, mucus ex haemorrhoidibus vteri et gonorrhoea. Menftrua peruerfi coloris dignofcuntur ex ratione ortus ipforum, periodorum, quas feruant et toto corporis habitu: pendent enim fere ab acrimonia fcorbutica. Vlcera matricis vel funt fuperficialia, vel degenerant in carcinomaticam indolem: faepius etiam fcirrhus verus in vtero haeret. Symptomata fcirrhi vel vlceris cancrofi, pus excretum, interdum faniofum, interdum quoque fanguine remiftum, eius mutatio fucceffiua, facile morbum a fluore albo diftinguunt. Neque difficilis redditur diftinctio, fi ambo morbi inter fe complicentur. Haemorrhoides nonnumquam circa collum vteri aeque ac circa inteftinum rectum oriuntur; has tactus et, deductis genitalibus, ipfe vifus detegit, et cruor effluens, quem materia mucofa, albicans, albumini ouorum fimilis, excipit, optime diftinguit. Gonorrhoeae feminarum tres funt fpecies: acuta (maligna), fimplex (benigna) et, quae ex vtraque priorum oritur, chronica feu habitualis. In omnibus liquor promanat ex glandulis pudendorum externorum, diuerfus pro varia morbi fpecie, vix non femper a cauffa venerea ortum trahens, quam fi femper confiterentur aegrotae, diftinctio a fluore albo facillima foret: quum vero iis hac in re fiden-

p. 120.

p. 126. fidendum non ſit, ponenda eſt diſtinctio in partibus affectis, quae ſunt in gonorrhoea partes pudendae externae, in fluore albo vterus et vagina; in doloribus et ſymptomatibus eadem ex ratione diuerſis; in interuallis, quae in gonorrhoea nulla eſſe ſolent, in fluore albo, quam diu ſitus horizontalis ſeruatur, adſunt. Interim complicatur interdum morbus et tum alteruter ex ſignis ſibi propriis diſcernendus eſt. Glandulas autem, quae ſedem gonorrhoeae conſtituunt, exulcerari poſſe ſola acrimonia humorum, nullo accedente miaſmate venereo, obſeruationes docent, quarum vnam memorat Cl. Auctor a ſe ipſo factam. Caput quartum metaſtaſes fluoris albi pro-
p. 130. ponit. Theoria metaſtaſium in vniuerſum docet, morbos contextus celluloſi plerumque metaſtaſin pati per eumdem, vti morbos contra ſyſtematis ſanguinei per vaſa. Cum vero fluoris albi cauſſae in
p. 136. vitiis omnium viſcerum partiumque corporis haerere poſſint, ille ſuppreſſus, facillime eadem viſcera petit, ex quibus ortum prius traxit. Oriuntur inde vlcera partium quam maxime remotarum, tumores, puſtulae, purpura ſcorbutica, totum corpus occupans, vlcera oris, ſaliuae et muci copioſior ad os affluxus: frequentiſſima autem, vt in omnibus morbis partium generationis, ad pulmones ſit metaſtaſis, phthiſeos aliorumque morborum viſceris huius cauſſam praebens.

p. 143. Sectio tertia cauſſas remotas fluoris albi pertractat et in primo quidem capite aeris ratio habetur. Si partes nociuae aeris reſorptae ſunt a corpore noſtro, natura easdem expellere intendit: cum autem eam partem deligat, in qua minimam reſiſtentiam
p. 146. inuenit, vterum eiusmodi euacuationi praeternaturali facile obnoxium eſſe, patet. Inde eluceſcit, cur fluor albus quibusdam in regionibus humidioribus,

bus, v. c. Belgio, endemius morbus ſit: epidemicum autem eumdem producit tempeſtatis nimia humiditas, qualis fuit, cuius in actis Wratislauienſibus ſub initium huius ſeculi mentio facta eſt. Frequentior autem et grauior eius cauſſa in alimentorum peruerſa qualitate ſita eſt, de qua caput ſecundum agit. Ex quo enim, peiore reddita per dilu- p. 151.
vium orbis terrarum conditione, receſſerunt homines a ſimplici illo prioris aeui victus genere, ſaeua iſta morborum terris incubuit cohors, adiuta inprimis abuſu aromatum, quibus ſolida ſtimulantur et ad crebriores contractiones fortioresque motus diſponuntur, fluidisque ideo damnum infertur. Cibi viſcidi morbum noſtrum mire fouent, qua in re alia cauſſa poſita deprehenditur, cur ille in Belgio adeo frequens ſit. Caput tertium abuſum diverſorum potus generum conſiderat in genere: p. 170.
quartum vero aquam vitiatam, tamquam cauſſam remotam morbi noſtri. Verum quidem eſt, aquam puriſſimam nec nutriendis plantis, nec praebendo potui idoneam eſſe: ſed ſalubritas eius conſiſtit in conuenienti quantitate particularum ei admiſtarum. Optima ea iudicanda eſt, quae facile per corpus tranſit, nec ventriculum grauat. Admiſtae particulae heterogeneae ſaepe medicam eidem virtutem conciliant, ſaepe eam nociuam reddunt et inter alios effectus etiam coagula et obſtructiones humorum efficiunt. Inde apparet, cur aquae Vindobo- p. 179.
nenſes, ſimplici coctione ſalſedinem contrahentes, fluoribus albis generandis adeo faueant. Quodſi etiam fluor albus non immediate pendeat ab eiusmodi aquis, tamen mediate, corruptis corporis actionibus, ab iisdem proficiſcitur. Caput quintum p. 183.
de factitiis potus generibus exponit. Haec omnia, praecipue ſpirituoſa, ſolummodo ratione aquae, baſin ipſorum conſtituentis, vtilia cenſenda ſunt. Vi-

num, cuius ſtimulo conſuetudine aſſueti ſumus, nonniſi multa aqua temperatum bibendum eſt. Acetum eius, teſte HOFFMANNO, inter cauſſas maxime ſollemnes referri debet, cur fluor albus in Flandria praeſertim adeo frequens eſt. Cereuiſia recentior vtero ſemper infeſta eſt. Quae a ſpirituum inflammabilium variis generibus damna metuenda ſint, facile perſpicitur. Coffea neruoſum ſyſtema irritando affectiones vaporoſas et fluorem album produ-
p. 194 cit. Theae abuſui morbus iſte adſcribitur in Germania, Flandria et Aquitania inferiori. Chocolata, adiunctis aromatibus, peior redditur et, incraſſando humores deſtruendoque digeſtionem, fluori albo ortum praebet, in quo adeo color ipſius, aſſumto antea hoc potus genere, obſeruatus fuit. Caput ſextum exceſſum motus et vigiliarum, quietis et somni expendit. Motus iuſto minor ſolida relaxat et fluidis lentorem comparat, indeque omnibus morbis inde oriundis fores pandit. Vigiliae modum ex-
p. 201. cedentes, inprimis cum motu vehementiori, vt ſaltatione cet. coniunctae, ex altera parte ſanitati officiunt. Maximum in genere damnum vitam deſidem et otioſam ſequitur: neque vllus eſt morbis, qui ex eadem non ſcaturire poſſit. Caput ſeptimum excretionum vitia atque alia accidentia externa, tamquam cauſſas fluoris albi conſiderat. Excretiones quaelibet, ſi a norma naturae recedant, principium morbi ſiſtunt, niſi vel natura ipſas alio modo ſuppleat, vel damna, ex turbato hoc ordine imminentia, alia ratione praeuertat. Sic feminae, quae ſerum acre per nares et bronchia excernere conſueuerunt, euacuatione hac imminuta vel ſuppreſſa, fluori albo obnoxiae ſunt. Immoderatum menſium profluuium circulum humorum in infimo ventre turbat, qui ad vterum, locum minime reſiſtentem, delati, vaſa eiusdem relaxant et ad ſuſci-

pien-

piendam perpetuo ſeroſam ſanguinis partem, adeo- p. 220.
que ad morbum noſtrum, diſponunt: idem fit, diminutis aut ſuppreſſis menſtruis, vt et poſt partum laborioſum, abortum aut molam, quod HIPPOCRATES iam annotauit et poſteri ſemper confirmarunt. Potiſſimum imprudentior ſecundinarum extractio funeſta huius mali cauſſa frequenter ſatis exiſtit. Sicut abortum crebrius fluor albus ſequitur, ita idem viciſſim abortus cauſſa ſatis communis eſt. Caput octauum affectus animi, vt cauſſam
remotam morbi noſtri, recenſet. Omnes ad duas p. 235.
claſſes generales redeunt, gaudium nempe ac triſtitiam. Vterque affectus, ſi modum excedat, nocet: morbo vero noſtro potiſſimum triſtes affectus fauent, quod ſolidorum robur minuunt et fluidis lentorem inducunt, cuius peculiare exemplum Cl. Auctor ipſe vidit. Caput nonum teneritudinem conſtitutionum producendo malo huic fauere oſtendit. Temperamentorum diuerſitas a nutritione et vitae genere pendet. Ex his ergo cauſſis morborum quoque origines deduci oportet. Inprimis vero praematurum coniugium, anteaquam corpus debitum robur nactum ſit, feminas debilitat et largum morborum fontem ſubminiſtrat. Latet etiam plurimorum morborum ſcaturigo in neglecta nutritione infantum, cuius negligentiae poenam matres luunt, quod in capite decimo copioſe demonſtratur.

Recenſitis cauſſis remotis, progredimur ad par- p. 258.
tem ſecundam totius operis, in qua cauſſarum propiorum ſeu earum, quae non pendent a mutationibus externis, ſed in corpore ipſo exiſtunt, et immediatarum, quae in vtero ipſo haerent, examen traditur. Hac diuiſionis ratione tota pars in duas ſectiones diſpeſcitur. Facile vero patet, tantum

hic tradi effectum earum caussarum, quae in parte prima iam commemoratae fuerunt, in varias corporis partes et actiones, et monstrari, quomodo ex iis demum vitia vteri, et speciatim fluor albus, pendeant. Hinc subsistamus tantum in recensendis capitum seriebus, quo ex iisdem perspiciatur ordo
p. 260. tractationis, a Cl. Auctore seruatus. In sectionis prioris capite primo status fluidorum et solidorum in genere consideratur, cum ille a conditione naturali recedere incipit. Caput secundum solida debilia et relaxata et fluida per ipsam vasorum relaxatio-
p. 281. nem nimis attenuata; tertium solida nimis rigida et tensa, et fluida hanc ipsam ob caussam nimis condensata; quartum irritabilitatem solidorum; quintum vitia fluidorum; sextum obstructiones simplices et compositas; septimum deprauatum corporis vniuersi statum, et sequentia quatuor capita morbos partiales, nempe defluxum ex capite, secretiones consuetas imminutas aut suppressas, morbos pectoris, viscerumque abdominalium, tamquam
p. 375. caussas propiores fluoris albi pertractant. Sectio altera in capite primo relaxationem fibrarum vteri, in secundo infarctus, obstructiones et humores visceris huius vt caussas proximas recenset. Omnia haec obseruationibus cum aliorum, tum ipsius Cl. Auctoris, illustrantur. Vltimum demum caput caussam hypotheticam fluoris albi adfert, quam nuper demum Auctor quidam non ignobilis famae in vasis lacteis vteri posuit, quae sententia parum differt ab ea, quam VIEUSSENIUS sub initium huius seculi, et multo quidem probabiliorem, proposuit.

Tom.II Tomus secundus seu pars tertia totius operis
p. 1. curationem morbi nostri complectitur. Sectionis primae caput primum docet, medicos solos curare posse

posse illum, quippe quibus indolem eius variam caussarumque diuersitates cognoscere datur. Caput secundum media generalia tradit praeuertendi et curandi morbum, si aer caussa eius remota fuerit. Solum regimen externum non sufficit, sed iungenda ei sunt auxiliorum alia genera. In aere cali- P. 17.
diori frigida aqua copiose quidem vtendum, sed gradus frigoris ipsius sollicite calori interno corporis adaptandus est. Summus enim frigoris gradus subito applicatus nocet: ipsum tamen per gradus augere omnino conducit. Hoc modo diiudicandae P. 18.
sunt potiones nitrosae aut, additis acidis vegetabilibus, valentiores redditae. Acida mineralia nonnisi cautissime vsurpanda sunt, cum coagula humorum semper augeant. Ptisana ex hordeo et emulsiones seminum nocent, cum calor atmosphaerae iam fluida spissiora reddit. Melius est, sero lactis vti. Plethora spuria, a calore atmosphaerae inducta et morbo nostro mire fauens, demulcentia et leniter laxantia postulat: calor humidus cum adeo facile putredinem in corpore animali excitet, vsum victus animalis prorsus excludit: vtendum tunc est farinaceis, vegetabilibus, acidulis, antiscorbuticis; in maiori dissolutionis vel relaxationis gradu pauco vino, et, additis guttis aliquot spiritus vitrioli, ptisanae, cui tamen, vbi irritatio maior fuerit aut agrypnia, liquor anodynus HOFFMANNI substituatur. Conuenit etiam corticis chinae et cascarillae vsus, quibus catechu in effectibus similem se praestitit. Neque balsama natiua aliena sunt. Frigus atmosphaerae vasa contrahit et plethoram efficit: incom- P. 26.
moda, inde metuenda, sanguinis missio et diaeta auertunt. Vtendum ergo tunc est potu calido emolliente et non nihil aperiente, balneis domesticis caute adhibendis, victu animalis potius, quam farinaceae indolis, laxantibus parcioribus, quam in prio-

ri atmoſphaerae conditione, neque tamen, cum ne-
p. 31. ceſſaria fuerint, negligendis. Frigus humidum re-
ſtitutionem toni viſcerum, denſitatisque fluidorum,
euacuationem materiae peregrinae et vſum deni-
que roborantium et tonicorum poſtulant, cum
cauſſae fluoris albi ſublatae fuerunt. Caput ter-
tium de incommodis, ex abuſu alimentorum praeca-
vendis et curandis, agit. Miramur autem, Cl. Au-
ctorem huic capiti inſeruiſſe tractatum de variis
cauſſis, quae fetui, in vtero materno verſanti, da-
mnum contrahere poſſint, et de detrimentis, quae
matribus ipſis inde imminent, v. c. de abortu ea-
rum, quae fluore albo laborant, de incommodis ex
concubitu, inſtantibus menſtruis, peracto, de iuſto
pretio, balneis, grauiditatis tempore, ſtatuendo, de
p. 51. cura morborum puerperarum cet. Tandem ad di-
aetam puerperarum accedit, et nutritionem infan-
tis recens nati eiusdem tractationi ſubiungit. Et
p. 58. ab hoc demum argumento deducitur ad illud, quod
fronti capitis inſcriptum eſt, nempe damna ex abu-
ſu alimentorum. His demum praeſtitis, curatio
cauſſae proximae ſuſcipienda eſt, quae ſuo loco tra-
detur. Caput quartum potus varia genera eodem,
quo in praecedentibus capitibus factum eſt, modo
p. 69. expendit. Miſſis generalioribus, hic tantum nota-
mus, potum in morbo noſtro differre debere pro
diuerſa eiusdem indole; in denſitate fluidorum et
rigiditate ſolidorum debet eſſe copioſus, demul-
cens, temperans, leniter aperiens; in relaxatione
minus copioſus, ex tonicis et aperientibus mitiſſi-
mis, imo nonnumquam ex adſtringentibus leniori-
bus paratus; in purulento morbi ſtatu detergens
et vulnerarius. In noxis, a liquoribus fermentatis
inductis, primo ii ipſi moderatius adhibendi, vel, ſi
fieri poteſt, plane vitandi ſunt; poſtea regimine le-
niori et humectante vtendum, et omnia ea in victu

fugi

fugienda, quae ſolida irritare et fluida ſpiſſare poſſunt. Cura laﬅis hic prae reliquis commendatur. Coffea relaxatas ventriculi fibras roborando interdum proficuum in fluore albo remedium fuit: continuatus tamen vſus eiuſdem damno numquam caret. Caput quintum de praecauendis et curandis fluoris albi ſpeciebus exponit, quae exceſſui motus et quietis, ſomni et vigiliae originem debent. Morbus ab exercitio nimio poſuit quietem, demulcentia, temperantia, ſedantia, balnea; obſtruﬅiones inde induﬅae eadem remedia leniter aperientia reddi iubent. Praeſtant vegetabilia remedia mineralibus. Morbus a nimia quiete exercitium moderatum requirit, cuius effeﬅus iuuatur vitando alimenta aquoſa, vtendo potionibus aperientibus et tonicis, infuſis amaris reſoluentibus, decoﬅo radicis chinae cum nitro, pauco vino in prandio, purgantibus ex rheo,
aloe, ialappa. Vigiliarum effeﬅus corrigunt et p. 81.
praecauent diaeta, regimen, exercitia moderata et euitatio affeﬅuum animi. Si eae prouenerint ab
irritatione, ſiccitate, rigiditate fibrarum, demul- p. 82.
centibus, humeﬅantibus, emollientibus et laxantibus opus eſt: ſerum laﬅis hic egregium vſum praeſtat. Eadem conducunt, ſi cauſſa in calore interno latitet; iungenda tamen iis ſunt balnea, ſedantia nitroſa et praecipue vitriolica, venaeſeﬅio in brachio vel pede pro varia indicatione, veſicatoria, euacuantia et praecipue diaeta. Somnus nimius poſcit exercitia animi corporisque, aliaque remedia
cauſſae ipſius accommodata. Caput ſextum de ex- p. 84.
cretionum vitiis ceterisque cauſſis externis agit. In quauis morbi noſtri ſpecie curanda atmoſphaerae ratio habenda eſt, quia nexus eiusdem cum perſpi-
ratione adeo inſignis eſt. Dein ad vitia menſium p. 98.
progreditur eorumque variis cauſſis diuerſa opponit medicamenta. Fluoris albi, poſt partum labo-

rio-

riosum exorti, curationem recenset Cl. Auctor, laxante ex cassia, parcissima tartari emetici copia efficaciore reddito, et ptisana demulcenti. In capite
p. 110.
septimo, quomodo tractandi sint affectus animi, si morbi nostri caussa exstiterint, docetur. Ac potissimum melancholiae tum taciturnae, cum ferocis mentionem facit, quam sine praegressa visceris cuiusdam labe oriri ex hoc morbo posse, non arbitratur. Commendat hic itinera, sanguinis missiones, demulcentia, balnea, euacuantia, neruina, excepto opio, roborantia et victum farinaceum. Caput
p. 127.
octauum fluoris albi a temperamentis oriundi curam complectitur. Vbi respicit Noster ad sanguinem, laxitatem vasorum, pituitam, bilis se et excretionem et nonnulla de fluore haereditario albo ad normam diuersae constitutionis solidorum ac fluidorum addit. In capite nono remedia indicantur,
p. 143.
quibus infantes a damnis lactis peruersi nutricum liberari possint et quomodo matres non lactantes a fluore albo immunes sint seruandae. Priora quod attinet, vberior eorum tractatio reseruatur recensioni caussarum propiorum, alterum autem argumentum amplius pertractatur, et de febre lactea eiusque curatione, purpura puerperarum, apoplexia lactea, doloribus post partum, fluxionibus lacteis pectoris, diarrhoeis, inflammatione vteri, lochiorum vitiis et metastasi lactea differitur, iisque medendi methodus proponitur.

p. 211.
Sectionis secundae capita exacte respondent capitibus sectionis primae partis secundae, in qua caussae propiores fuerunt recensitae. Fluoris albi in feminis, nondum nuptis duo sunt genera, vnum haereditarium, alterum effectus temperamenti viuidi et facillime irritabilis. Vltimum leuatur coniugio; sanatur penitus grauiditate; vtroque autem remedio prius genus exacerbatur. Elegantem hic pro-

propoſitam medendi methodum quod attinet, dolemus, nos, qui diutius iam in praecedentibus immorati ſumus, nihil hic addere poſſe.

Progredimur tandem ad ſectionem tertiam, quae curationem immediatarum cauſſarum fluoris albi tradit. Caput primum de relaxatione vteri agit, quae a relaxatione totius corporis, vel a cauſſa, in vtero haerente, proficiſci poteſt. In relaxatione chronica, ſuppuratione quadam orta, conducunt, praemiſſis detergentibus plantis, balſama naturalia cum camphora coniuncta. Magna autem in curatione opus eſt cautione, ne imprudenter hic fluor coerceatur fortioribus adſtringentibus vno quaſi impetu. Suadet propterea Noſter principium facere tonicis, ſiue relaxatio totum corpus, ſiue vterum tantum tangat, dein lenioribus adſtringentibus vti, quibuscum balnea, fomentationes, iniectiones, inprimis ex aquis martialibus, ſuffimigia, ad acrimoniam temperandam aqua tepida, decoctum hordei ſeu ſerum lactis coniungi poſſunt. Penitus ab iis abſtinendum eſt, ſi menſtrua fluunt. p. 553.

Caput ſecundum exponit curationem infarctus, obſtructionum, tumorum et vlcerum in vtero vt cauſſarum immediatarum fluoris albi. Morbus is, ab infarctu pituitoſo vaſorum vteri pendens, curatur ptiſanis laxantibus, aquis martialibus iisque iunctis ſalibus mediis, purgantibus repetitis, iisque interpoſitis iuſculis cum herbis laxantibus et reſoluentibus coctis, reſoluentibus ex vegetabili aeque ac minerali regno, millepedibus, extractis amaris, aloë, ſi menſtrua irregularia, parciora vel ſuppreſſa fuerint, ſin minus, ialappa et diagrydio; quorum remediorum vſus pro varietate cauſſarum eligi et exercitatione et regimine iuuari debet. Ex obſeruationibus Auctorum patet, ſcirrhos a partu ortos facilio- p. 574. p. 591.

ciliores curatu, quam qui ab alia quacumque caussa prouenerint. In cura cancri in variis corporis
p. 594. partibus belladonnae multum tributum est: re autem curatius examinata, perspectum est, ex omnibus allatis aegrarum exemplis nullam vero cancro laborasse, sed tantum infarctu simplici, glandulis induratis, humoribus exiguis et decubitu lacteo; quae ideo incommoda aeque facile aliis remediis vinci potuissent. Similis fere ratio videtur esse cicutae, quae ex ipsius Cl. Auctoris obseruationibus in scirrho prorsus nihil effecit, cancrum autem le-
p. 596. niuit quidem, non vero curauit. Ad curam palliatiuam cancri suadetur ex mente MORGAGNII iniectio lactis, cum opiato remisti. BALLONII consilium, saturnina exterius applicandi, itidem aliqua
p. 597. ex parte proficuum inuentum fuit. Respiciendum est, vtrum vlcera vteri proueniant a vitio totius corporis vel visceris cuiusdam, an a solo vtero. In priori casu remediis iam alibi allatis vtendum est, euacuantibus et alterantibus; in altero curatio caussis accommodari debet, quae pariter ex iam adductis repetenda est. Symptomata remedia parti-
p. 599. cularia indicant. BALLONIUS regimen strictum, vsum purgantium leniorum, clysmatum emollientium et anodynorum et vegetabilium alterantium suadet, et inprimis serum lactis in mortario plumbeo cum succo vnius vel alterius istorum vegetabilium commistum commendat. Numquam in eorum curatione vulnerariorum et balsamicorum vsus internus negligendus est: cui fini balsama egregie inseruiunt. Laudem etiam merentur aquae minerales saponaceae, tum interne adhibitae, tum in vterum iniectae. Iniectio HOFFMANNI ex balsamicis et aqua vulneraria tum demum locum habere videtur, quum, praegressa cura caussarum, vlcera cicatricem non formant.

III.

III.

L'hiſtoire naturelle éclaircie dans une de ſes parties principales, l'ornithologie, qui traite des oiſeaux de terre, de mer et de riviere, tant de nos climats, que des pays étrangers. Ouvrage traduit du Latin du ſynopſis auium de RAY, augmenté d'un grand nombre de deſcriptions et de remarques hiſtoriques ſur le caractere des oiſeaux, leur induſtrie et leurs ruſes. Par Mr. SALERNE, Doct. en Médec. à Orleans, Correſp. de l'Acad. Roy. des Scienc. à Paris chez Debure Pere, 1767. 4. mai. 2 Alph. 12. pl. tab. aen. 31.

i. e.

Hiſtoria naturalis quoad praecipuam ſui partem illuſtrata; ornithologia, quae de auibus terreſtribus marinis et fluuiatilibus, tam noſtri climatis, quam regionum peregrinarum agit. Opus ex ſynopſi auium RAII latina gallice conuerſum, pluribusque deſcriptionibus et animaduerſionibus hiſtoricis de natura et ingenio auium, earum ſollertia et aſtutia auctum. Auctore Cl. SALERNE M. D.

Exhibet hoc opus, vt iam ex praefixo titulo appa- ret, hiſtoriam auium RAII, quam verſionis Gallicae Auctor vel editor ducentis ſpeciebus ex WILLOUGHBEYO, KLEINIO, GESNERO, LINNAEI Fauna variisque itinerariis collectis, quae apud RAIUM deſiderabantur, auxit. Inſeruit quoque locis ſuis aues peregrinarum regionum, quae RAII libro, appendicis loco, additae erant. Cete-

Ceterum non ſolum nomina aut exterioris formae deſcriptiones hic exhibentur, ſed vita quoque et natura auium deſcribitur. Syſtematica LINNAEI nomina, vbique nunc recepta, hic deſiderantur, neque Cl. Auctor BRISSONII aliorumque recentiorum ſcriptis ita vſus eſſe videtur, quemadmodum debuerat. In tabulis aeneis centum circiter aues delineantur, quae in nonnullis exemplis viuis coloribus diſtinctae reperiuntur, atque in vniuerſum opus hoc ita adornatum eſt, vt continuatio conchyologiae et lithographiae Cl. D'ARGENVILLE *) haberi poſſit. Paſſim obſeruationes variae inſertae ſunt, quas Auctor Cl. communicatas accepit, a venatoribus aliisque, quibus opportunitas erat, varias aues obſeruandi; ex quibus exempli loco quaedam attuliſſe ſufficiat.

p. 18. Ante plures annos in Gallia auis, nunquam antea ibidem viſa, piſcibus victitans, occiſa eſt, tantae magnitudinis, vt extremitates alarum octodecim pedes a ſe inuicem diſtarent. Dorſum ex nigro, griſeo et albo variegatum, abdomen vero coccinei coloris erat. Coniicit Cl. Auctor *vulturem gryphum* LINN. ſiue *condour*, quae auis in America Auſtrali
p. 71. reperitur, fuiſſe. Struthio, qui in Guinea aliisque calidioribus regionibus noctu tantum ouis incubat, ad Caput bonae ſpei die nocteque iis inſidet.
p. 142. *Phaſianos colchicos* non granis tantum, ſed et cadaue-
p. 258. ribus veſci, obſeruatio exſtat. *Loxiam pyrrhulam* et *fringillam Canarienſem* inter ſe coitu miſceri, ſpeciemque hybridam ex hoc coitu naſci, Auctor Cl.
p. 286. aſſerit. Quid ars humana in naturali animalium inſtinctu mutando efficere poſſit, patet ex hiſtoria *fringillae*

*) L'hiſtoire naturelle éclaircie dans deux de ſes parties principales la lithologie et la conchyologie. à Paris. 1742. 4. chez de Bure. Conf. Comment. Vol. V. p. 652.

gillae Canarienſis cuiusdam, quae quotiescunque vocem felis, quam iuſſu dominae illa edebat, audiuiſſet, caueam deſeruit, felisque capiti inſidens, ſuauiter cantauit. Anatem feram pullos, volatui nondum idoneos, ex vno loco ad alium transferre confirmatur. p. 428.

IV.

MARTINI TH. BRUNNICHII rerum naturalium et oeconomicarum in vniuerſitate Hafnienſi lectoris publici ichthyologia Maſſilienſis, ſiſtens piſcium deſcriptiones eorumque apud incolas nomina. Accedunt ſpolia maris Adriatici. Hafniae et Lipſiae apud Rothii viduam et Proſt. 1768. 8. pl. 8.

Cl. BRÜNNICHE in itinere, per magnam Europae partem ante aliquos annos inſtituto, Maſſiliae commoratus, piſces, quos ibidem reperire poterat, omnes accurate deſcripſit, nominaque vulgaria, quae lingua Gallo-prouinciali iis dari ſolent, et ab ARTEDI nominibus differunt, addidit.

In praefatione Cl. Auctor notat: differentiam numeri radiorum ſummam nunquam tres vel quatuor ſuperare in dorſalibus et analibus pinnis; ventrales vix vnquam numero radiorum variare. Addit quoque *ſpari*, *labri* et *percae* genericos characteres, differentes a characteribus, a LINNAEO datis. Inter ipſas ſpecies plures nouae ſunt, quae in Linnaeano ſyſtemate deſiderantur. *Squalum edentulum* p. 6. deſcribit, cuius tamen caput tantum vidit, qualem GUNNERUM Cel. etiam obſeruaſſe, alio loco diximus *). *Syngnathi hippocampi* deſcriptio a Lin- p. 10. naea-

*) Act. Nidroſ. Vol. III. p. 28. vid. Comment. noſtr. Vol. XVI. p. 674.

naeana quoque valde differt. Pisce hoc combusto et in puluerem redacto, contra lac mulierum coagula-
p. 13. tum, Dalmatiani vtuntur. Noua est *gymnoti* species,
p. 22. quam *acum* vocat, nec non *gadus tricirratus* et *blennoides*, variaeque *gobii*, *spaci*, *labri*, *percae* etc. species.

p. 85. In spoliis maris Adriatici aliquot amphibia pi-scesque plures describit, quorum nomina Dalmatiana passim Auctor Cl. addit. Varii quoque noui inter eos sunt, vel nondum accuratius determinati. Adduntur tandem cancri et vermes nonnulli. Co-
p. 109. rallium nonnunquam habere rosaceum colorem naturalem, Cl. Auctor confirmat.

V.

Brief van IOHANNES ALBERTUS SCHLOSSER M. D. Medelid van de Koninglyke Maatschappy der Weetenschappen van Londen, aan den zeer eruaarenen en kundigen Heere FERDINAND DE JEAN, oulangs bervemd Stads Heelmeester der Stad Batauia, behelzende eene naauwkeurige Beschrijuing der Amboinsche Haagdis etc. Amsterdam 1768. sumtibus Auctoris. 4. mai. pl. 8. tab. aen. color. distincta 1.

i. e.

IOHANNIS ALBERTI SCHLOSSER M. D. Soc. Reg. Scient. Lond. Soc. Epistola ad Virum Exper. Perit. FERDINAND DEJEAN, celeberrimum nuper apud Indos vrbis Bataviae Chirurgum publicum ordinarium, de lacerta Amboinensi, nouae plane huius speciei, pulcherrimae et hucusque fere incognitae, accuratam descriptionem ac fidelem a peritis artificibus elaboratam delineationem, aeri incisam sistens.

Cl.

Cl. Auctor, cuius praematuram mortem, quae paullo poſt editionem huius libelli accidit; omnes boni lugent, epiſtola hac belgice et latine conſcripta, ſingularem lacertae ſpeciem accurate fuſeque deſcribit, quam a Cl. DEJEAN, cui haec epiſtola ſcripta eſt, dono accepit. Haec vero ſpecies praecipue ideo attentione digna eſt, quod per eam hiatus, qui inter *lacertam baſiliſcum* LINNAEI et *lacertam iguanam* EIUSD. in methodo naturali animalium adhuc ſupererat, hac noua ſpecie impletur. Habet enim ea nonnullos characteres cum vtraque ſpecie communes. Incognita fere in hunc vſque diem fuit, ſi obſcurum VALENTINI *) de p. 4.
ea locum et rudiorem ad deſcriptionem paratam figuram exceperis. In ſola Amboina reperitur et vt *lacerta iguana* ad ripas fluuiorum habitat, carnemque ſapidiſſimam, carne *iguanae* adhuc praeſtantiorem, habet. Notum eſt, *lacertam baſiliſcum* LINN. pinnam dorſalem radiatam, *iguanam* vero EIUSD. ſuturam dorſalem dentatam habere. Huius vero *Amboinenſis* ſpeciei, ſpecificum characterem pinna caudalis radiata et ſutura dorſalis dentata ſiſtunt. Longitudo huius animalis triginta tres pollices circiter aequat. Color in capite et collari virideſcens, ſtriis albis diuiſus, fuſcus in dorſo et cauda, griſeus in ventre eſt. Maculis praeterea multis albis corpus vtrimque ornatur.

*) Vid. VALENTINI *deſcriptio veteris nouaeque Indiae orientalis* T. III. p. 281 et 282. atque in tabula adiecta litt. I.

VI.

Rariores obſeruationes medico practico anatomicae a D. CASPARO M. FORLANI medico, phyſico ac chirurgo et in Senenſi Academia publico philoſophiae profeſſore editae. Decas prima. Senis ex typographia Aloyſii et Benedicti Bindi. 1769. 8. pl. 7. c. praefat. c. tab. aen. 3.

Quamquam ii, qui faciunt medicinam, eiusmodi libris, qui eodem conſilio conſcripti ſunt, quo Cl. FORLANI hunc, quem iam indicabimus, vulgauit, non ſunt deſtituti, tamen Noſter non deſperat prorſus de eius vtilitate. Spectat enim hic liber practicam anatomiam, morborumque obſeruationes ſtudioſe collectas, et cum iis, quas BONNETUS et MORGAGNIUS ſimiles annotauerunt, collatas, in ſe continet. Offert hic Cl. FORLANI decadem primam harum obſeruationum, in quas paullo accuratius inquirere nobis liceat.

p. 17. Obſeruatio prima agit de putrida febre petechiali cum molae excretione et de vtero bipartito. Femina nimirum annorum circiter triginta quatuor, mater vnius filiae, ante duos abhinc annos natae ac ſanae, febribus malignis epidemice graſſantibus, febre putrida afficiebatur tum, cum, vti illa aiebat, per tres menſes erat grauida. Praeter alia ſymptomata, his febribus communia, de doloribus in regione vmbilicali conquerebatur aegra anxia et debilis, et ſexto morbi die maculae intenſe rubrae, ad nigrum colorem vergentes, in cute apparebant. Rebus itaque ſic ſe habentibus, praedixit Noſter abortum et, diarrhoea, multis cum ſpaſmis coniuncta, oborta, haemorrhagia narium aliquoties accedente, maculisque citius euaneſcentibus, et doloribus ma-

gis

gis magisque augentibus praecipue in regione vteri, die nono ſanguis e pudendis fluebat, quem noctu mola carnoſa magnitudine oui anſerini, multis cum doloribus et largo ſanguinis profluuio ſequebatur. Aegra vero ita erat debilis, vt decimo quarto morbi, et quarto poſt abortum die viuere deſineret.

Sede morbi huius a Noſtro in abdomine poſita, p. 24. ſolum quoque in ſectione cadaueris abdomen perquiſiuit. Ibi erat ileum inteſtinum leuiter inflammatum et inſigniter tumidum, vterus vero externe conſideratus in transuerſum vtroque latere magis extenſus et adhuc magis in parte ſiniſtra. Vtero transuerſe diſſecto, circa fundum ſecundum longitudinem in duas cauitates, interſepti ope a ſe inuicem ſeparatas, bipartitus reperiebatur. Interſeptum hoc erat eadem fabrica, qua vterus, circa fundum vero craſſius et in inferiori parte tenuius vtero, in qua duae hae cauitates in vnam confluebant. Siniſtra vteri pars anguſtior dextra et inflammata erat, vaſaque ampliora et craſſiora habebat, inque ea parte circa fundum erat mola quaedam eiusdem ſtructurae, ac ea, quae, viua adhuc aegra, expellebatur. Inferior pars fere tota gangraenoſa erat circa vteri orificium. Dextra autem vteri pars rugoſa, flaccida et laxa et ad totum eius ambitum nimis ampla, in qua Noſter filiam, quam antea pepererat, conceptam et nutritam eſſe arbitratur. Inferior vteri pars, qua confluebant cauitates, valde erat inflammata et gangraenoſa, inprimis circa orificii coronam, vbi aeque ac in ipſa vagina ſanguis corruptus reperiebatur.

In ſecunda obſeruatione deſcribitur abdomen in- p. 27. ſigniter tumidum ex ſtruma, in teſticulo muliebri nata. Ruſtica valde laborioſa macilentae conſtitutionis et mater vndecim liberorum, quae in primo partu vnum infantem, in ſecundo duos, in tertio ite-

rum duos, in quarto tres magnitudine et ſanitate aequales, in quinto rurſus duos ac in ſexto vnum absque magnis incommodis peperit, in ſeptimo autem molas nonnullas ſarcomatoſas diuerſae magnitudinis, quarum quaedam fluido viſcidiori erant impletae, edidit. Bene ſeſe habuit nihilominus vſque ad quadrageſimum tertium aetatis annum, vbi catamenia, a decimo iam quarto anno rite ſuccedentia, parcius ac tenuius fluere coeperunt, corporisque eiusdem emaciatio augebatur et ſenſus tumoris, huc illuc in abdomine vagantis, percipiebatur. Abhinc menſtrua prorſus ceſſabant et tumor abdominis cum pedum varicibus atque oedemate, aluina ſiccitate et vrina parciore, dyſpnoea, magis magisque ita creſcebat, vt abdominis ambitum naturalem plus dimidio excederet, et miliares herpeticae circa vmbilicum, ex quibus continuo ſerum quoddam emanabat, conſpiciebantur. Hanc miſeram vitam transegit aegra per quatuor annos, variis interea fruſtra adhibitis remediis, et tandem ſumme emaciata, mente tamen integra aprili 1766 obiit.

p. 35. Antequam itaque ſectio cadaueris inſtituebatur, menſura abdominis, quae erat ſupra tertiae partis eiusdem totius corporis extenſionem, eſt explorata. Tum abdomine aperto, peritonaeum valde extenſum et craſſum reperiebatur. Introſpicientibus itaque peritoneum, apparebat tumor, communi circumdatus tunica, totum propemodum abdomen occupans cumque variis partibus in abdomine contentis e. c. omento, colo, tuba Fallopiana etc., arcte connexus, cuius inferior pars in regione vmbilicali firmiter affixa erat, et multis folliculis paruis externe circumcinctus. Quo horizontaliter diſciſſo, multi parui folliculi, et materiei, in ſe continentis, varietate et fabricae diuerſitate a ſe inuicem diſtincti, ex quibus tota interna tumoris compages conficiebatur,

tur, reperiebantur. Ampla ac ſuperior cauitas huius tumoris inſuper materia ſebacea granoſa ac virulenta ad pondus circiter quadraginta librarum, erat impleta. Vterus vero cum eius vagina nihil habebat praeternaturale, exceptis iis, quae tales grauiditates ſequi oportet, et paruulis hydatidibus, fimbriis dextrae tubae et rotundo ligamento ſiniſtrae partis inhaerentibus. In eadem parte tandem muliebris teſticulus plane deerat, alter vero ſanus et integer ſpectabatur, excepta quadam eiusdem ſcirrhoſitate. Hic vero tumor ſeu potius ſtruma, vti appellat Noſter, vtrum ad ouarium, an ad glandulas lumbales ſeu meſocoli aut meſenterii pertineat, non ſatis intelligit, arbitratur tamen, ad muliebrem teſticulum partim ob vnius ſcirrhoſitatem, partim propter ſummam alterius abolitionem eſſe potius hunc tumorem referendum, hancque ſuam ſententiam, aliis doctorum virorum obſeruationibus, tumores ouarii ſpectantibus, laudatis, probat. In tabulis aeneis additis tumoris huius icones ſpectantur.

Agitur in tertia obſeruatione de catharro ſuffo- p. 45. catiuo ob nimiam tracheae anguſtiam, bronchialibus glandulis ſcirrhoſis redditis, in puella tredecim annorum poſt mortem detectam.

Vehementiſſimus capitis dolor cum frigoris ſen- p. 49. ſu in muliere ob tumorem folliculatum in ventriculo ſiniſtro cerebri in quarta deſcribitur obſeruatione. Mulier robuſta, mater quatuor filiorum a vigeſimo quinto aetatis anno ſemper grauem capitis dolorem cum frigoris ſenſu propemodum continuo percipiebat, cui accedebant deliria ſine febre, hyſtericae paſſiones interdum atque conuulſiones inprimis in dextra corporis parte. Quibus quidem, venaeſectionis et antiſpasmodicorum ope, ſopitis, iterum ad ſe redibat et, etiamſi haec inter grauiditatem accidebant, nihilominus tamen fetum ſanum et debito

tempore peperit. Tandem vero, ceſſantibus menſtruis, trigeſimo ſexto aetatis anno, et conuulſionibus, ſemper in dextra parte corporis adhuc conſpicuis, auctis, cum delirio ferino, alui ſegnitie, abdominis tenſione ſitique inexſtinguibili coniunctis, aegra trigeſimo nono aetatis anno vitam cum morte commutauit.

p. 52. Sectione cadaueris inſtituta, caput primum eſt diſquiſitum. Calua remota, praeter vaſa varicoſa et varia piſiformia tubercula in durae matris ſuperficie externa, toto cerebro horizontaliter disciſſo, in ventriculo ſiniſtro tumor folliculatus, materia glutinoſa flaueſcente, albumini ouorum non abſimili repleta, apparebat, quo rupto ob flacciditatem a compreſſione cerebri, totum ventriculum materia haec occupabat.

p. 58. In quinta obſeruatione peripneumonia vna cum cordis inflammatione, ob ſcabiem caninam imprudenter retropulſam, traditur. Mortuo ſecundo die morbi aegro, ſectio cadaueris inſtituebatur, vbi, tumoribus abdominis externis et internis animaduerſis, thorax aperiebatur et pulmo ſiniſter plane inflammatus deprehendebatur et in dextra parte ſeri flaui librae ſex in pleura erant. Pericardio diſſecto, cor mole auctum materia mucoſo flaueſcente, purulenta coopertum atque inflammatum erat.

p. 65. In ſexta obſeruatione haemoptyſis cum cordis palpitatione per nimiam dilatationem dextri cordis ac venae cauae conſideratur. Vir admodum robuſtus quinquaginta annorum de cordis palpitatione per quatuor annos conquerebatur, quibus ſuccedebant haemoptyſis et fluxus haemorrhoidalis. His morbis feliciter ſuperatis, duobus annis poſt in anaſarcam incidebat, qua quoque, idoneis remediis adhibitis, liberatus, iterum palpitationem cordis et haemoptyſin experiebatur tantam, vt, cachexia vni-

verſali

verſali corpori inducta, febre lenta ei eſſet moriendum.

Thorace aperto, ſerum copioſum et admodum flaueſcens eius ambas quidem, praecipue tamen dextram occupabat cauitates. Cor laxum tenuibusque praeditum fibris deprehendebatur, cuius dexter ventriculus et auricula cum ſinu venae cauae erant ampliora. Vbi ſanguinis grumi propemodum circulares detegebantur, qui ſanguinem ſolutum et ad nigredinem vergentem atque hydatides continebant. Valuulae ſemilunares et tricuſpidales erant prolongatae, quarum ſemilunarium vni media in parte adhaerebat tumor folliculatus nucis auellanae magnitudine et ſebacea materia repletus. In parte ſiniſtra vlcus pulmonum ſpectabatur. Praeter alia, in abdomine deprehenſa, ventriculus plus dimidia parte amplior erat et venae portae magnitudo aequabat propemodum venae cauae magnitudinem, cuius propagines varicoſae reperiebantur. p. 67.

Similem propemodum morbum offert obſeruatio ſeptima, vbi cordis palpitatio ex imprudenter ſedato fluxu haemorrhoidali et nimia cordis dextri vna cum venae cauae ſinu dilatatio deprehendebantur. Vir quadraginta annorum ex retropreſſis haemorrhoidibus alias rite periodicis, per in et externum vitrioli ſpiritus vſum, in aſthma, tuſſim, lumborum dolores, appetitus proſtrationem et cordis palpitationes incidebat, quibus ſuccubuit. p. 72.

Aqua in ambabus thoracis cauitatibus effuſa et pulmones mucoſa materia, in aqua feruenti non ſolubili, ſed fundum petente, et in igne foetidiſſima cooperti erant. Pericardium nimis amplum ſero impletum erat flaueſcente. Cor dextrum et auricula cum ſinu venae cauae duplo erant maiora. Ceterum muſculorum magna deprehendebatur flacciditas. p. 75.

p. 82. In octaua obſeruatione narratur exemplum febris continuae putridae, in virgine cum pudendorum gangraena et ſphacelo ſuperueniente, feliciter curatae. Virgo annorum decem quatuor, paludoſas aquas ad ſanguiſugas capiendas ſaepe petens, putrida afficiebatur febre. Praeter exanthemata parotides ſuppurabantur intereaque labia pudendorum tumida atque inflammata paullo poſt nigra apparebant, ita, vt tota externa labia cum nymphis deciderent, et firma formaretur cicatrix plana ac diſtincta a perinaeo, priſtina aegrae recuperata ſanitate. Auget hoc exemplum ideo noſtram admirationem, quod Cl. Auctor ſimpliciſſimo medendi methodo vſus eſt et haec omnia ſolummodo praeſtitit vis vitae. Gravi profecto autem hoc morbo ſuperato et per duos annos floridae ſanitati reſtituta aegra, denuo morbum inflammatorium experiebatur, quo, inflammatis tenuibus inteſtinis, peribat.

p. 91. Nona obſeruatio ſpectat vteri exulcerationem cum diris conuulſionibus. Femina quinquaginta octo annorum conquerebatur de moleſtiſſimis abdominis doloribus cum tympanitide, conuulſionibus hyſtericis, fluxu puris ex pudendis, ponderis ſenſu in pelui continuo et febre, tertio et aliquoties quinto ſuperueniente die, coniunctis, et ſumme emaciata diem ſupremum obiit.

p. 94. Cum ſedem morbi in abdomine eſſe a Noſtro intelligeretur, id quoque ſolummodo in ſectione cadaueris ab eo conſiderabatur. Omentum erat exvlceratum et conſumtum. Glandulae meſaraicae et pancreas erant ſcirrhoſae et hepar mole auctum. Ambobus vero teſticulis muliebribus triplo maioribus, tactu inaequalibus, diſciſſis, omnia ouula materia glutinoſa alba, fere gypſea, repleti et tres in dextra parte hydatides inueniebantur. Vtero, naturalem magnitudinem habente, diſciſſo ſecundum eius longitudinem, circa eius ceruicem foedum vlcus,

cus, totam internam occupans ſuperficiem, non vero cum vagina continuum detegebatur, vere carcinomaticum maculisque gangraenoſis circumdatum.

Finem harum obſeruationum facit exemplum mulieris octogenariae, vitae neceſſitatibus deſtitutae, macilentae et imbecillae, victu exili ſeſe ſuſtentantis, quae ex ſolo virium defectu mortua videbatur. Cum eius cadauer in theatrum anatomicum deferretur ad diſquirendas ac praeparandas partes genitales, detegebant in hanc rem inquirentes in ouario dextro et in media propemodum eius parte inaequalem tumorem, externe albicantem, ſubdurum, anſerino ouo maiorem, cum folliculo tenaciori et hinc inde in cartilagineam abiente duritiem. Quo diſſecto, ille repletus erat glutinoſa materia ſeu potius vnctuoſa, granoſa, albeſcente, in aqua communi facile ſolubili, in feruente adhuc facilius, nec foetida. In huius folliculi media parte tumor ex pilis quaſi, in glomerem coactis conſpiciebatur, quem tabula tertia figura ſecunda Cl. Auctor ſiſtit. Hac re excitatus ſtudioſius Noſter, in vitam eius ante actam inquirens, expertus eſt: ſeſe debita agente aetate et iuſto corporis robore acquiſito, nuptias celebraſſe et per duodecim annorum duos tantummodo filios peperiſſe, conſtantique interea fruitam eſſe ſanitate; tum, marito mortuo, ſecunda vice eam iniiſſe matrimonium, ſine prole tamen, hyſtericas conuulſiones diriſſimas paſſam et victu prauo fuiſſe vſam; porro decem et ſeptem annis praeterlapſis et hunc maritum deceſſiſſe, ex quo tempore ſolam vixiſſe vſque ad mortem, ſaepeque morbo arthritico laboraſſe et defectu victus eſſe preſſam. p. 98.

Arbitratur Noſter, ex hoc exemplo ſatis clare patere id, quod et alii iam defenderunt, animi perturbationes et victum non conuenientem, ac inprimis farinoſum et pultaceum, huic morbo ſuppeditare poſſe occaſionem.

VII.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar, För År 1768. Vol. XXIX. Med. Kongl. Academiens Tilstånd. Stockholm. Tryckte hos Directeuren Lars Saluius, På deſs egen koſtnad, 1768. 8. mai. Alph. I. pl. 1. tab. aen. 9.

h. e.

Acta Academ. reg. ſoc. Suecicae anni 1768. Vol. 29.

Trimeſtre primum.

1. *Hiſtoriam Tourmalini*, quam in actis 1766*)
p. 3. inchoauerat, continuat IO. CAR. WILKE. Gemmas, quibus vſus eſt, deſcribit, modumque experimenta inſtituendi. Cur calore excitentur in oppoſitis lapidis partibus (polos vocat, ad imitationem magnetis) electricitates oppoſitae, et illarum quae-
p. 23. vis, dum refrigeratur lapis, in oppoſitam abeat, hypotheſi ſequenti rationem reddi aliquatenus poſſe credit. Cogitetur lapis, plenus copioſa materia electrica, quam fortiter attrahat et retineat, vnum autem latus lapidis, calore et frigore vehementius ſtatuatur affici altero, hoc eſt, vehementius extendi aut contrahi, ita in canalibus lapidis materia electrica, mox ad vnum latus magis, mox ad alterum cogetur, orieturque exceſſus aut defectus negatiuus, quod praecipuum eſt in explicandis electricitatibus contrariis ex FRANKLINI theoria. Eamdem coniecturam athmoſphaerae applicat. Huius ſtrata elaſtica, ſi a ſole diuerſis modis incaleſcant, et extendantur, electricam materiam, quam continent, mox huc, mox illuc pellent, ita electrica vis, primum in

*) v. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 583.

in ſicco aëre excitatur, eam vero attrahant nubes, donec aequilibrium reſtituatur.

2. CAR. A LINNE *deſcribit animal Braſilienſe,* p. 26.
quod in ſyſt. nat. EIUSD. mus aguti *appellatur.* Viuum habuit, omnino ſimile iconi, quem Cl. CATESBY carol. Vol. 3. tab. 18. leporem Iauenſem appellat; niſi, quod rubri coloris non ſit. Patriam falſam Cl. CATESBY tradidit. Pedum anteriorum digiti ſunt quatuor, poſteriorum tres, hi ſine digito. MARGGRAVIUS poſterioribus ſex digitos tribuit; qui animal deſcripſit in hiſtoria naturali cum deſcriptione Gazophylacii Regis Galliae Tab. VIII. anterioribus quinque, vtrique falſo.

3. *Experimenta de piſcium coloniis lacubus medi-* p. 30.
terraneis introducendis, edit TIBURZ TIBURTIUS. Oua foeta inſerere parum prodeſt, cum aerem non tolerent, ſuccuſſibus vecturae comminuantur, piſcibus et inſectis, in lacu iam reperiundis, in eſcam cedant. Viui autem piſces hyeme facile transuehi poſſunt, illi ergo lacui iniecti, poſt ſe multiplicant. Videndum vero eſt, quae, pro quouis piſcium genere nutriendo, in lacu reperiantur: non enim omnes piſces eadem eſca delectari, vel iis, qui arundine piſcantur, notum eſt. Ita lucius et perca intactas relinquunt hirudines; quae ideo in lacubus, vbi hi piſces habitant, inſigniter multiplicantur, vt iis in locis anates aut anſeres educari non poſſint; pullis enim, lacui innatantibus, adhaerent hirudines, illisque ſanguinem exſugunt. Sed caraſſii, rutili, bramae hirudinibus veſcuntur.

4. *In proportionem remorum,* inprimis qui in tri- p. 40.
remibus adhibentur, inquirit FRID. CHAPMANN. Triremium regiorum architectus.

5. *Gem-*

p. 55. 5. *Gemmas igne examinat* BENED. ANDERSON QUIST; director et furnorum, quibus metalla liquantur, praefectus. (*Ober-Hüttenmeister*). Gemmas, vt physici solent, ad silices refert. Specimen, quomodo eas tractauerit, det adamas. Is absque additamento non fluit in igne, quem excitare possumus, vehementissimo, neque illum gradum caloris recipit, quem *weiß glühen*, vocant. In puluerem subtilem redactus, obscure griseus est, fere niger, eumdem colorem et post vstionem retinet. Cum borace puluis adamantis mox abit in vitrum album compactum, simile ei, quod fit, adhibita calce stanni. Vlterius vero agitatum igne vehementi, fit semipellucidum, ad modum porcellanae. Eum effectum praebet pauxillum pulueris adamantis, maiori boracis copiae admixtum. Vehementius ignitum vitrum magis pellucet, in pellucido boracis vitro sparsae spectantur particulae exiguae albae opacae, quae longo et vehementi igne ipsae funduntur, et exhibent vitrum omnino pellucidum, omni colore orbum, densum, quod eo magis fit fusibile, pellucidum, purum, quo magis igne vrgetur. In igne vehemente videtur adamas attrahi a borace, quoniam multum pulueris adamantis addi potest boraci, et cum eo in vitrum pellucidum fundi. Puluis adamantis, in oleo vitrioli coctus, nihil mutatus visus est, sed omnia, quae ante diximus, phaenomena exhibet. Simili modo alias gemmas, quam plurimas examinat, quibus experimentis, quo pluris constant, et quo rariora sunt, eo magis naturae scrutatores sibi Noster deuinxit. Subiicit plurimarum gemmarum grauitates specificas.

p. 76. 6. *In paroeciis Lapponiae Quickjock et Iockmok*, quibus diebus semen frumenti terrae creditum fuerit, quibus ad messem maturuerit, quando, a niue liqua-

liquata, flumina intumuerint, quamprimum glacies lacus maiores obduxerit, obſeruationes annorum 1750 – 1766 edit IONAS HOLSTEN. Paſt. loc. Spiſſiori glacie lacus obducuntur, cum, ingruente gelu, parum ningit. Glacies nata, ſi mox tegatur profunda niue, tenuior manet. Vehementi frigore, accenſo igne ſub dio, prope ignem pluuia ſubtilior animaduertitur, paulo remotius ab igne, vera nix cadit, etſi ceterum non ningat. p. 82.

7. *Ad parcendum ſumtibus in focis, vbi ferrum in priſmata vel laminas elaboratur,* conſilium edit LEONH. MAGN. UGGLA. Eo redit, vt formae, quam vocant, pars ex ferro fiat, non integra, vt hucusque factum eſt ex cupro. p. 82.

8. *Probat conſilium* SWEN RINMANN, ſi fabri idonei formae ita perficiendae adſunt. p. 84.

9. *Quae praeternaturalia in arteriis quibusdam, cordi propinquis, viderit,* enarrat ADOLPH. MURRAY. In aortae adſcendentis diſtributione haec animaduertit: I. arcus non proprie curuatura continua flectebatur, ſed magis in angulum obtuſum. II. Ex hoc arcu primum ſola naſcebatur carotis dextra, deinde carotis et ſubclauia ſiniſtra, non vero ſubclauia dextra. Carotis dextra obliquius ſuper arteriam aſperam iacebat, quam alias ſolet arteria innominata. Carotis ſiniſtra multum diſtabat ab arteria aſpera. Subclauiae ſiniſtrae ſitus erat naturalis. III. Poſtquam aorta aſcendens in deſcendentem abierat, exibat ex ea, ad quartam vertebram dorſi, ſubclauia dextra, paululum minor, quam ſolet eſſe. Arteria ſub oeſophago et aſpera arteria oblique ſuperius tendebat ad clauiculam, per ſcalenum primum itura ad brachium. Arteriae vix longitudo p. 85. p. 89.

polli-

pollicis apparebat infra clauiculam, antequam musculum transiret, cum alias fere quatuor pollices infra clauiculam reperiantur. Ex arteria hac rami nascebantur non nisi sequentes. 1) duo intercostales inferiores in latere sinistro, prodeuntes ex arteria statim, cum ex aorta exiisset, illi sequebantur marginem inferiorem costae cuiusuis, more solito. 2) ceruicales, quarum vna saltim hic reperiebatur, quae diuidebatur in ramos duos, quorum vnus fiebat ceruicalis profunda, alter transuersalis colli,
p. 90. transuersalis scapularis prodibat ex axillari. 3) intercostalis superior. 4) thyrioidea inferior. Vltimae duae arteriae, more consueto, se distribuebant. IV. Arteria axillaris, postquam octo lineas processerat, exibat ex ea mammaria interna, incuruans se circa costam primam, vt more consueto progrederetur. V. Vertebralis exibat ex carotidis latere posteriore, per foramen transuersum quartae vertebrae colli, adscendens ad cranium. Vsum huius obseruationis eum addit Noster, vt cauti esse discant, qui de lethalitate vulnerum renunciant, huic enim subiecto vulnus ad extremitatem sternalem clauiculae, nisi arterias offendisset, non adeo absolute lethale fuisset, ac corpori, in quo arteriae sunt in situ naturali. Brachium dextrum eius, in quo haec visa sunt, coniici potest deterius nutritum esse a sanguine, quod, vt eo perueniret, longiore via opus habebat. Videbantur etiam brachium dextrum minus, et ad id pertinentes musculi tenuiores, quam quae respondebant in latere sinistro. Forte etiam, dum cibi deglutiebantur, subclauia, adhaerens oesophago, ope tunicae cellulosae, compressa est, sicque circulus sanguinis turbatus.

p. 93. 10. *Experimenta de vsu electricitatis in variis morbis sanandis* GUSTAVI FRID. HIORTBERG, M. D.

M. D. in compendio eduntur. Nuda fere nomina morborum recenſentur et qui a ſingulis his morbis ſanati ſint. In rheumatiſmis Noſter frequenter hac methodo vſus eſt. Parti adfectae, ope ſyringae, im- p. 95. petu quodam aquam frigidam, deinde ibidem electricitatem applicuit, vnde pars ea incaluit. Interdum et ſyringae loco, lintea madida adhibuit. Aquam hauſit ex fonte, qui in medio loci paludoſi oritur: eius loci lutum, dum manibus fricatur, paululum picis olere videtur; aquae nullus eſt ſapor aut odor, nec mutatura ſaccharo ſaturni, gallis, ſyrupo violarum.

Trimeſtre ſecundum.

1. *Reliqua de tourmalino edit* IO. CAR. WILKE. p. 97. Experimenta, nota eius ſagacitate, inſtituta ſunt et leges ſaltim operandi detectae, etſi de cauſſis parum adhuc ſciamus. Id vero doctum ſe credit experimentis, tourmalinum, calore et frigore, item tactu corporum, vim electricam adducentium aut abducentium, in eum ſtatum deduci, in quo eſt vitrum, vi electrica plenum, antequam in ſuccuſſum Muſchenbroekianum erumpat, *geladen* vocant. Hinc pleraque phaenomena explicantur.

2. *Obſeruationes de funibus maioribus, quorum in* p. 120. *nauibus vſus eſt, faciendis* edit NIC. PSILANDERSCHIOLD, Admiralis, Eques ordinis Regii enſis. Plura hic habentur egregia, ad praxin nauticam facientia. Bitumine illitos funes, cum in futuros vſus p. 125. reponuntur, citius perire illis, qui bitumine non ſunt illiti, experientia edoctus eſt, vnde ſuadet, bitumine tunc demum eos illini, cum ad vſum adhibentur.

3. *Argillam albam Smolandicam* deſcribit PEHR. p. 125. ADR. GADD, Prof. Chem. Oboenſ. Arenam ſubtiliſſimam

ſiſſimam continet, cum acido vitriolico alumen praebet, ipſa vero ad alumen depurandum vtilis eſt. Nomen ei, vtpote nondum deſcriptae, dat Noſter: argilla lactea, leptamnoſa, farinacea, ſiticuloſa, maculans.
p. 133.

p. 134. 4. *Obſeruationes anatomicas occaſione cadaueris grauidae* edit ROL. MARTIN, Anat. et Chir. Prof. Cadauer ſolis inquiſitionibus angiologicis deſtinabatur; iniecta vero cera, vt moris eſt, per aortam, ventrem leuiter tumere animaduerſum eſt, eoque diſſecto, vterus, quantum ex magnitudine fetus col-
p. 136. ligi poterat, menſe quinto grauidus. Illo igitur, cum iis, quae ad genitalia pertinent, exemto, inciſione in eius latus poſterius facta, vbi adhaerebat placenta, rami arteriarum in interna vteri ſuperficie, pluribus in locis, vſque ad placentam, cera repleta erant, in-
p. 137. dicio, arterias immediate inſeri vaſis placentae et circulum, inter fetum ac vterum, immediate fieri per vaſa ſanguifera, adeo aperta, vt hic ceram reciperent, non eo conſilio iniectam, vt ad ipſa penetraret, imo vi, tam moderata actam, vt nihil eius in ramificationes coeliacae veniret, quae ſupra peluim in partes, circa ventriculum ſitas, abeunt, illa vero
p. 136. vteri vaſa, in ſtatu grauiditatis, ampliora ſunt. Fetus dorſo conuexo iacebat verſus ſiniſtram, anteriore parte corporis caua verſus dextram, in cauitate ſiti erant artus et funiculus vmbilicalis; caput ad cerui-
p. 139. cem vteri, verſus orificium. Hinc credit Noſter, refelli eos, qui, vltimo menſe, inuerti fetum credant, vt tunc demum caput verſus inferiora cadat. Nam et in aliis cadaueribus grauidarum et in abortu, caput inferius vidit, quod ſuadet etiam praecipuum eius pondus, quo in fluido deſcendit.

p. 140. 5. *Viuerram Naricam* deſcribit CAR. A LINNE. Nominatur ſyſt. nat. ed. XII tom. I. p. 64. n. 3. Animal

mal Americae auſtralis nemo adhuc plenius deſcripſit. Hic et icon exhibetur. Parum differt a viuerra naſua, vt vel res ad diſcrimen ſexus redire poſſit.

6. *Duas alias obſeruationes ex hiſtoria naturali* addit CAR. A LINNE. 1) Simiam oedipum deſcribit, quam viuam habuit; minima eſt generis ſui vix maior ratto. 2) Rex Sueciae Noſtro oſtendit *gordium* Medinenſem viuum, Gothenburgi repertum, craſſitudine fili craſſioris, pallidum, dimidiam vlnam longum. Mirum eſt animal in Suecia reperiri. p. 146.

7. *Problema ad geometriam pertinens* ſoluit Baro FRID. PALMQUIST, quando trianguli latus minima quantitate varietur, variato angulo oppoſito. p. 147.

8. *De piſcinis ſtruendis* Academia quaeſiuerat. Ex reſponſionibus, quas quatuor oeconomi ipſi exhibuerunt, hic excerpta eduntur, auctore KNUTBERG. p. 166.

9. *Animal filamenti ope maiori adhaerens et ita viuens*, deſcribit CAR. DE GEER. Acari ſunt minimi, fili ope inſidentes inſecto maiori, vt ſtaphylino, epturae; itaque hoc modo nutrimentum ex illo ſugentes. Neque ſinguli immediate inſecto adhaerent, ed vnius filum alteri inſeritur, vltimi inſecto, fili ope; ita oportet eos nutriri, vt fetus nutritur ope uniculi vmbilicalis. Relinquunt etiam filum et quaquauerſum repunt, ſed ſine terra humida non viunt; ſpiritum vini fortem ſatis diu tolerant. p. 176.

10) *Dormientes minus calere* oſtendit ANTON. OL. MARTIN. Ex multis obſeruationibus, quibus d edoctus eſt, quasdam adfert. Calorem partium xternarum thermometro applicato, exponit, vt in p. 184.

 iis,

iis, quae edidit in commentariis 1766; 1767 horum
p. 185. specimen dabimus: quadragenarius, post motum vehementem, ad somnum se componens ita calebat: manus gradibus 37; spatium sub axillis 37; pectus 36; abdomen 35; flexura genu 35; planta pedis 32. Post somnum 8 horarum euigilans manus, spatii sub axillis, pectoris, abdominis et genu calor, singulorum gradu vno decreuerat. Antequam obdormisceret, arteriae pulsus 70 numerabantur sexagesima prima; sed cum euigilasset nonnisi 60. Dormiens sexagesima prima 14 aut 15 vicibus respirauit, euigilans 20
p. 186. vicibus. Calor loci erat graduum 20. Ex his et similibus constat, dormientium calorem minorem esse, restitui vero mox, postquam euigilarunt, ad pristinam quantitatem. Haec valent saltim de calore exteriore, quem thermometrum indicat, vrina 36 vel 37 gradibus calet ante et post somnum, vt internus constans videatur. Ex quibusdam obseruationibus, inprimis infantum, colligit, durante somno, calorem ex peripheria interiora versus cogi, dum euigilamus, exteriora versus propelli. Differunt tamen somnus quietus et inquietus, inter somnum et vigiliam me-
p. 187. dius. Infantes, dum ex somno inquieto euigilant, rubentibus genis, plorantes aliquot gradibus magis incaluerunt; sed quiete dormientes refrigerari, colligitur ex pulsu et respiratione; pulsus, antequam obdormierant, sexagesima fiunt 100 aut 105; dormientium triennium aut quinquennium non fiunt nisi 85 aut 90, sed statim, postquam euigilarunt, idem numerus pulsuum redit. Respirant infantes non velocius quam adulti; triennes aut quinquennes, quam tricenarii aut quadragenarii; scilicet in sexagesima 15 aut 16 vicibus dormientes; 20, 22, 23 vicibus euigilantes. Vnde colligit Noster, infantes non magis calere adultis, nam, sanorum calorem externum non superare 36 aut 37 gradus, reperit, cui respondere

inter-

internum, vrina docuit; tantus etiam eſt ſub axillis et ad vmbilicum adultorum, ſi motum ſuſceperint, calida biberint, calide veſtiti fuerint; quietus vero, et minus tectus veſtibus, ſupra vmbilicum gradibus 36 calens, febrim indicat, quod et in aegro, variolis laborante, Noſter obſeruauit. Ceterum alii externe magis calent, alii interne, poteſt tamen ſumma caloris vtrinque eſſe eadem.

11. *Sinenſes quomodo, vt oua excludantur, obtineant*, deſcribit CAR. GUST. EKEBERG. Sepis genus, viminibus denſis, textum conſtruitur, ei oua in corbibus induntur, tegitur ſepes, et, carbonibus extus admotis, calefit. p. 188.

Trimeſtre tertium.

1. *Inclinationes acus magneticae, in tabula ad leges earum, quas hydrographicas vocant, delineatas*, exhibet IO. CAR. WILKE. Adhibuit, praeter obſeruationes antiquiores, recentiſſimas Cl. DE LA CAILLE et EKEBERG. Hiſtoriam eorum, quae circa inclinationem acta ſunt, exponit, et cum plus ordinis, quam hucuſque creditum eſt, inclinationibus acus repererit, hanc, quae hucuſque fere neglecta iacuit, inueſtigationem commendat, vt quae plurimum faciat, non ſaltim ad naturae cognitionem, ſed ad ipſam artem nauticam. p. 194.

2. *Suas inclinationis acus magneticae obſeruationes*, edit CAR. GUSTAV. EKEBERG. p. 225.

3. *Sectionem caeſaream in femina nana peractam*, deſcribit HERM. SCHUTZER, Archiater reg. Femina 30 annorum erat aliquot iam dies vehementibus parturiendi doloribus vexata; cum eam exami- p. 229

 naret

naret Noſter, fetus anum verſus ſiniſtram, caput verſus ſpinam dextram oſſis pubis reperit, membranis ob dolores ruptis, liquores iam profluxerant, vteri orificium anguſtiſſimum erat, ſpatium inter os coccygis et os pubis adeo exiguum, vt, ſummo labore, duo digiti vix poſſent introduci, peluisque tota tam anguſta, vt per eam exire, aut educi infans nullo modo poſſet. Itaque decreta eſt ſectio caeſarea, ſuadentibus et adſiſtentibus pluribus medicis. Poſita parturiente in ſitum horizontalem, eleuatis integumentis communibus in latere ſiniſtro abdominis quatuor digitos transuerſos ab vmbilico, diſſecta illa ſunt, inciſio, ſuſpenſa manu, profundius acta, per muſculos obliquum et transuerſum item peritoneum; cum ſentiret Noſter, penetraſſe ſe in cauum abdominis, indice ſiniſtro in aperturam immiſſo, cauit, ne, illam continuando, inteſtina laederentur, illam vero ad longitudinem quarta vlnae parte maiorem produxit vſque ad digitum transuerſum ab oſſe pubis. Partem inteſtinorum prodeuntem, vnus adſtantium retinuit et operuit, tunc autem vterus apparuit, in quo aperiendo ſumma cura vſus eſt Noſter, ne, quoniam
p. 231. iam effluxerant liquores, fetus laederetur. Cum in conſpectum prodiret punctulum album, ex quo profluerent guttulae liquoris clari, intellectum eſt, penetraſſe inciſionem per omnem vteri craſſitiem. Haec igitur apertura, ipſi in abdomine fere aequalis, facta eſt, rurſus, ne quid laederetur, cauente indice ſiniſtro, apparuit fetus, ſitu ante dicto, cuius partibus labia vulneris vteri ita adhaerebant, vt vix manus ad eximendum inſerere poſſet. Puella erat, matri ſimilis, artubus curuis, praegrandi capite. Cl. ACREL funiculum vmbilicalem ligauit, quod cum fieret, primam vocem mater emiſit, de ſexu quaerens, ante, incomparabili conſtantia et patientia, ne ſonum quidem exire paſſa eſt. Exemtis ſecundinis et ſanguine coagulato,

coagulato, Cl. ACREL gastroraphiam fecit et, p. 232.
obligato vulnere, aegra in lectum reposita, laetum testata animum. Sanguinis iacturam passa erat non maiorem, quam solet contingere feliciter parientibus. Medicamenta idonea data sunt, et diaetam vt exacte obseruaret, suasit feminae temperamenti valde sanguinei. Bene dormiuit et nihil questa est die sequente; pulsus etiam naturalis fuit, venter paulatim intumuit, mollis tamen. Vespere bene se ha- p. 233.
buit, nec non sequente die. Vtiliter applicatum est clysma ex lacte, oleo et saccharo. Cum esuriret, panem tostum iussa est immergere aquae, cuius quatuor partibus adfusa erat pars vna vini. Venter detumuit. Nocte inter diem tertiam et quartam, cum accederet febris suppuratoria et lactea, idonea medicamenta propinata sunt, meridie sudare coepit, capitis dolores cessabant, pulsus vehementia decreuerat, et omnia spem optimam faciebant; sed cum madere sentiret vestes et linteum lecti, matre auxilium praebente, alias vestes induit, imo e lecto descendens et sellae insidens lecto aliud linteum imposuit. Quae omnia quam parum calida fuerint, colligi potest ex eo, quod haec peracta sint quadrante horae, paulo ante, quam femina adueniret, quae aegrae curam habere debebat, illorum, quae gesta essent, ignara. Mane sequenti vehemens diarrhoea coepit, nullis remediis cohibenda, quae, cum diem et noctem durasset, aegra mortua est, procul dubio ea sua culpa. Sed et pultem puro vino Rhenano immersisse, imo vinum post ebibisse, femina, quae eius curam habebat, narrauit. Cum aperiretur cadauer, venter repertus est paulu- p. 234.
lum tumidus, exteriores vulneris margines sicci et nigrescentes, vulnus autem ita coalitum, vt denuo rescindi oporteret. Intestina ab aëre tumentia, paululum inflammata, nisi circa vulnus, magis a diarrhoea, quam ab operatione. In cauo abdominis ne

gutta quidem ſanguinis ab operatione reſidua; vterus ita rurſus contractus, vt vix pugni exigui magnitudinem aequaret, vulnus maximam partem coalitum, margines nigreſcentes, vt in vulneribus mortuorum. Nullum indicium, operationem aliquid ad morbum contuliſſe. Infans exciſus vixit, et bene ſe habuit. Subiicit Noſter hiſtoriam eorum, quae olim de ſectione caeſarea ſcripta ſunt, et recentiora quae-
p. 244. dam exempla, maximam partem Gallica. Inter alia anno 1741 chirurgus primus in arce Gallica *Biceſtre* partum ſecuit ex femina, lue venerea infecta, vbi euentum felicem Noſter ipſe vidit, eoque magis miratus eſt, quoniam femina tophos ingentes gerebat in pedibus, vlcera venerea in collo.

p. 245. 4. *Bidens Acmelloides* deſcribitur a PETR. ION. BERGIO. Plantae ſemina Pariſiis attulit hortulanus aulicus, Kallſtröm; vbi indigena ſit, neſcitur. Paludoſam eſſe, aut ſaltim in agris humilioribus creſcentem, habitus indicat. Calorem amat, cum durauerit in domo Cl. Auctoris in camera, hyeme, 14 vel 18 grad. thermometri Suecici calente. An perennet, neſcit, cum anno, quo haec ſcripſit, floruerit. Folium recens, dentibus comminutum, ſaporem pungentem producit, fere, qualis eſt ari vetuſtioris. Ad bidentem refert, ob receptaculum paleaceum. Paleae concauae, incuruae, membranaceae, apice luteſcentes, obtuſae, floribus breuiores, ſingulos flores obuoluentes ſingulae, deciduae. Eſt itaque ipſi planta: bidens (acmelloides) foliis oppoſitis, ouatis ſerratis, caule procumbente, floribus ſolitariis: ſpilanthus (oleracea) LINN. S. N. Ed. XII. p. 534.

p. 250. 5. *Semen, autumno terrae commiſſum, perire, ſi magna copia niuis rarae tegatur ante, quam gelu in terram penetrauerit*, oſtendit experientia quadam CAROL.

KNUT-

KNUTBERG, Capit. Mechanicus. Cauſſam indicat, quod radices et germina calore intra terram corrumpantur. Suadet igitur, vt nix ſuper agris comprimatur, quo terra congeletur.

6. *Tranſitum Veneris per ſolem* d. 3, 4 iul. 1769. tunc adhuc futurum ERICUS PROSPERIN, Adiunct. Math. et Phyſ. Acad. Vpſal. computat, qualis appariturus ſit, in illis Sueciae locis, vbi tunc veroſimile erat aſtronomos futuros. p. 254.

7. *Arena mobilis quomodo plantis poſſit figi*, docet LAUR. MONTIN, M. D. et Med. Prouinciae Hallandiae. Hac arena regiones, mari adiacentes, ita paulatim obducuntur, vt coli amplius vix poſſint. Arundine arenaria et elymo arenario coeptum eſt illam ſeri, vt plantis his retineretur, ſed non magno cum fructu. Noſter plantarum, quas tanta frequentia in hac arena reperit, vt conuenire eis hoc terrae genus certum eſſet, numeroſum texit catalogum, frutices autem et arbores etiam ait in illa creſcere, ipſam alnum, dummodo primo, magna plantarum minorum copia, arenae ſuperficiem ceſpite firmo obduxerit. p. 265.

8. *De remediis contra luem veneream et inſufficientia ſpiritus mercurialis*, agit IO. HARTMANN, Med. D. et Prof. Oboenſ. Solutionem mercurii ſublimati in ſpiritu vini pluribus dedit, celebritate medicamenti motus, quod vni alteriue, leuiter laboranti, profuit; multi vero, cum ſanati viderentur, abſque nouo contagio, denuo in morbum inciderunt; aliis etiam nihil omnino profuit ſpiritus ille mercurialis, contra, aeque ac ab aliis mercurii praeparatis chemicis, ab hoc natum eſt malum hypochondriacum, imo pectori mala inde exorta ſunt cum vomitu vehementi, p. 273. p. 274.

etſi parum ſpiritus datum fuiſſet, aqua cinnamomi aut camphora mixtum, et iuſculis ex vegetabilibus dilutum. Magis profuit vnguentum Neapolitanum, ex mercurio et pinguedine, ea cura adhibitum, ne ſaliuatio oriretur, niſi, quod nec huius, nec reliquo-
p. 276. rum medicamentorum ſalubris effectus fuerit apud illos, vbi indurationes in locis remotioribus, ſedem morbo praeberent. Apud hos cum fructu adhibitae ſunt Edinburgenſium pilulae aethiopicae, hac formula: Rec. merc. viu. drach. VI. vel VIII. ſapon. alb. Hiſpan. extr. guaiaci ana vnc. ſemis. Facta globulorum plena extinctione, triturando in mortario vitr. adde ſulph. antimon. aur. Edinb. vnciam dimidiam. ſyrup. comm. q. ſ. vt f. maſſ. pil. qua form. pil. gr. vnius pulu. lycop. aſp. Loco extr. ligni
p. 278. guai. vſus etiam eſt extr. turion. pini. Vnguentum mercuriale et has pilulas vtiliora reperit ſpiritu mercuriali, quo iis ſaltim in locis non omnino ſanatur
p. 280. lues venerea, nec herpes Graecorum. Pilulas vnguento praefert. Eas quidem nunquam ſolas dedit, ſed primis duabus ſeptimanis laxantia, mercurio dulci vel turpetho minerali aut pulu. PLUMM. mixta; ſed illorum effectum alium non credit, quam quod ad vſum pilularum praepararint. Igitur pilulas exiſtimat morbo venereo leuando ſufficere, etſi ſolae exhibeantur. Alio tempore expoſiturus eſt, quid faciant contra elephantiaſin, ſatis in his terris frequentem.

p. 281. 9. *Ad caſtoris hiſtoriam pertinentia* narrat. ION. HOLSTEN verb. diu. Min. in Quickiok in Lapponia. Caſtorem educauit, qui, cum primus adferre-
p. 283. tur, non niſi lac poterat ſugere. Veſcitur cortice betulae, populi, ſalicis, non vero alni, ſorbi et pruni padi; vtitur etiam herbis, quibus oues inprimis aluntur, maxime amat equiſetum, ſed et, quibus homines nutriuntur, ſumit, ipſam carnem. Terram,

ram, et quibus ad aedificandum opus habet caſtor, pedibus anterioribus amplectitur, et ita progredien- p. 284.
do, ope poſteriorum, aut natando promouet, vt nullum ſit fundamentum fabulae, caſtorem vnum a reliquis, trahae ad modum, onerari. Caſtoreum con- p. 286.
tra omnia mala externa praeſentiſſimum remedium habet earum regionum populus; magis tamen illud faciunt Noruegi, quam Sueci. In ſpiritu vini ſumtum praeſeruare credunt tempore peſtis et morborum epidemicorum. Non audent illud ſecum ferre nauigantes, credentes, cetos eius odore allici, et navigiis periculum creare. Vulnera, dentibus caſtoris p. 287.
facta, non incurabilia ſunt, vt vulgus dicit, difficilius tamen curantur, tum, quod caſtor, quae dentibus complexus eſt, omnia auferat, tum, quod ex ore eius calor vehemens exeat.

Trimeſtre quartum.

1. *Ea, quae ad nauigationem pertinent, quae* p. 289.
felicius, quae minus feliciter Sueciae cedant, quam aliis regionibus, examinat IO. WESTERMANN.

2. *Adnotat quaedam occaſione huius ſcripti.* p. 318.
FRID. CHAPMANN.

3. *Idem facit* IO. CLASON. p. 321.

4. *De montibus Weſtgothicis* obſeruationes edit p. 324.
TORB. BERGMANN; inprimis de ſtratorum, quibus conſtant, materiis, ſitu, conditionibus.

5. *Litorella iuncea, nouum genus* conditur a p. 337.
PETR. ION. BERGIO. Planta, Sueciae indigena, ea eſt, quam accurate ſatis deſcripſit et pinxit BERNH. DE JUSSIEU, *Memoires de l' Acade-*

E 5 *mie*

mie des sciences 1742. p. 131, relicto ei plantagi-
p. 339. nis nomine, a quo tamen genere differt, quod flores habeat non hermaphroditos, vt plantago, sed ad
p. 341. LINNAEI monoecias tetrandrias pertineat. A loco igitur, quo crescere solet, *litorellam* appellat, novum genus, cuius hi sunt characteres: Masculi flores pedunculati. *Calyx* perianthemum campanulatum tetraphyllum. *Corolla* monopetala infundibuliformis, limbo quadrifido erecto. *Stamen* filamentorum quatuor longissimorum receptaculo inserta. *Antherae* cordatae. Feminini flores in axillis foliorum sessiles, cum pedunculo masculi adgregati. *Calyx* nullus, nisi squamas sumas; *corolla* monopetala conica, ore minutissimo obsolete tridentato; persistens. *Pistillum*, *germen* superum, oblongum. *Stylus* longissimus. *Stigma* acutum. *Pericardium*, fructus corolla tectus. *Semen* nux vnilocularis. Species vnica est *litorella iuncea*. Est plantago (vniflora) scapo vnifloro. LINNAEI species plantarum 167.

p. 344. 6. *Morbum equorum*, *cui nomen scrophula farcimen* (gallice farcin) describit P. HEERENQUIST, ex iis, quae in schola veterinaria Lugdunensi didicit. Morbus est chronicus, externus, contagiosus, in eo primum magnae indurationes apparent sub cute, circa venas, in regionibus interioribus pedum, nulla tamen cutis parte excepta. Tarde maturescentes abeunt in pus acre, vnde nascuntur vlcera, humore fetente plena, cancrum referentia, sequitur phthisis et tandem mors. Caussae sunt: stabulum, in quo aër impurus, fetens quiescit, transpiratio post motum vehementem suppressa, pabulum pingue ex frugibus, recenter ex agro collatis, praebitum statim, cum animal adhuc sudat post motum vehementem. In libris additur, acrimonia,

aciditas,

aciditas, falfedo fanguinis. Nofter, quomodo hoc morbo vehementiffime afflictum mulum fanauerit, prolixe narrat. Vfus vero eft diaeta, quae fanguinem puriorem redderet, euacuantibus, vlcera fecuit, et ferro candente vffit. p. 345.

7. *Pifcem Guaperua* defcribit GUST. FRID. HIORTBERG. Iudice LINNAEO eft Lophius hiftrio (Syftema naturae p. 403.) ante defcriptus et pictus, fed ex exemplaribus ficcis, aut in fpiritu vini feruatis. Nofter vtrumque exactius praeftat, cum pifcem viuum ceperit, in planta marina Sargazo, in qua habitat. p. 350.

8. *Praeftantiffimos effectus medicamenti mercurialis, quod Calomel appellant*, enarrat NIC. GISLER, M. D. Log. et Phyf. Lect. in Gymnafio Hernofando. Calomel ipfum ita praeparat GEORGII, nofocomii Holmienfis pharmacopaeus; mercurii, deftillatione fatis depurati, vncias nouendecim cum vnciis viginti quatuor mercurii fublimati triturat, donec difpareant omnes globuli mercuriales, mixtura aequabili, et moderato igne digeritur, vt eo melius cedat fublimatio, quae plerumque per horas fex durat. Poft quam adfcendit calomel, vas adhuc in illo gradu caloris, quem habebat ab igne vltimo, relinquitur hora dimidia, deinde paulatim frigefcit. Quod in fundo refiduum eft, abiicitur, firmum vero calomel, ab adhaerente puluere et mercurio depuratur. Id medicamentum plerumque Cl. Auctor in pilulis praebuit, hac forma: Rec. calomel opt. drachm. tres. camph. croci ana drachm. vn. theriac. androm. vnc. fem. M. f. pil. gr. duor. pondere. Adhibuit autem illud cum fructu in fiftulis, inprimis a pleurefia natis, vel apud puellas 6, 9. annorum. Indurationes eius ope emollitae funt, et in vlcera abierunt. p. 353.

In

p. 359. In maniacis ſanandis et paralyticis ſumma eius vis
p. 364. eſt. Infantes, niſi cacheĉtici ſint, aut cacochymici pilulis praeparat, quarum haec eſt formula: Rec. extr. aloes. panchym. CROLLII ana drachm. vn. res. ialapp. croc. angl. ana drachm. ſem. calomel ſcrup. vn. camph. gr. xv. M. f. pil. ad gr. duo. Harum tot praebet, quot annorum eſt infans, vſque ad 10 aut 12, doſin adultorum. Cacheĉticos decoĉto praeparat. Medicamentum apud pleroſque operatur leni ſudore, et auĉta perſpiratione, apud alios ſaliuatione, apud alios vrina. Delicatiores et iuniores alternis vicibus ſudores habent et deieĉtiones. Perſpiratio igitur diaeta etiam ſuſtentanda eſt. Multis nihil incommodi in collo ſentitur; quibus vero
p. 366. id contingit, illi gargariſmate vtuntur. Doſis pilularum calomel die quauis tertia, quarta aut quinta, vnica pilula augetur, non vltra ſeptem pilulas aſcenditur. Cum debilitari ſe ſentit aeger, aliquot diebus nonniſi 2 aut 3 dentur. Infantibus, ſi duabus aut tribus deieĉtiones 2 aut 3 habeant, praebentur vtilius vna aut duae effeĉtu, ſudore ſe tunc oſtendente, quod magis optatur. Qui paralyſi diuturna infe-
p. 367. ſtantur, ſimul ptiſana vtuntur: item qui diu conuulſionibus laborarunt, qui opus habent diuturno calomel vſu. Cum maxime procedit reſolutio et commotio materiae peccantis, male olet ſudor, poſt hanc criſin 5 aut 6 pilulae vix edunt effeĉtum adeo ſenſibilem, vt 2 aut 3 initio. Si pertinacior morbus cedere renuat pilulis calomeli, aliae fiant ex aequis partibus calomel et mercurii dulcis, quarum duae ſub initium praebeantur. Profuit etiam medi-
p. 368. camentum in morbis oculorum, ipſa cataraĉta; auribus exulceratis, tonſillarum vlceribus; rhachitide, ſtrumis colli; morbo hypochondriaco, miĉtu cruen-
p. 369. to. Ruſtico vrina, per fiſtulas duas in hypochondriis exibat, vſu calomel duodecim dierum rediit

vrina

vrina in viam naturalem, et fiſtulae ſeptimana tertia ſanatae ſunt et occluſae. Similia expertae ſunt feminae, quibus poſt partum vrina continuo ſtillauit. Cariem oſſium non ſuſtulit medicamentum, ſanando p. 371.
vlcera effecit, vt facile tolli poſſet os carioſum. Iunioribus facile medicamentum Noſter praebuit, circumſpectior fuit in ſenioribus, an forte cachectici eſſent; habet tamen exempla ſanatorum vlcerum in femina 65 annorum, ruſtico 70 fere annorum. Quo medicamento vterentur, aegri ipſi plerumque neſcierunt, nihil tamen in vſu conqueſti ſunt, ſi praecepta medici ſatis obſeruarunt. Infantes duo rha- p. 372.
chitici annorum 5 et 9, dorſo colloque curuis, coſtis interiora verſus contractis, vt et humero, vſu calomel, rectiores facti ſunt, vt, emollitis oſſibus, quae deformata erant, vincula et thoraces cum fructu poſſent applicari.

9. *Quaedam de formica fuſca* LINN. Fauna Suec. p. 373.
n. 1722. obſeruat FRID. GERDES. Cum harum formicarum oua, pabulum auibus, quas nutriebat, quaereret, quaedam aliter vidit, ac narrantur a LINNAEO Comm. Ac. Su. 1741. Ita formicas in colliculis argillae reperit, et oua ad boream; ſed qua- p. 374.
dam die vidit oua ad auſtrale latus translata, incidit poſt vehemens pluuia cum vento boreali, et illam praeſenſiſſe formicas, indicio erat, quod poſtea, quam ceſſaſſet, oua rurſus ad boreale latus detulerint. Alio tempore oua reperit ad latus occidentale, profundius demerſa; venit cum vento orientali pluuia, durans dies quatuor, quae ouis fuiſſet nocitura, niſi profundius in terra fuiſſent ſita. Eam curam ouorum conſtanter vidit vſque ad initium ſeptembris, vbi, ob tempus frigidius, oua perpetuo ad auſtrum reliquerunt; ſed ſub finem ſeptembris paucula oua ſuperſunt. Quid faciant, cum alia dies hoc vento,

alia

alia pluuia ingruit, expiſcari non potuit. Poſt plurium dierum pluuiam, oua nec in vllo laterum cumuli, nec in medio reperit. Suſpicatur ergo deferri ad loca profundiora. Ita vero formicis, tempeſtatis praenunciis, plus vno anno vſus eſt. Examina formicarum exire, quod ſuſpicatus erat LINNAEUS, Noſter non credit, cum alias ita creſcere ciuitates formicarum non poſſent, nam vnam, tribus annis, ad duplum fere excreuiſſe reperit.

VIII.

JOHANN FRIEDRICH ZÜCKERTS, *der Arzney-Gelahrheit Doctors, der Römiſchkayſerlichen Akademie der Naturforſcher, und der Churmaynziſchen Akademie nützlicher Wiſſenſchaften Mitglieds, ſyſtematiſche Beſchreibung aller Geſund-Brunnen und Bäder Deutſchlands. Berlin und Leipzig, in der Rüdigeriſchen Buchhandlung.* 1768. 4. *mai. pl.* 19.

i. e.

IO. FRIDERIC. ZÜCKERT, M. D. deſcriptio ſyſtematica omnium fontium medicatorum et thermarum Germaniae.

Cl. ZÜCKERT boni publici et medicorum praeſertim commodo nihil melius facere potuiſſet, quam quod ſyſtematicam, qua adhuc caruimus, delineationem omnium fontium medicatorum Germaniae elaborauerit, et cum republica communicauerit literaria. Medicos enim, hac elaboratione, aptos reddidit, vt non ſolum melius de huius vel illius fontis medicati natura, proprietate, viribus ac effectibus iudicare, ſed etiam facilius nunc definire poſſent, quem prae ceteris ſuo aegroto commenda-

re

re aut diſſuadere ex tam multis deberent fontem.
Opuſculum in *duas* diuidit partes. *Prima pars* con-
tinet generalem pertractationem fontium medicato-
rum, tam frigidorum, quam calidorum: et in *duo* de-
nuo diuiſa eſt *capita*, quorum *primum* de partibus
agit fontium medicatorum conſtitutiuis. Quum
Cl. Auctor generalia tantum, et quae ex aliis aqua-
rum mineralium ſcriptoribus excerpſit, exhibeat,
ea praeſertim, ex his collegit, quae omnibus fonti- p. 5.
bus communia, et quae huic vel illi tantum propria
eſſent. Hac ratione recenſet modum, quo thermae
fiant, quo acidulae oriantur, quo perennes ſint,
cuius generis ſit vitriolum, quod in acidulis reperi-
tur: refert porro, quid mineralium aquarum ſit ſpi-
ritus, eumque a principio elaſtico aethereo diſtin-
guit, concedit tamen, quod ambo intime mixta ſint.
Enarrat omnes eas diuerſas ſpecies terrarum ac ſa- p. 23.
lium, quae in aquis mineralibus inueniuntur, qua
occaſione ſimul ſulphuris meminit, quod eis inter-
dum ineſt: quamuis et dentur fontes, medicati dicti,
qui nihil, praeter paucam terram leuem, contineant.

In inquirendis partibus conſtitutiuis ad ſex in- p. 37.
primis circumſtantias, ſecundum Cl. Auctorem, re-
ſpici debet aquarum mineralium examinator. 1. Quo-
modo adiacens comparata ſit terra, et quaenam
mineralia in ea contineantur? 2. Quam habeant ra-
tionem aquae minerales reſpectu limpiditatis et le-
vitatis prope fontem, et quam alibi? 3. Qualem
ineant mutationem tum, cum diuerſis corporibus
chemicis, quae reagentia vocant, miſcentur? 4.
Quem edant odorem et ſaporem ad fontem? 5.
Quid aquae eliminent in earum ſuperficie prope
fontem ipſum, eiusque canalibus: quid ad fundum
vaſis deiiciant, quando loco quieto reponantur?
6. Quas partes fixas poſt coctionem et deſtillatio-
nem relinquant? His praemiſſis omnes fontes me- p. 42.
dicatos et thermas Germaniae in claſſes ordinat.

Prima

p. 42. Prima classis. Huc pertinent
Aquae Saponaceae, vt
Aquae Plombieres, in Lotharingia
Schlangenbadenses, in comitatu inferiori Catimelibocensi.
Mochinenses in Bauaria.

Secunda classis
Aquae Natrosae, seu amarae
1. Simplices
Aquae Sedlizenses] in Bohemia.
Seydschüzenses]
2. Compositae ex natro, alioque sale medio
Aquae Hornhausenses, in Principatu Halberstadiensi
Rasseburgenses, in Ducatu Vinariensi.

Tertia classis
Aquae Alcalinae
I. Simplices
1. Bertligenses thermae in Episcopatu Treuirensi
2. Burgbernheimenses aquae in Marchionatu Onaldino
3. Dietzenbachenses in Bauaria
4. Elsterenses acidulae in Variscia
5. Emsenses thermae in Wetterauia
6. Fachinenses aquae in Principatu Nassouiensi
7. Gresbachenses in Sueuia
8. Heilsbronnenses in Marchionatu Onaldino
9. Hirschbergenses thermae in Silesia
10. Kenzenses, in Pomerania
11. Wildungenses in Principatu Waldeccensi.

Ad

Ad has etiam pertinent thermae Bollenſes, (Boller-bad) in Ducatu Würtembergico: Bilinenſes, Coſtenenſes, Turnizenſes et Cummernenſes in Bohemia: Werſingaurenſes in Sileſia: Leitzkauenſes in Marchia media, et Bielfeldinae in Weſtphalia, quas autem Cl. Auctor ſpecialiter non pertractauit.

II. Compoſitae.

1. Bilinenſes acidulae } in Bohemia.
2. Buchenſes } in Bohemia.
3. Carolinae thermae } in Bohemia.
4. Doennſteinenſes in Epiſcopatu Colonienſi
5. Montis Pyrmontani acidulae in Principatu Waldeccenſi
6. Aquae Selteranae in Epiſcopatu Trevirenſi
7. Teplizenſes thermae in Bohemia.

Quarta claſſis

Aquae muriaticae.

1. Badenſes thermae in Marchionatu Badenſi
2. Canſtattenſes in Ducatu Würtembergico
3. Heilbronnenſes in Bauaria
4. Aquae, quae a ceruis nomen habent in Ducatu Würtembergico
5. Keſtenholzenſes thermae, in Alſatia ſuperiore
6. Niederbronnenſes aquae in Alſatia
7. Wisbadanae thermae in Principatu Naſſouienſi
8. Ferinae thermae } in Ducatu Würtembergico.
9. Zellenſes thermae } in Ducatu Würtembergico.

Quinta claſſis

Aquae ſulphureae.

1. Aquisgranenſes thermae

2. Ferinae thermae in Bauaria inferiore
3. Altenburgicae thermae prope Viennam
4. Badenſis thermae in Auſtria
5. Bahlingenſes aquae in Ducatu Würtembergico
6. Landeckenſes thermae in Sileſia
7. Pyrenwarthenſes thermae prope Viennam
8. Reutlingenſes aquae in Ducatu Würtembergico
9. Sulzenſes aquae in Bauaria ſuperiore
10. Zayſenhauſenſes in Ducatu Würtembergico.

Sexta claſſis

Aquae martiales

I. Simplices

1. Freyenwaldenſes in Marchia media
2. Lauchſtadenſes in Epiſcopatu Martisburgenſi
3. Lignizenſes in Sileſia
4. Polzinenſes in Pomerania vlteriore
5. Ronneburgenſes in Ducatu Altenburgenſi.

Huc quoque pertinent aquae Bebrenſes in Thuringia: Bechinenſes in Bohemia: Buckenhoefenſes prope Erlangam: Danckelsriedenſes in Sueuia: Dinkhollenſes vel Braubachenſes in Ducatu Haſſo-Darmſtadienſi: Francofurthenſes ad Viadrum: Halenſes ad Salam: Hanoueranae: Hanouienſes: Koeſenenſes ad Salam: Radebergenſes in Miſnia: Reibottgrünenſes in Variſcia: Weiſſenburgenſes in Franconia: et Wittembergenſes in Saxonia.

II. Compoſitae ſalino-martiales

a. Salino-alcalinae martiales

1. Veteraquenſes acidulae in Sileſia
2. Berolinenſes in Marchia media

3. Berſta-

3. Berstadenses in Wetterauia
4. Gieshübelienses in Saxonia
5. Birckenfeldenses in Palatinatu inferiore
6. Birresbornenses in Episcopatu Trevirensi
7. Bockledenses in Episcopatu Herbipolensi
8. Calbenses in Wetterauia
9. Deinacenses in Ducatu Würtembergico
10. Iassernenses in Misnia
11. Goeppingenses in Ducatu Würtembergico
12. Grundhoefenses in Ducatu Saxo-Meinungensi
13. Helmstadienses in Ducatu Brunsuico-Guelferbytano
14. Ibenhausenses prope Goeppingen in Sueuia
15. Gradlizenses, vulgo Kukusbad in Bohemia
16. Kissingenses in Episcopatu Herbipolensi
17. Liebensteinenses acidulae in Comitatu Hennebergico
18. Marienbergenses in Hannonia
19. Nieder-Wierenses in Saxonia
20. Oelberenses in Ducatu Brunsuicensi
21. Rippolzawerenses in Ducatu Würtembergico
22. Ruhlenses in Ducatu Isenacensi
23. Stadthagenses in Comitatu Schaumburgico
24. Schwalbacenses in Comitatu inferiore Catimelibocensi

25. Schwalheimenſes in Wetterauia
26. Schwelmenſes in Comitatu Marchico
27. Sichersreuthenſes in Marchionatu Baruthino
28. Sckaſſinenſes in Sileſia inferiore
29. Spadanae in Epiſcopatu Leodenſi
30. Fannhauſenſes prope Schweidnitzium in Sileſia
31. Eppachenſes inferiores in Comitatu Hohelohe
32. Wolkenſteinenſes in Saxonia

b. Salino-martiales
1. Cleuenſes in Weſtphalia
2. Driburgenſes in Epiſcopatu Paderbornenſi
3. Egranae in Bohemia
4. Hofgeismarenſes in Haſſia
5. Pyrmontanae
6. Quedlinburgenſes.

p. 48. Sequitur *ſecundum caput*, quod de virtutibus, vſu et abuſu acidularum et thermarum agit. Colligit Cl. Auctor in hoc capite cauſſas, a quibus virtutes fontium medicatorum pendent: ſimulque oſtendit, rectum vſum plurimum conferre ad bonum obtinendum ab illis virtutibus fructum. Cum his
p. 87. coniungit in *tertio capite* diaetam; quam aegri, qui aquis medicatis vtuntur, neceſſario obſeruare debent.

p. 101. Tranſit Cl. Auctor ad *partem ſecundam*, quae ſpecialem pertractationem eorum fontium medicatorum continet, quos in praecedenti tabula ſyſtematica recenſuit. In dicto ordine omnes proſequitur, indicando primum regionem et locum, quo proſiliunt, Auctores dein nominando, qui de iis ſcripſerunt, eosque examinarunt et denique ex melioribus

bus et recentiſſimis perfectam et completam exhibendo epitomen, ex qua medicus ſufficientem ſibi comparare poteſt notitiam aquae mineralis, quam vel noſſe tantum, vel ſuis aegrotis commendare vult. Medici igitur Cl. Auctori pro ſuſcepto labore multas gratias habebunt.

IX.

Saggio di nuove oſſervazioni e ſcoperte di NATAL. GIUSEPPE PALLUCCI, Dottore di medicina e chirurgia, chirurgo delle LL. MM. II. e RR. Aggregato-corriſpondente delle reali accademie delle ſcienze e di chirurgia di Parigi, membro delle accademie di Parigi, membro delle accademie di bottanica, e de georgofili di Firenze. In Firenze 1768. nella ſtamperia Bonducciana. 8. mai. pll. 14½.

Continuazione del ſaggio di nuove oſſervazioni e ſcoperte cet. con indice vniverſale in fine; e varie figure inciſe in rame. In Firenze 1770. Nella ſtamperia di S. A. R. per Gaet. Cambiagi. 8. mai. pll. 9. c. tab. aen. 3.

i. e.

NATALIS IOSEPHI PALLUCCI tentamen nouarum obſeruationum et inuentorum.

EIUSDEM continuatio tentaminis huius cum indice vniuerſali et variis figuris aere expreſſis.

In priore libro caput primum de ſpina ventoſa in genere agit et in principio exempla eiuſdem, cum ex aliorum, tum ex ipſius Cl. Auctoris obſer-

p. 23. vationibus recenſet. Vidit ille ab hoc morbo nunc functiones animales laeſas, nunc mydriaſin a compreſſis neruis opticis, nunc laeſiones actionum vitalium ob horrendam thoracis deformitatem, nunc actionum naturalium ob vitium oſſium palati, cartilaginis xiphoidis, oſſis ſacri cet. In eius deſcriptio-
p. 26. ne, ratione ortus et incrementi ſucceſſiui, tria ſtadia conſtituit; primo tumores oriuntur plus minus duri, plerumque elaſtici, indolentes, cutis colore nondum mutato; poſtmodum haec rubeſcere incipit cum dolore, ac ſi acu puncta eſſet; tandem exulceratur, effluit materia plus minusue diluta, coloris varii, plerumque tamen nigricantis, foetidiſſima: vlcus perpetuo vlterius ſerpit, ſuperficiem, cancro ſimilem, referens; deſtruitur contextus celluloſus, ac denique os ipſum carie corrumpitur et plerum-
p. 27. que nigricat. Sedes mali frequentiſſima eſt in articulationibus, potiſſimum extremitatum, vbi, niſi tempeſtiue occurratur, celerrime, quaecumque tangit, corrumpit. Nomen *ſpinae ventoſae* ab inflam-
p. 29. matione in genere, ab Arabibus ſpina dicta, et ab aere deriuatur, cuius concurſui Auctor Noſter multum omnino, vt in aliis, ita et in hoc morbo generando tribuit, eum nimirum in corpore animali non prorſus priuari elaſticitate ſua et ab eius actione reſolui humores ſubtiliſſimos, vt vaporis inſtar in oſſa ipſa penetrent, eaque inflare ac denique rupturam partium efficere, aſſerens. Acrimonia haec
p. 36. indolis alkalinae eſt et aeque ac vrina vlceribus in-
p. 37. ternis corrupta cum acidis efferueſcit. Morbum hunc plerumque haereditarium eſſe, cum SEVERINO adfirmat et copioſe exiſtentiam morborum haereditariorum argumentis euincit. Cariem, ex
p. 42. cauſſa interna natam, ſemper antecedit intumeſcentia oſſis; non autem vice verſa hanc caries ſemper ſequitur. Errant igitur, qui cariem vel ab intumeſcen-

meſcentia vel excauatione oſſis oriri putant. Di- p. 44.
ſtinctio tamen admitti debet inter cariem et corruptionem ſeu putredinem oſſis; illa enim ſiſtit tantum frequentiſſima foramina in oſſe; haec vero parietes horum foraminum deſtructos et in putrilaginem reſolutos. Clarior fit differentia exemplis oſſium carioſorum, in quae humor gelatinoſus effuſus eſt, poſt ea concretus et cartilagineam conſiſten-
tiam adeptus. Inſignis eſt affinitas morbi noſtri p. 45.
cum rhachitide et humores rhachitici, inflammati et exulcerati, ſemper ad ſpinam ventoſam referri debent.

Caput ſecundum de curatione ſpinae ventoſae
exponit. Remedium ſcopo indicato, vt nimirum p. 49.
miaſma in loco affecto ſtagnans vincatur et remoueatur, ſatisfaciens, Cl. Auctor inuenit *vnguentum helcoticum* a ſe dictum, cuius praeparationem alio tempore ſe communicaturum pollicetur et hoc loco tantum monet, illud ſiſtere vnguentum coloris albi, ex variis ingredientibus, iisque, pro ratione circumſtantiarum, variandis, confectum, ſine tamen addita pinguedine quacumque; hoc vel per ſe, vel in hac illaue aqua deſtillata ſolutum, applicari poteſt et ad alios etiam morbos complures, vti poſtea videbimus, conducit. Eo maiori pretio habendum eſt, quo minus hucuſque genuinum remedium ad rebellem hunc morbum vincendum innotuit; neque
enim amputatio ipſa limites malo ponere potuit, p. 54.
neque efficaciſſima ceteroquin medicamenta eidem ſuffecerunt. Quo autem dictis fides concilietur,
enarrat curationem, huius remedii ope in puero ſe- p. 57
ptem annorum factam, qui in deploratiſſimo ſtatu
fuerat, in qua, digreſſione facta, monet, ne tumores p. 65
in hoc morbo aperiantur, quod iam ſuperius inculcauerat. In genere putat, nullum tumorem a malignitate interna ortum aperiri, ſed ſuo remedio tractari debere, quod materiam ex profundis ſedibus

euocatam et rite concoctam, descriptione facta, optime eliminet. Aegri huius frater, maior natu, con-
p. 71. tractura et atrophia brachii sinistri laborauit, frictionibus oleosis ferme incurabili reddita; idem tamen ope remedii huius curatus fuit, adhibitis antea balneis emollientibus, frictionibus et suffimigiis ex suc-
p. 75. cino. His exemplis enarratis, pergit Auctor in demonstranda et explicanda remedii vtilitate et vlterius rationem eo vtendi, cautiones, regimenque internum exponit. Conducunt serum lactis, decocta depurantia cet. sed prospiciendum simul, ne his vi-
p. 78. res digestionis nimis deiiciantur. Si purgandum est, praescribit bolum ex aequalibus partibus aloes,
p. 80. rhei et salis Anglici vel similis. Sub finem huius capitis verbotenus insertum est testimonium de restitutione aegrorum prius memoratorum.

p. 83. Sequuntur obseruationes super malo venereo, cuius vestigia quaedam iam in ARETAEO, PAULLO AEGINETA et CELSO inuenisse sibi videtur Noster. Vti scabies, lepra, elephantiasis cet. inter se multa communia habent, sic etiam hi ipsi cum
p. 118. lue venerea; et scabiosum virum feminam sanam morbo, venereo simillimo, afficere posse, ex obseruatione propria didicit Cl. Auctor. Ex cancro et-
p. 121. iam mammae femina cum marito acrimoniam tantam communicauit, vt vlcera in glande penis efficerentur; et femina viri, herpete affecti, lintea lauando, fluxum vehementem ex vtero sibi contraxit et idem malum cum marito suo communicauit. His omnibus vtitur Noster ad demonstrandam antiquitatem morbi venerei, ad cuius postmodum descriptionem et curationis modos progreditur, quibus
p. 130. tamen recensendis nunc supersedebimus. Vesiculae seminales nonnumquam rumpuntur et abscessus formant, ex tensione tantum et dolore in perinaeo cum stranguria et symptomatibus febrilibus cogno-
scen-

ſcendos; ex quibus facile tranſitus fit ad fiſtulas ani. Morbi iſtius exemplum affert Noſter, quem adſtante Cl. PLENCITZ, inciſione facta, feliciter profligavit. Ad curationem morbi venerei commendat pilulas, ex aequalibus partibus mercurii viui puriſſimi, ſaponis alicantici et micae panis albi formatas, quae ingredientia in mortario lapideo, adſperſa interdum guttula aquae vel ſyrupi capilli Veneris, ita commiſcenda ſunt, vt mercurius prorſus diſpareat, poſtmodum in pilulas tres vel quatuor granorum formanda. Doſis pro adulto eſt pilula vna bis vel quater de die; aſſerit, aegros, pro re nata, ſucceſſiue ad centum vſque pilulas deglutire poſſe, neque tamen inde ſaliuationem moueri, niſi mercurius iam in corpore praeexſtiterit. Saponem alicanticum praecellit is, qui a Cl. DE SAUBOIN ex oleo lentiſci conficitur. Noua methodus, mercurio ſub forma clyſmatum vtendi *), Auctori Noſtro neque multum arridere, neque ſanae phyſiologiae conformis eſſe videtur. Externe vnguento ſuo ſub varia, pro rei conditione, forma vtitur. In priapiſmo vehementiſſimo pilulae de cicuta commendantur, paucis ab initio per diem granis, poſtmodum per vices ad decem vel duodecim ſumendae, et crebrius, interpoſito purgante ex aloe, rheo et nitro. Hoc etiam remedio ſe in ipſarum febrium decurſu cum ſucceſſu vti, monet Auctor. In priapiſmo et ſtranguria hirudinibus laudes debentur; incidantur etiam venae in propinquitate penis, ſanguine turgidae. Bubones fomentis et gonorrhoeas aeque ac fluorem album iniectionibus cum vnguento ſuo paratis ſanat, adiuncto interno vſu decoctorum ex cortice Peruuiano, ſaſſaparillae, chinae radice cet. Tubercula intus ad proſtatam et veſicam poſita, quae vrinae profluuium impediunt et interdum calculum men-tiun-

p. 143. p. 148. p. 151. p. 165. p. 168.

*) Vid. Commentar. horum Vol. XVI. Part. III. p. 460.

tiuntur, cereolis, vnguento ſuo illitis, tractanda iu-
p. 172. bet et, adiecto curationis exemplo, aſſertum ſuum
confirmat. Poſtmodum de vſu eiusdem vnguenti
in variis aliis affectibus tam venereis, quam aliis di-
ſputat, nempe in ophthalmiis, ozaena, gummati-
bus, doloribus rheumaticis et arthriticis, odontal-
gia, ambuſtionibus, paronychia, vlceribus ſcorbu-
p. 199. ticis in ore, affectibus ſcabioſis et his analogis, ſcir-
rho porro et cancro, vbi, etſi non ſemper morbum
ſuſtulit, tamen miro modo leniuit; in tumoribus et
abſceſſibus, vulneribus contuſis, gangraena, vlceri-
bus malignis, carbunculis, vitiis auditus cet. quae
fuſe exponuntur, inſperſis nonnumquam morbo-
rum hiſtoriis declarantur, et teſtimoniis allatis fir-
mantur.

In continuatione, ſeu parte ſecunda obſeruatio-
num primo recenſentur exempla quaedam curatio-
num ſcirrhi mammarum, cuius morbi memorabilis
caſus in mamma vtraque fere in cancrum iam mu-
p. 4. tata Tab. I. depingitur. Ab vſu vnguenti incepit
tumor moueri, malum auctum fuit carbunculis ori-
entibus, iisque ruptis et ſaniem foetidiſſimam effun-
dentibus, ſuperueniente etiam carne luxuriante;
continuatus vero remedii vſus omnia haec incom-
moda vicit. Cl. Auctor vidit, aliquando cutem in-
flammatam in mamma ſcirrhoſa adeo ſenſibilem fu-
p. 16. iſſe, vt vnguentum ferre nequiret; quare pannum
ſubtiliſſimum, ex lacte tepido vel aqua roſarum ex-
preſſum, inter cutim et medicamentum interpoſuit.
p. 18. Digreſſione facta, enarrat curationem vlcerum duo-
rum cacoethicorum, materia rheumatica vel arthri-
tica ſimul totum corpus occupante, eoque ideo fe-
p. 21. re iam ad extremum perducto. Poſtmodum ad ca-
ſum, quem Tab. II. ſiſtit, vbi in femina, poſt ampu-
tationem mammae dextrae, cancer recruduerat cum

dirissimis symptomatibus, et iam etiam in sinistra scirrhus formatus haerebat. Curatio in mamma dextra aeque felix fuit, ac casus prius descripti; in sinistra, cum euulgaretur liber, nondum finita, quamquam optimam spem felicis euentus praebebat. Concedit tamen Auctor, vires remedii sui determinatas esse, nec vbique morbo, iam profundissimis radicibus infixo, sufficere, quod exemplo cancri linguae probat, cui curando impar fuit. Has narrationes excipiunt animaduersiones de morbis mammarum, eorum ortu et caussis et de ratione, qua remedium, saepius laudatum, iis medeatur. Disputat de abusu poscae seu oxycrati, cum lac in mammis stagnat, quo eae saepe indurantur; fotu e contrario aquae calidae nimis emolliuntur et ad suppurationem disponuntur. Et si inepta horum medicamentorum applicatione acuta quoque mala euitantur, tamen inde subsequuntur chronica, scirrhi nempe cum tristissimis sequelis. Recensetur postmodum morbus aegrae, quem Tab. III. ante oculos ponit, qui vero ob varias caussas vehementiores non cessit, sed cum Cl. Auctor eius descriptionem publici iuris faceret, indies ingrauescebat. Tum communicat historiam morbi ex nouis litterariis Florentinis, ab aegro ipso conscriptam, qui fuit tumor insignis rheumaticus, a genu vsque ad vertebras lumbares extensus et inunctionibus mercurialibus peior redditus, ab Auctore autem Nostro felicissime curatus, qua occasione comparationem inter hunc aegrum et eum, de quo superius egerat, instituit. Sequitur nunc breuior recensio copiosiorum aliarum curationum, remedio hoc externe adhibito, praestitarum, quae loco commentarii veluti inseruit tractationis de virtutibus eiusdem in prima parte recensitae; et sic finis imponitur volumini primo harum obseruationum, quarum continua-

p. 23.
p. 34.
p. 38.
p. 41.
p. 52.
p. 68.
p. 81.

nuationis ſpem nobis facit Cl. Auctor, promittens, iisdem chirurgiam medicam nouam formam et perfectionem eſſe adepturam.

X.

D. IACOBI CHRISTIANI SCHAEFFERI icones inſectorum circa Ratisbonam indigenorum, coloribus naturam referentibus expreſſae. Vol. I. et II.

et

D. IACOB CHRISTIAN SCHAEFFERS *natürlich ausgemahlte Abbildungen Regensburgiſcher Inſecten. Regensburg, gedruckt bey Heinrich Gottfried Zunckel* 1766. *Vol. I. P. I. et II. pl.* 15. *tab. aen. viuis coloribus pictae* 100. *Vol. II. P. I. et II. pl.* 15. *tab. aen.* 100.

Iam alio loco *) laudauimus Cel. SCHAEFFERI, tot ad hiſtoriae naturalis incrementum ſuſceptis laboribus clari, conſilium edendi figuras inſectorum Ratisbonenſium, huiusque operis priora duo volumina, pluribus aliis ſine dubio augenda, nunc indicamus. Cum vero Cl. Auctor pleniores inſectorum deſcriptiones, quas addere figuris his promiſerat, mutato conſilio omiſerit, breuiter tantum de hoc opere ad Lectores referre ſufficiet. Continent ſingula volumina quinquaginta plagas, in vtraque pagina inſectorum imaginibus refertas, vt centum eiusmodi tabulae volumen conſtituant. In figuris ipſis inſectorum ordinandis Cl. SCHAEFFERUS, nec claſſium, nec generum rationem habuit, ſed prout varia inſecta ei in manus inciderant, ea pingenda curauit. Hinc factum eſt, vt nonnunquam inſecta omnium claſſium

*) vid. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 148.

classium in vna eademque tabula reperiantur. Saepe enim ad quindecim et vltra in vna eademque tabula delineata videmus. Figurae elegantes sunt, superantur tamen a Cl. ROESELII figuris, cuius artem et elegantiam nemo adhuc opifex imitando assequi potuit. Addita sunt nomina generica, quae Cel. Auctor quondam in fundamentis entomologicis *) proposuerat, ex LINNAEO et GEOFFROY vt plurimum sumta. Species, numeris additis, distinguit, ita vt *scarabaeus primus*, *secundus*, *tertius* etc. hic occurrant, plane nullo aut incerto satis ordine seruato. Inter insecta delineata nonnulla noua nobis visa sunt, quorum tamen numerus non adeo magnus est. Additus quoque singulis voluminibus est index, in quo latina et germanica generum nomina reperiuntur.

Haec sunt, quae de hoc opere, in vniuersum considerato, dici possunt, quod inter splendidissima opera entomologica omnino referri meretur, regalique liberalitate, qua Cl. Auctor in eo adornando suffultus est, non indignum iudicamus. Interim duo sunt, quae Cel. Auctorem neglexisse vehementer dolemus. Verendum enim nobis esse videtur, ne vtrumque haud parum impediat vsum, egregium alias ab hoc libro expectandum. Primum quod Cl. Auctori haud placuerit, veluti alio quoque loco de fungorum iconibus, ab eo editis, conquesti sumus, in tam splendido opere addere synonyma, vel allegare descriptiones ab aliis constructas. Ita enim aliter fieri non potest, quam vt plerique entomologi, vel nullum prorsus fructum ex hoc opere haurire, vel longo demum eoque non parum taediosо labore, quod sentiant hic deesse, supplere possint. Deinde, quod sine vllo ordine insecta diuersorum generum pro pictoris lubitu coaceruata sint, cum tamen, si

vnius-

*) vid. Comment. nostr. Vol. XV. p. 150.

vnius generis insecta simul oculis adspicientis se praebeant, ex diuersarum specierum comparatione accurata insectorum cognitio adquiri possit, quae nunc ex omnibus tabulis conquirenda sunt. Serio igitur rogamus Cl. Auctorem, vt, quae hic scripsimus, si forte ad eum peruenerint, digna attentione in continuatione huius splendidissimi et pretiosissimi operis censeat, gloriamque partam augeat accommodando figuras suas communi entomologorum vsui. Quid enim iuuat figuras insectorum coaceruare, pretiosorumque operum entomologicorum numerum augere, si ex hac re vel nullus, vel serior tantum fructus ad publicum vsum redundet.

XI.

Traité des maladies des gens de mer, par Mr. POISSONNIER DESPERIERRES, Conseiller Médecin ordinaire du Roi, Censeur royal, & Médecin de la Grande Chancellerie. à Paris, chez la Combe, libraire. 1767. 8 maj. pagg. 429. absque dedicatione et praefatione, cum tabula aeri incisa.

i. e.

Tractatio de morbis hominum mari viuentium, Auctore Cl. POISSONNIER DESPERRIERES.

Si perpendimus, diuersam penitus vitae rationem esse nautarum ab hominibus terram continentem inhabitantibus, necessarium omnino iudicabimus, vt ad illorum morbos diligentius respiciatur. Quod quamquam a variis iam celeberrimisque viris factum fuit, tantum tamen abest, vt hoc scientiae caput ex omni parte absolutum dici queat, vt potius grates habeamus Cl. Auctori, quod hanc materiam adeo

sollicite

ſollicite atque erudite expoſuerit. Cum nuper opus auctoris cuiusdam Gallici *) indicaremus, monebamus, eum praecipue in gratiam nautarum ipſorum ſcripſiſſe; Cl. Auctor autem, quem tamen prior ille non videtur conſpexiſſe, magis medentes ipſos inſtruit, theoriam cum obſeruationibus propriis aeque ac aliorum coniungendo, et inde ſyſtematis quaſi medicinae naualis, vt ita dicamus, fundamenta ponendo. Introductio notionem generalem nutritionis corporis, effectusque aëris et atmoſphaerae in illud ſiſtit et haec omnia ad conditionem nautarum applicat, in qua quidem tractatione multa repetuntur ex libro ipſius auctoris, cuius nuper iam memorata occaſione mentionem fecimus. Caput primum de ſcorbuto exponit, vbi Noſter ad celeberrimum tractatum Cl. LIND prouocat et commentarii quaſi loco quaedam ſubiungit. Cauſſa vna eſt, quae neceſſario requiritur ad eum producendum, nempe aër frigidus et humidus; ſunt autem duae aliae, quae illam multum intendunt, nempe alimentorum praua indoles, et motus, aut defectu, quod tamen rarius vtique contingit, aut exceſſu peccans. Nec ſolum frigus ſufficit, vtpote quod non adeo impedit perſpirationem, ſed humiditatem cum eodem coniunctam eſſe oportet. Cohibita his cauſſis perſpiratione, quae fere vnica cauſſa dici debet morborum nauigantium, a reſorpto humore, per transſpirationem non excreto, tota maſſa humorum inficitur et inde omnia ſcorbuti ſymptomata facile explicantur. Neque inflammatio locum habet, quia cauſſa laedens ſucceſſiue neque vno impetu applicatur, nec relaxata ſolida adeo viuide in fluida agere, neque haec reſoluta

p. 2.

p. 27.

*) Eſſai ſur les maladies, qui attaquent le plus communement les gens de mer, par G. M.**. vid. Commentariorum Vol. XVI. Part. III. p. 452.

ſoluta adeo facile ſtagnare poſſunt; quid? quod febris, ſcorbuto ſuperueniens, teſte Cl. LIND funeſtiſſimum ſymptoma ſiſtat. Alimenta durioris digeſtionis ſcorbutum non generant, ſed, dummodo rite elaborentur, ſanguinem denſiorem producunt, et ideo ipſum quodammodo anteuertunt, deficiente autem motu corporis omnino deprauantur, et humores inquinant. Sic etiam ingrati animi affectus, immunditiea, exhalationes putridae ex fundo nauium cet. nonniſi pro cauſſis acceſſoriis haberi debent. Cum igitur aër humidus et frigidus frequentius in mari, quam in terra obſeruetur, inde liquet, cur morbus noſter illic frequentior, quam hic ſit, vbi tamen, concurrentibus cauſſis iisdem, etiam oriri poteſt, adeo vt in quibusdam regionibus vel fuerit, vel adhuc ſit endemicus: praeſertim vrbes maiores ei multum fauent, quod vel ipſius Lutetiae exemplum confirmat.

Diſtinctio inter varias morbi noſtri ſpecies, v. c. terreſtrem et maritimum, frigidum et calidum, acidum, alcalinum, muriaticum cet. fundamento caret, quod iam Cl. LIND cognouit; ſed tres morbi gradus ſollicite inter ſe diſcerni oportet, originem nempe, incrementum et ſummum denique faſtigium. In primo morbus noſter aegre ab hypochondriaco malo dignoſcitur: ſymptomata primaria ſunt laſſitudo ſpontanea, dolores artuum, rheumaticis ſimiles, motum vel leuiſſimum inſequentes, triſtitia inſolita, tumor gingiuarum, nonnumquam cum dolore, appetitus naturalis quidem, ſed abdomen in nonnullis paullum tenſum abſque dolore cum aluo ſegniore, cutis ſicca, perſpiratio ſenſim imminuta. In ſecundo ingraueſcunt haec ſymptomata, accedentibus aliis: cutis aridiſſima, interdum aſpera, ſaepe etiam paruis obſita tuberculis, maculae primo flaui, poſtea, cum confluunt, plumbei et nigricantis coloris; gingiuae

gingiuae exulceratae et ſanguinem plorantes; dentes excidentes; anima foetidiſſima; ſaliuatio copioſa; dolores pectoris; vlcera variarum partium ſanioſa, liuida carne fungoſa, tacta ſanguinem fundente, repleta; vrina ſaepe pinguis et oleoſa; ſanguis ex vena ſecta difficillime exiens, reſolutus et cito in putrilaginem verſus, emollitio muſculorum, oſſium, quin ipſius calli. Tertius morbi gradus omnia haec ſymptomata ſummopere aucta ſiſtit: os maxime foetet; debilitas ſumma ne e lecto quidem ſurgere aegros ſinit; interdum, hoc tentantes, ſyncoptici moriuntur, interdum haemorrhagiis, interdum poſt nimium quemcunque motum, interdum etiam ſolum aërem liberum hauſturi. Si etiam ſcorbutus ipſe aegros non trucidat, enecantur tamen hydrope, phthiſi vel aliis morbis, inde natis. Febris ex obſeruatione Cl. ROUPPE in principio morbi nonnumquam ſalutaris, ceteroquin perniciosiſſima eſt.

Recenſitae ergo morbi hiſtoriae varias obſerua- p. 65. tiones Cl. Auctor ſubnectit. Symptomata primi gradus ſiſtunt effectus ſpiſſitudinis humorum et plethorae; prior ſequitur relaxationem ſolidorum, quae crudum chylum ſatis perficere nequeunt; altera ſuppreſſam tranſpirationem: ipſa tamen fluida a reſorpta acriori materia perſpirabili breui poſt reſoluuntur et ſolida ipſa ad aliquam contractionem ſtimulant, vnde morbus in hoc ſtadio vinci adhuc poteſt. Gradus ſecundi ſymptomata aperte probant reſolutionem humorum, et ipſa crepitatio articulorum a ſynouia reſoluta, neque ideo oſſium capita ſufficienter lubricante, pendere videtur. Diagnoſis p. 69. morbi facile ex vno alteroque horum ſymptomatum (neque enim omnia ſemper adeſſe oportet) cum conſideratione cauſſarum patet. De prognoſi ſe p. 70. quentia notanda ſunt; corpora teneriora, fibrae laxae et mollis, vel quae haud ita pridem ab alio mor-

bo conualuerunt, praecipue quae mercurialibus medicamentis tractata ſunt, prae reliquis morbo noſtro obnoxia ſunt; in vltimo caſu tamen ab vſu incraſſantium v. c. lactis eiusque ſeri facile morbus vincitur, fibris, priſtinum tonum recuperantibus, modo ſimul reliqua auxilia applicari queunt. Qui ſemel ſcorbuto laborarunt, ſemper occultam quamdam ad eum diſpoſitionem retinent. Curatio difficillima eſt, niſi aëris vitia ſimul corrigi poſſint, quare, his ſponte mutatis, tota res ad ſenſum melius cedit. In genere primus gradus facile curatur, niſi vel cauſſae perpetuo ſubſiſtant, vel remedia apta adhiberi nequeant: ſecundus iam maius periculum portendit, interdum tamen vincitur: in tertio curatio difficillima, imo vix vlla, licet arduum ſit inuenire terminum, in quo morbus plane inſanabilis pronun-
p. 75. ciari debeat. Ipſa autem curatio in duo momenta diſpeſcitur, alterum, quomodo praeuertatur morbus, alterum, quomodo iam praeſens curetur.

Prophylaxis in terra facilior eſt, quam in mari. Aër humidus et frigidus corrigitur, accenſis lignis reſinoſis aut ſuffimigiis eius indolis, perflatu liberioris aëris, contignatione pauimenti conclauium in ima domus parte et alkali fixum in eorum angulis reponendo. Sedilia et lecti ad pedis altitudinem ſuper ſolum eleuata eſſe debent et, ſi neceſſitas vrgeat, vt ſomnus capiatur in eiusmodi conclauibus humidis, lectos multum eleuatos, quam longiſſime remotos a muro et quam proxime ad caminum collocatos eſſe oportet, ſtragulis ſaepius renouatis. Pedes perpetuo caute obtegendi ſunt. Opus praeterea eſt alimentis bonae digeſtionis, recentibus, praecipue ex vegetabilibus antiſcorbuticis; pauca aqua vtendum, ſed vino, praeſertim, qui chinae cortici infuſus fuerit. Summus etiam vſus eſt exercitii moderatioris. Reliquis omnibus autem incaſſum adhibitis, vnum

vnum remedium reſtat efficaciſſimum, mutatio domicilii. In mari omnia haec auxilia difficilius, imo quaedam prorſus non applicari poſſunt, eoque maiori ideo attentione opus eſt. Ante omnia munditiei veſtimentorum ratio habeatur; aëris puritati quocumque modo ſtudeatur, ſuffimigiis, ventilationibus cet. Alimenta, quantum fieri poteſt, bonae indolis aſſumantur; commendatur vinum. reprobantur ſpiritus ardentes. Ad victum praecipue oryza p. 89.
laudatur, in cuius crebriore vſu cauſſam ponit Auctor Cl., cur Itali adeo parum ſcorbuto obnoxii ſint. Vegetabilium acidorum eorumque ſucci, ſyrupi in modum inſpiſſati, ſummus vſus eſt. Laudatur etiam cereuiſia, quae ſi debilior fuerit, acui poteſt ſuccis iam memoratis et adiumento pauxillo ſpiritus, ex ſaccharo, frumento aut vino deſtillati; hoc enim modo noxia horum ſpirituoſorum indoles corrigitur, ſi ipſa cum mucilaginoſis coniunguntur: ſuadetur etiam cereuiſia cum cortice chinae vel abſinthio parata, vel ea, qua Suecicus olim exercitus vſus eſt, decoctum nempe ramulorum teneriorum abietis rubrae vel pinus ſylueſtris. Vegetabilia ex alliaceorum genere inſigni etiam virtute pollent, ideoque cepae, aceto vini et ſale maceratae, per ſtrata in ſale communi reponendae et ita per iter aſſeruandae, ſi vero iis veſci velint nautae, ſola aqua calida abluendae ſunt. Acida mineralia v. c. elixir vitrioli tantos effectus non edunt, quam vegetabilia, cum partibus mucilaginoſis ſubtilioribus coniuncta, licet in ſymptomatibus ſcorbuti non contemnendi vſus ſint; ſi ergo ipſa vegetabilibus ſubſtituere cogimur, adiungendum eſt ſufficiente quantitate ſaccharum et compoſitio haec alimentis farinaceis immiſcenda. Neque acetum prius dicta acida virtute aequat. Aqua marina ſcorbutum non generat, ſed aluum purgando in principio illius potius proficit. Ad aquam

a corruptione praeseruandam varii variis modis vsi sunt; praestare tamen videtur methodus Cl. LIND, qui eam, addito succo aurantiorum, limoniorum cet. acidulam reddit. Accedere tamen oportet cautiones in ipsis doliis implendis obseruandas. Sin autem corrumpitur, non sufficit sola ebullitio ad eam corrigendam, cum eadem perdat principium quoddam volatile, quod ex eo patet, quoniam talis aqua ventrem obstipat, non laxat. Methodus Cl. LIND, aquam, excitato interno motu, ad depurationem disponendi, nimium temporis requirit, quare idem finis breuiori tempore obtineri poterit, si dolio, in locum calidissimum nauis collocato, sufficiens quantitas aquae bullientis immittitur, idque per vices repetitur; iniecta postmodum solutione ichthyocollae, materiae putrefactae et heterogeneae praecipitantur et aqua bonae indolis subtrahi poterit. Tandem etiam exercitium corporis summe necessarium est, ad quod praefecti nauis nautas, si laboribus destituantur, omni modo incitare debent; hoc autem moderatum tantum esse oportet.

Conualescentes ab aliis morbis, qui corpus mouere nequeunt, frictionibus iuuandi sunt. Progredimur nunc ad rationem medendi, in ipso morbo iam praesente adhibendam. Diuersissimae indolis sunt remedia, ab Auctoribus proposita, eaque sibi saepe e diametro opposita; in eorum autem vsu determinando ad varios morbi gradus respiciendum est. In primo venaesectio, si corpus robustum, humoribus plenum, neque antea scorbuto affectum fuit, in principio instituenda est; postmodum purgantibus, acidulis potissimum, vt tamarindis, cremore tartari, manna, cum amaris, chinae cortice, rheo cet. combinatis, vel etiam salibus neutris vtendum, aut vomitus, vino scillitico mouendus; applicanda etiam sunt vesicatoria, si status aegri ea postulat: et

tum

tum ad antiſcorbutica ex naſturtinorum claſſe, ſpiritus volatiles, diaphoretica acriora v. c. infuſum ſerpentariae Virginianae, contrayeruae, chamaedryos, lignorum ſudoriferorum, theriacam, camphoram, progrediendum, quibus et cardiacorum acidulorum, potus fermentati, Peruuiani corticis, abſinthii aliorumque ſtomachicorum vſus ſubiungatur. His enim omnibus et ſolidorum vires reſtaurantur, et fluida ipſa exagitantur, et ad celeriorem circulationem diſponuntur, diaphoreſi ſimul auctiori reddita, cui ſcopo etiam balnea mirifice fauent. In ſecundo morbi gradu diaphoretica acriora, quae nimiis a Cl. ROUPPE laudibus extolluntur, pariter ac ſola mucilaginoſa exulare debent; ſed commendantur plantae ſaponaceae ex naſturtinorum potiſſimum claſſe et his analogae, fructus acidi eorumque ſucci, addito ſaccharo inſpiſſati, potulenta fermentata, quorum antea iam facta eſt mentio, praecipue illud, quod *cidre* appellant. Suadet etiam Cl. Auctor remedium ex cremore tartari drachma vna, ſacchari crudi vncia vna, reſina guaiaci granis quatuor, longa trituratione inter ſe coniunctis, cuius quotidie vncia vna in iuſculo aut potu quocumque aſſumatur. Rob prunorum, addito ſaccharo paratum, in aqua ſolutum, aluum apertam ſeruat, quo remedio ea etiam, ſi opus eſt, moueri debet; fortiora enim purgantia aliena ſunt. De acidis mineralibus cum ſolis tum dulcificatis idem valet, quod in primo morbi gradu monitum eſt.

In omni praeterea ſcorbuto cauſſarum eius arcendarum rationem haberi oportere, facile quisque perſpicit. In gradu tertio, ſi quis curationi locus eſt, ea in principio inſtituatur remediis dulcibus, vnctuoſis, ſaponaceis, vbi ſummum laudem merentur fructus aurantiorum dulcium eorumque ſuccus et potus *cidre*; reſolutione humorum iis quodammodo cohibita, progrediendum ad ea, quae in ſecundo gra-

 du

du morbi excitare vigorem ſolidorum valebant, v. c. ſuccos acidos, cereuiſiam meraciorem, potum *punch* cet. et demum finiendum amaris ſtomachicisque v. c. abſinthio, chinae cortice, vel in infuſo cum vino aut cereuiſia, vel in decocto adhibendis. Symptomata ſcorbuticorum praecipua ſunt aſthma, vlcera gingiuarum aliarumque partium corporis et dyſenteria. Aſthma, niſi in ſummo morbi gradu accedat, curationem admittit, potiſſimum oxymellis ſcillitici vſu primum largiori, vt vomitum excitet, poſtea mitiori, cuius efficacitatem augent infuſa et decocta ex cepis et porro. Vlcera decoctis amaris et adſtringentibus tractanda ſunt, imo acido vitrioli diluto; in gingiuis huic addatur mel roſatum. Dyſenteria interdum reliquas euacuationes ſuppreſſas compenſat et, iis reſtitutis, ſponte ceſſat; nonnumquam tamen remediis opus habet. Infuſum ipecacuanhae cum ſpiritu vini, quod Cl. ROUPPE ſuadet, pauciſſimis in caſibus locum habet; commendat potius Auctor Cl. parcas doſes rhei, diaſcordium, infuſum chamaedryos et corticis Peruuiani, imo ne fortiora quidem adſtringentia reformidat, v. c. infuſum corticis quercus, alumen ad quatuor vel quinque grana pro doſi cum conſerua roſarum in bolum redactum. Transſpiratione per corpus bene obtectum ſtragulis et veſtibus, ſymptoma hoc etiam ceſſat. Forte quoque veſicatoria aeque commode tonum inteſtinis reddere poſſe putat, ac veſicae eum reſtituunt. Tandem obſeruationes quasdam generales ſubiungit. Scorbutus non eſt contagioſus. In ipſis nauibus, modo tertium gradum nondum attigerit, curari poteſt: eiusmodi ergo aegri ſumma cautione, ne ſub motu vehementiori aut aëri libero exſpirent, in terram continentem exponendi ſunt. Neque ſcorbutus iam adeo ſaeuae indolis eſt, quam olim, quod peruerſae curandi methodo et potiſſimum adhibito

quon-

quondam largiori ſpiritus vini vſui tribuendum
videtur.

Cum ſcorbuto non ſolum ratione cauſſarum et p. 151.
ſymptomatum, ſed etiam curationis, ſaltim quantum
primum illius gradum ſpectat, febres intermittentes
proxime conueniunt, de quibus ergo in capite ſecundo, primo loco exponitur. Praemittitur theoria
cum febrium in genere, tum inprimis intermittentium, earumque diuerſitas in plus vel minus vitiato
robore ſolidorum potiſſimum ponitur, ita, vt hoc
omnium minime imminutum ſit in quotidiana, magis in tertiana et maxime, vna cum lentore inſigniore
fluidorum, in quartana. Ex hoc etiam facilior vel
difficilior ſpecierum harum curatio cognoſcitur. Poſtmodum ſigillatim de tribus his morbis agitur, in qua
tamen tractatione nihil, quod ad nautas ſolos pertineat, inuenimus. Caute omnino has febres tractandas eſſe Cl. Auctor monet, neque adeo immoderate
febrifugis vtendum. In quartana pertinaciori veſi- p. 181.
catoria, ſuris imponenda, commendat. Poſt haec,
cum integrum hoc caput morbos chronicos ſuo modo dicendos, complectatur, de dyſenteria nautarum p. 184.
exponit, quae cum aeque ac iam deſcriptae febres
a ſuppreſſa perſpiratione oriatur, praemiſſis praemittendis, laudat diaſcordium tamquam anodynum
et ſudoriferum. Deinde ad rheumatiſmos progre- p. 193.
ditur, vbi infuſa et decocta diaphoretica leniora, antimonium diaphoreticum, kermes minerale in minima doſi, embrocationes cum aqua marina calida et
veſicatoria prae reliquis commendat et tandem pauciſſima de tumore tonſillarum et glandularum ſalivalium ſubiungit.

Caput tertium de morbis nauigantium acutis p. 197.
agit. Sicut ii pleuritidi multum obnoxii ſunt, ita

eadem ipſis plerumque funeſta eſt et frequentius gangraena terminatur. Differentia inter phlegmonoſam et eryſipelaceam futilis eſſe videtur Noſtro, ſed magis attendenda ea inter ſuperam, vel quae ſuperiorem pectoris partem et vaſa ſubclauia afficit. et inferam, vel quae ſimul diaphragma et ſaepius etiam hepar tangit. In ſpuria venaeſectionis et emeticorum vſus a ſtatu aegri indicari debent; praeterea autem topicis, infuſis et decoctis diaphoreticis lenioribus et in grauiori caſu potiſſimum veſicatorio, loco dolenti applicando, opus eſt. Eadem remedia cum debita cautione etiam in pleuritide vera valent; reſolutio tamen, per expectorationem praeſtanda, omni modo iuuari debet, ad quam oxymel ſcilliticum, adiuncto infuſo calido plantarum pectoralium cum pauco melle et conueniente doſi kermes mineralis, praecipue facit: exulare autem debent pinguia, vt oleum amygdalarum dulcium, ſperma ceti cet. Iisdem remediis peripneumonia tractanda eſt, vbi tamen oxymel ſcilliticum principatum tenet. Febris catarrhalis itidem plerumque per expectorationem ſoluitur: abſtinendum tamen a potu nimio. Solidis nimis debilitatis, roborantia et purgantia tonica, vt rheum, cum manna coniuncta, adhibenda ſunt. In hoc autem morbo abuſus venaeſectionis et eorumdem pinguium, quae antea repudiauerat Cl. Auctor, iterum reprehenditur.

Praeter hos acutos morbos ſunt etiam tres alii, vere tantum gradu diuerſi, nempe ſynochus ſimplex, febris putrida et febris putrida maligna ſiue peſtilentialis, quam etiam febrem nauium dicere poſſis. Potiſſimum in poſteriori morbo deſcribendo copioſior eſt Cl. Auctor, monſtrando eiusdem affinitatem et ſimilitudinem. Cum febre noſocomiorum a Cl. PRINGLIO deſcripta, et plura eiusdem exempla ex temporibus bellorum nuperrime

ab

ab annis 1740 – 48 et 1756 – 62 geſtorum adducendo; inprimis autem viuidiſſimam, licet triſtiſſimam ſimul, deſcriptionem huius morbi exhibet, p. 262.
qui, exeunte anno 1757, per claſſem ducis maritimi DUBOIS DE LA MOTHE, ex promontorio Britonum reducem Breſtiam delatus fuit et horrendiſſimas ibi ſtrages edidit. Ex omnibus ſymptomatibus morbi cum cauſſis eiusdem collatis, ſubiunctis ſimul cadauerum extiſpiciis, ſumma eius malignitas patuit; ipſe tamen triplici potiſſimum modo conſiderandus erat: vel ſponte natus a ſola actione cauſſarum generalium, vel ſola contagione, vel vtraque ſimul. Inde in aliis in principio inflammatorius tantum, in aliis ſimul putridus obſeruabatur, quod certe diſcrimen diuerſam curationis methodum exigebat. Remedia praemittenda generalia, v. c. venaeſectio et vomitoria, ab indiuidui cuiusuis conditione determinabantur: reliqua curatio in omnibus purgantia leniſſima cum tonicis coniuncta, analeptica et cardiaca acidula, antiſeptica cet. poſtulabat. Accedere autem omnino debebant auxilia reliqua, in nauibus omnino nonniſi difficillime adminiſtranda, v. c. mundities aegrorum, loci, in quo verſarentur, opportunitas et aëris depuratio, ad quae praeſtanda vtiliſſima monita exhibentur.

Haec tamen omnia fuſius recenſere non poſſumus, quo ad caput quartum progrediamur, quod p. 320.
morbos pertractat, nautas infeſtantes, cum in nonnullis regionibus calidis appellunt, aut in quibusdam litoribus vel portubus commorantur. Maligna huius illiuſue regionis indoles nonniſi partialis cauſſa dici poteſt: generalis enim ponenda eſt in calore aëris atmoſphaerici, qui in terra continente ſemper maior eſt, quam in mari, quia ſolum ipſum reflectit radios ſolis et continuo vnam eamdemque

 ipſis

ipſis ſuperficiem praebet, cum ſuperficies aquae omni momento mutetur. Ideo etiam venti, trans mare flantes, nautis ſalubriores ſunt, quam qui a continente adueniunt. Accedit etiam motus nauis ipſius, quouis temporis puncto aliam aeris columnam ſecantis, atque igitur ſubitae mutationi huius aeris multum omnino tribui oportet. Naues ergo non niſi ſumma vrgente neceſſitate appellant et tunc etiam, ſi fieri poſſit, altum mare ad debitam diſtantiam teneant, loca autem inter montes ſita, nec liberum aerem admittentia, ſummopere vitent. Sin autem opus eſt nautis in terram emittendis, ii, ſi vlla ratione fieri poteſt, quauis veſpera nauim repetant, vel ſi hoc prorſus impoſſibile fuerit, in tentorio, ad maris litus exſtructo, cuius apertura illud ipſum reſpiciat, in lectulo penſili dormiant. Morbi, his cauſſis orti, remediis generatim propoſitis indigent, potiſſimum autem mutatione loci, qui eos tamquam praecipua cauſſa induxit.

p. 347. Accedimus tandem ad caput quintum idemque vltimum, de remediis conſeruandae ſanitatis nautarum agens. Primo loco dicitur de renouatione et depuratione aeris, vbi complura ſaluberrima conſilia dantur de multitudine hominum imminuenda, quandoquidem Angli multo minore eorum copia tantam praeſtant, quantum Galli maiore; porro de nimia copia animalium, quae nonniſi ad luxum, in menſis praefectorum nauis fouendum, in naui detinentur, vbi iterum frugalitas Anglorum ad imitandum proponitur. (In genere per totum hoc caput Cl. Auctor pluris facit inſtituta rei nauticae Anglorum, quam Gallorum et vt hi illorum exempla ſequantur, ſemel atque iterum admonet). Poſtmodum ventilator Cl. HALESII deſcribitur, eiusque conſtructio in icone exhibetur; porro machina eidem

eidem vſui inſeruiens a Cl. SUTTON inuenta et a Cl. DUHAMEL nauibus Gallicis accommodatior reddita, cuius vlteriorem emendationem ipſe Cl. Auctor proponit, quae tamen nec paucis verbis ſatis explicari, nec niſi adiuncta figura, ab eodem hunc in finem addita, clarius ſiſti poteſt. Fundi nauis praeterea repurgatione crebriore multum opus eſt. Neque demum poſthaberi debent ſuffimigia, putredini aeris oppoſita, quorſum etiam exploſio tormentorum maiorum iure meritoque pertinet. Proxime cum his auxiliis munditie sin naui ipſa et cum hac mundities nautarum in ſpecie coniuncta eſt, ad quam iſti homines inſpectione praefectorum adigendi ſunt. Balneorum ſummus eſt vſus; venaeſectio prophylactica locum habere debet, cum appropinquando ad aequatorem ventus motum nauis non ſufficienter adiuuat, neque ſatis calorem ſolis temperat. Ad nutrimentum quod ſpectat, alimentis digeſtioni durioris addi debent corrigentia ex vegetabilibus, vt allium, cepae, lauri folia, piper, acetum vini et praecipue ſinapi. Legumina prius decorticari deberent, quam naui committerentur: lardum vero carnesque ſalitae per aliquot momenta ante praeparationem et vſum vlteriorem in aqua feruente macerari, quo rancorem contractum deponant. Panis bis coctus non niſi optimam farinam frumenti ad ſui praeparationem requirit, et recenter coctus breuiſſimo ante primordia itineris tempore in nauim deferendus eſt. Loco carnis ſalitae aeque ac recentis in nauibus ſummo cum fructu adhiberi poſſunt tabellae ex gelatina eiusdem coacta paratae, quae Anglis iam frequentiſſime in vſu ſunt. Caſei vſus, nautis Belgicis adeo familiaris, tolerandus eſt, isque certe carnibus ſalitis praeferendus. Oua in naui a corruptione praeſeruantur, ſi vernice quodam leuiore obducantur. Mos Anglo-

p. 372.

Anglorum, aquam, iniecta calce viua, conseruandi, laudandus est et imitandus; neque vero alia auxilia, v. c. transfusio in vas aliud, agitatio fortior, immissio globulorum ferreorum ignitorum cet. negligenda sunt. Vinum tam purum, quam quod absinthio aut chinae cortici infusum fuerit, omnino ad nauim bene exstructam necessario requiritur: alia vero ratio est liquorum destillatorum, qui magis nocent, quam prosunt. Animi tandem etiam affectuum rationem habere conuenit. Postmodum de conditionibus in nauta requisitis, de modo tractandi aegros, de remediis in naui seruandis et itineribus longioribus aptis, de requisitis eorum, qui nautarum morbis mederi debent, disseritur, vtilissimis vbique monitis inspersis, quae tamen singula repetere breuitas nos prohibet: quae quidem si obseruentur, nullum est dubium, quin morbi nauigantium feliciori in posterum cum successu, quam hactenus plerumque factum est, impugnari et vinci queant.

XII.

XII.

Expériences & obſervations ſur la cauſe de la mort des noyés, & les phénomènes, qu'elle préſentes faites publiquement à l'Ecole royale Vétérinaire de Lyon, ſous les yeux des Commiſſaires nommés; approuvées par leur rapport & le jugement de l'Academie royale de Chirurgie. Par Mr. Mr. CHAMPEAUX & FAISSOLE, Gradués Maîtres en Chirurgie de Lyon & Chirurgiens du Roi en cette ville &c. A Lyon, de l'imprimerie d'Aimé de la Roche. A Paris, chez Didot le jeune. 1768. 8 maj. alph. 1. cum plag. dimidia, absque praefatione et indice rerum contentarum.

i. e.

Experientiae et obſeruationes ſuper cauſſa mortis eorum, qui in aqua ſubmerſi perierunt, phaenomenisque ab eadem oblatis, publice in ſchola regia veterinaria, quae Lugduni Galliae eſt, factae coram Commiſſariis denominatis, approbatae horum relatione et iudicio Academiae regiae chirurgicae. Auctoribus Cll. CHAMPEAUX et FAISSOLE cet.

Cauſſa, quae huic operi occaſionem dedit, adeo celebris fuit, tantoque ſtudio agitata, vt nos certe vituperium merituri videamur, ſi nullam huius libri mentionem faceremus, praeſertim cum nulli dubitemus, ſcientiae noſtrae et ei inprimis parti, quae ad forum iuridicum applicatur, multum inde lucis affulſurum. Puella octodecim annorum, Lugduni die 25 iunii 1767 hora nona veſpertina diſparuit,

ruit, et poſtmodum die 30 eiusdem menſis cadauer ipſius, a patre aliisque cognitum *), ad nouem milliarium Gallicorum diſtantiam in Rhodano prope villam Condriacum (Condrieu) inuentum et, poſtquam per dimidiam horam libero aëri expoſitum iacuiſſet, ac deinde in arena ſepultum fuiſſet, poſtmodum praeſentibus iudicibus a chirurgo huius villae GIRAUD inſpectum et inde relatum eſt, linguam ad duos minimum pollices extra os propendiſſe, circa collum obſeruatas eſſe depreſſiones in carnem penetrantes et contuſiones laqueo adſcribendas; teſtes, qui cadauer ex aqua extraxerunt, confirmarunt, depreſſionem in carne circa collum fuiſſe figurae irregularis aut rotundae, et viſum eſſe productum a laqueo aut catena. Poſt haec cadauer humatum eſt, ſed die 10 iulii denuo effoſſum et a viris, quibus praeſertim librum debemus, ſectum, vbi caput ſine tegumentis, cranium integrum, faciem, collum, extremitates ſuperiores et pudenda externa, quae ſine pilis erant, vermibus depaſta, extremitates inferiores mire inflatas et cuticula fere deſtitutas, pectus contra et abdomen non mutata deprehenderunt; vaſa encephali ſanguine turgidiſſima, cor in naturali ferme ſtatu, pulmones collapſos maxime, et in interioribus illorum aquam nullam; viſcera abdominis in ſtatu naturali, ventriculum maſſa virideſcente repletum, quae videbatur eſſe coena ex herbis recentibus, vna circiter ante mortem hora ſumta; ex quibus hi viri colligebant, feminam iſtam mortem violentam ſubiiſſe et mortuam in aquam iniectam eſſe. Magiſtratus

*) Recentius tamen euulgatum ſcriptum, cuius iurisconſultus ELIAS DE BEAUMONT Auctor eſt, ideo totum controuerſiae ſtatum inuertere annititur, quod cadauer iſtud non fuerit feminae ſupra nominatae; quare, corpore delicti incerto reddito, omnem inquiſitionem fruſtraneam fuiſſe, probare tentat.

ſtratus ergo varios vtriusque ſexus homines, in quas aliqua cadebat ſuſpicio, comprehendi iubebat, quorum defenſores, viri iuriumconſultiſſimi BLOND et LOISEAU, vrgebant inſufficientiam concluſionis, ex praemiſſis ſupra indicatis petitae. Iam igitur Auctores noſtri primo epiſtolam ad Cl. LOUIS ſuper hac materia typis exſcribendam curabant; quae cum tres excitaſſet aduerſarios, omnes quidem Lugdunenſes, nobis tamen incognitos, P. et PR. chirurgos et V. medicum *), ſimulque diſtributa eſſent omnia prioris ad Cl. LOUIS epiſtolae exemplaria, nunc Auctores noſtri praeſenti volumine integrum commercium litterarium tradunt, quod ipſis cum celeberrimo hoc viro interceſſit et cuius vlteriorem recenſionem nunc ſuſcepturi ſumus.

Prior epiſtola ad Cl. LOUIS, primo loco ſtatum p. 2. cauſſae exponit et poſtmodum examinat, quaenam ſint diſtinctionis notae in cadauere eius, qui in aqua ſubmerſus periit et eius, qui mortuus demum in eam fuit iniectus? quem in finem multa experi- p. 22. menta facta ſunt in animalibus, potiſſimum in canibus, qui in aqua, vel pura vel varie tincta, ſubmerſi ſunt, vel laqueo ſuſpenſi, vel ictu inflicto interemti, vel inter pannos ſuffocati et mortui demum in aquam proiecti. In iis, qui in aqua perierant, conſtantiſſime reperta eſt aqua, in ſpumam reſoluta in bronchiis et pulmonibus, epiglottide erecta, cerebro vix

*) Hic tamen procul dubio idem eſt, qui p. 261. expreſſe nominatur, Cl. VITET. Tituli horum libellorum ſunt. Réponſe de Mr. PR. . . . Gradué en l'Univerſité de Paris et Maître en Chirurgie de la ville de Lyon, à la lettre de Mr. Mr. FAISSOLE & CHAMPEAUX, ſur le rapport, qu'ils ont fait des cauſes de la mort de la prétendue fille R. Secundi: Conſultation de Chirurgie ou examen d'un rapport Juridique par Mr. P. . . . Chirurgien Gradué &c. Tertii: Diſſertation ſur les noyés, par Mr. V. . . . Méd.

vix mutato; in ventriculo parum vel nihil aquae. Vltimum vitae momentum in inſpiratione vehementiſſima poſitum erat. Animalia e contrario ſuffocata et mortua in aquam iniecta, pulmones offerebant collapſos, at e contrario vaſa cerebri ſanguine maxime turgentia. Humanum etiam cadauer, quod
p. 28. per 24 horas aquae immerſum fuerat, nullum eius veſtigium in ventriculo, bronchiis aut pulmonibus obtulit. Friuole ergo aduerſarii obiiciunt, quamuis aqua in corpus demortuum penetrare nequeat, fieri tamen poſſe, vt homo viuus in aqua pereat ſine eo, vt ipſam hauriat. Cum ergo de mortis violentae genere agendum ſit, quaeritur: num veſtigia ſtrangulationis, quae chirurgus GIRAUD in collo cadaveris inuenerat, antequam iſtud a putredine et vermibus abſumeretur, vere id probent, quod probare
p. 46. debebant? Aduerſarii dicebant, totum cadauer maxime inflatum fuiſſe, adeoque collare ſericeum, turgeſcentia hac breuius redditum, hos effectus edidiſſe, idque eo magis, quia periſcelides eadem ratio-
p. 49. ne maculam nigram produxerint. Sed facile eſt, inuenire diſcrimen inter effectum laquei vel cuiuscumque inſtrumenti, partibus ligandis viui vel mortui corporis applicati: in hoc enim veſtigium quidem aliquod remanet, ſed non adeo pertinax, neque cum contuſione atque ecchymoſi coniunctum, quod olim iam celeberrimus aeui ſui DEVAUX oſten-
p. 52. dit. Neque Auctores noſtri veſtigium vllum a periſcelidibus inductae laeſionis animaduerterunt.

p. 57. Reſponſio Cel. LOUIS ſingula litis huius momenta repetit et primo certitudinem corporis delicti extra omne dubium ponit. Putredinem coërcuit ſepultura in arena, quam ſummum aduerſus illum remedium prophylacticum eſſe GARMANNUS probauit. Inſpectio chirurgi GIRAUD iam ſatis certe probat, feminam iſtam occiſam eſſe et poſtmodum

aquae

aquae iniectum: idem tamen etiam diſquirere potuiſſet, num ipſi forſan ſtuprum violentum illatum eſſet, quo de cauſſa homicidii clarius conſtaret. Mutatus cadaueris putreſcentis ſtatus Auctoribus noſtris nihil permiſit praeter luſtrationem partium internarum: inde nihil abſolute ſtatuere poterant de genere mortis, ſed ſufficiebat demonſtraſſe, eam non fuiſſe poſitam in ſuffocatione ſub aqua. Experimentis adductis Cl. LOUIS maximam fidem tribuit, quippe quae cum iis, quae ipſe olim inſtituerat, exactiſſime conueniant: recenſet poſtea ſententias Auctorum, qui cum ipſo conſentiunt, aquam ſpume- p. 75.
ſcentem in bronchiis et pulmonibus praeſertim ſignum ſuffocationis in aqua eſſe, virorum Cll. SENAC, HALLERI, EVERS, DE COURCELLES, ROEDERERI, et aperte in noſtrorum Auctorum partes deſcendit.

Secunda epiſtola ad Cel. LOUIS maximam par- p. 81.
tem totius operis complectitur, vbi primo mentio fit trigae illius ſcriptorum in aduerſam partem editorum, cuius ſupra mentionem fecimus: in genere hic monemus, nos acriter doluiſſe, in tam ardua re, vbi diſſenſus modeſtus isque doctis et ingenuis viris, dignus certe multo plus vtilitatis allaturus fuiſſet, vtrimque tamen iniuriis, quinimo conuiciis et calumniis non parci; quod quidem omnes boni eo aegrius nobiscum ferent, quo minus vllum partium ſtudium nos trahere aut irretitos tenere poteſt, ſed veritas ſola, eaque nuda, abſque eorum, qui ſecus ſentiant, illuſione et obtrectatione, quaerenda ſit atque amplectenda. Verum haec obiter. Ne vllum con- p. 85.
tra experimentorum fidem dubium moueri poſſet, in ſchola veterinaria, praeſentibus commiſſariis in eum finem denominatis, ea capta ſunt admodum copioſa et circumſtantiis multum variatis, quo, quantum fieri poſſet, obiectionibus quibuscumque ob-

p. 91. viam iretur. Relationes horum experimentorum prolixissimae sunt et ad verbum hic loci transscriptae,
p. 110. ne fidei eorum quidquam derogari posset. Aduersarius P R. postulauerat, vt, insciis Auctoribus nostris, duorum canum alter in aqua suffocaretur, alter strangulatus in eam iniiceretur, post quinque dies vterque corpore inuerso in tecto ad plagam meridionalem suspenderetur, et tunc Auctorum nostrorum examini subiiceretur, quod etiam post duodecim dies, licet summe foetentibus cadaueribus, factum est, et differentia inter suffocatum et suspensum ex statu pulmonum et encephali clarae luci exposita.
p. 124. Ligaturae fortes in femore et crure cadaueris humani depressiones distinctas satis induxerunt, sed, licet laqueis per quinque dies ibi relictis, colorem cutis non mutauerunt: eadem experimenta in cadauere alio facta, quod postea duodecim dies aquae immissum fuit, eumdem fere effectum monstrauerunt, lingua a collari sericeo, quo collum constrictum fuerat, neque inflata, neque extra os emissa, et cuti supra et infra ligaturam corrugata quidem et plicata, coloris tamen prorsus non mutati. His praemissis, Auctores nostri ad tria momenta diiudicanda sese accingunt: primo, *feminam, de qua agitur, mortuam demum in aquam proiectam esse;* secundo, *illam vnam circiter ante mortem horam comedisse herbas virides;* tertio, *eam morte violenta periisse.*

p. 134. Ad primum momentum declarandum variae quaestiones pertinent. 1. *Estne praesentia aquae spumescentis in bronchiis caussa mortis in aqua submersorum?* Mechanismus pectoris et pulmonum inspirationem etiam praeter voluntatem nostram exigit: sub aqua ergo neque aër egredi ex pulmonibus, neque eosdem intrare potest, sed aqua intrans cum aëre, exitum moliente, commiscetur, simulque cum muco, superficiem internam canalium aëreorum lubricante,

bricante, vnitur, adeoque ſpumam iſtam ſiſtit in pulmonibus et bronchiis eiusmodi cadauerum reperiundam. Huius ergo praeſentia cum pulmones impediat eodem modo ſeſe expandere, ac ſi aer elaſticus intraſſet, deſtruitur reſpirationis mechaniſmus, et ſubſequitur ſuffocatio. Falſum ergo eſt, quod vnus p. 139.
ex aduerſariis vrget, in quocumque mortis genere exſpirationem vltimam eſſe corporis actionem; neque ſermo popularis hac in re probationis eſſe loco poteſt. Neque haec aqua ſufficiens eſt ad muſculos, glottidem claudentes, adeo irritandos, vt haec ingreſ- p. 146.
ſum eius impediat; minime enim et in iis ſubiectis, quae ex ſuffocatione in vitam reuocantur, copia ipſius determinari poterit, cum vomitu reiecta miſceatur cum materiis ex ventriculo egredientibus et ſaliua, quae tum copioſior excernitur. Haec autem p. 149.
ſpuma cum ſimilibus fluidis, a morbo productis, confundi nequit: huius enim in pulmonibus ſedes facile ex ipſorum diſſectione patuit. 2. *Poteſtne haec* p. 151.
aqua ſpumeſcens longo poſt mortem tempore adhuc adeſſe? Hoc ex experimentis captis ſatis clare iam patet: ſectio autem cadaueris, poſt nonaginta quinque a ſuffocatione dies ex aqua extracti, rem extra omne dubium ponit, in quo notemus adhuc, inuentam eſſe in ventriculo maſſam chymoſam ex pluribus particulis radicis ſolani tuberoſi compoſitam. Neque haec aqua ſpumeſcens transſudare poteſt, cum cartilaginea et membranaceo ligamentoſa ipſorum bronchiorum ſtructura illud prohibeat, et ipſa illius indoles viſcoſa ab admixto muco bronchiorum profecta obſtet. Idem de egreſſu eius per os ſentiendum eſt. Fermentationem eamdem non deſtruere exemplum cadaueris iſtius probat; neque p. 162.
reſorptio quaedam locum habet, quippe quae in corpore demortuo nulla eſt. 3. *Eſtne defectus huius ſpumae ſignum certum, perſonam hanc non eſſe viuam*

submersam? Hoc itidem experimenta facta, et magis
p. 166. adhuc sectio cadaueris affirmant, quod nouemdecim post mortem dies ex aqua extractum demonstrauit, mortem subsequutam esse post laesiones capitis et
p. 170. constrictionem colli; alia huic similis sectio eiusdem tenoris est. Provocant aduersarii ad fetum, in liquore amnii natantem, quippe qui sine inspiratione in bronchia eius ingrediatur: liquor autem is non est amnii, qui collapsa sine inspiratione bronchia intrare nequit, sed mucus ex glandulis secretus, ob ipsum
p. 178. respirationis defectum copiosior. Collapsa itidem sub articulo mortis bronchia ingressum aquae quovis modo arcent, et si et is possibilis esset, tunc tamen aqua limpida apparere deberet, non spume-
p. 180. scens. Asthmatici sectio ab aduersariis obiecta facile refutatur, quia tunc certe sedes morbi clare satis patebat. Eadem est ratio obiectionis subtilissimae de vomica: supponendus enim est aeger eo ipso momento, quo vomica rupta fuerit, in aquam iniectus, et antequam inspirare potuerit, mortuus esse; vix tamen vomica rupta ne minimum quidem temporis ad inspirandum relinquit: praeterea haec omnia pulmonum inspectio detectura esset. Con-
p. 186. vulsio, vti vrgent porro aduersarii, omnes musculos oris ita constringere potest, vt inspiratio intercipiatur: at tum ea per nares fiet. Verum omnes hae obiectiones in praesenti casu sponte cadunt, cum nullum vmquam exstiterit indicium, feminam istum morbo pulmonum laborasse.

p. 191. Accedimus ad secundum momentum, eam vna circiter ante mortem hora herbas virides comedisse. Nec fermentatio, nec putrefactio chymosam hanc massam adeo subito inuertere potuerunt. Obiecerunt aduersarii, obseruationes, hunc in finem in experimentis factas, ideo non mereri fidem, quod homo omnium animalium citissime in putredinem abeat:

eat: verum haec aſſertio quotidiana ſcholae veteri- p. 193.
nariae experientia refutatur, quae equum omnium citiſſime putreſcere docet. Chemicum examen chymi eiusmodi, quod aduerſarii ſuadent, inſufficiens eſt, imo impoſſibile. Digeſtio longius requirit tempus, donec abſoluatur, nec ſine adiumentis mechanicis partium ſolidarum poteſt effici; fermentationem autem putridam per longum temporis ſpatium abeſſe poſſe, experimenta euincunt. Bilis admiſtio p. 200.
maſſae huic colorem viridem conciliare non potuit, partim quia ſponte ingredi ventriculum nequit, partim quia, etiamſi hoc factum eſſet, flauum potius quam viridem colorem productum fuiſſet. Solutio metallica potius rubrum aut nigrum, quam viridem induxiſſet, ipſumque ventriculum corroſiſſet, qui poſterior effectus etiam ſequuturus fuiſſet a venenata aſſumtorum vegetabilium indole.

Tertium momentum reſtat declarandum, femi- p. 209.
nam nimirum, de qua quaeritur, morte violenta periiſſe. Probationes huius aſſerti ex inſpectione externa et interna cadaueris deſumendae ſunt. Ad priorem quod attinet, quaerendum eſt: 1. *Anne ligatura corpori viuo applicata neceſſario producat depreſſionem pro ratione violentiae adhibitae plus minus inſignem, ſemper coniunctam cum inflatione et ecchymoſi ſupra et infra ligaturam?* quod affirmatur; in ſtrangulatis effectus hi ſemper euidentiores ſunt, quam in ſuſpenſis, et maxime in ea regione, vbi ambo fines laquei contorti inter ſe fuere. 2. *Poſſuntne de-* p. 218.
preſſiones quaecumque, poſt mortem factae, inducere inflationem, contuſionem et ecchymoſin? negatur, et ad ea, quae in epiſtola prima dicta ſunt, prouocatur. Cum autem aduerſarii compreſſioni per collare inſiſtant, ad maculas nigras in dorſo cadauerum vel aliis, quibus ea incumbunt, partibus conſpiciendas prouocant Auctores noſtri, hasque citius oriri in iis p. 222.

 cor-

corporibus, quae per longius, quam quae per bre-
vius tempus aegrotarunt, demonſtrarunt, adeoque
ſtaſi ſanguinis in viuo iam corpore factae adſcribunt.
Quantum autem efficiant compreſſiones et ligaturae
in mortuo corpore, obſeruationes in cadaueribus
p. 229. factae euincunt. 3. *An depreſſio ſemel in corpore vi-
vo facta poſt mortem deleri poteſt?* Omnino, ſed non-
niſi deleta ſimul forma naturali partis affectae, ideo-
que ſola putrefactione totali. Neque exſiccatio, ne-
que iniectio in aquam, neque inflatio, neque intu-
meſcentia ſub incipiente putredine eam exſtinguunt.
p. 231. In muſeo Cel. SUE et in officina pharmaceutica La-
zariſtarum Pariſiis exſtant cutes integrae, praepara-
tae, infarciendo molem formamque naturalem ad-
eptae, in quibus veſtigia laquei, regioni colli firmiſſi-
p. 243. me impreſſa, conſpiciuntur. 4. *Numne partes colli-
ſae et contuſae citius reliquis in putredinem abeant?*
Affirmatur, quia ipſae iam in ſtatu quodam deſtru-
ctionis ſunt. Abdominis tegumenta omnium citiſ-
ſime in putredinem vergere aduerſarii obiiciebant,
et mirabantur, in praeſenti caſu extremitates infe-
riores iam putredine tactas, ſuperiores aeque ac col-
p. 247. lum, faciem et cranii tegumenta ab eadem pene
conſumtas fuiſſe; ſed cauſſa in eo ſita eſt, quod hae
partes liberiori radiorum ſolis attactui expoſitae fue-
p. 250. runt, reliquae vero veſtimentis obtectae. In ipſa
autem ad putredinem maiori vel minori propenſio-
ne diſtinctio admittenda eſt inter abdominis tegu-
menta et viſcera eiusdem: haec enim, vt omnes par-
tes membranaceae, difficillime putreſcunt, praeſer-
tim cum aër ex fermentatione contentorum euolu-
tus per anum magno ſaepius cum ſtrepitu exeat.
p. 272. 5. *An lingua turgida et extra os prominens potius ſi-
gnum praebeat ſubmerſionis, quam ſtrangulationis aut
alius cuiuscumque mortis violentae generis?* Prius ne-
gatur ex obſeruationibus in ſubmerſis factis et ſilen-

tio

tio omnium Auctorum: poſterius in ſtrangulatis
conſtanter affirmatur, additis plurium Auctorum p. 279.
teſtimoniis; poteſt tamen etiam effectus eſſe vene-
ni. Alterutram tamen cauſſam vel praeſentia vel p. 282.
defectus veſtigiorum laquei circa collum euincent. p. 285.

Probationes, ex conſideratione partium interna- p. 293.
rum petendae, partim ad cerebri, partim ad pulmo-
num conditiones pertinent. Aduerſarii duobus mo-
mentis inſiſtebant: 1. cerebrum in tanto temporis
interuallo mutatum eſſe et minus idoneum ad iu-
dicium de mortis genere inde ſumendum; 2. vaſa
cerebri in iis, qui in aqua pereant, turgidiſſima re-
periri. Prius refutant experimenta in canibus, quo- p. 297.
rum cerebrum poſt viginti tres dies, cum cadauera
putreſcerent, in ſtatu naturali inuentum fuit. Al-
terum refutatur omnibus experimentis ideo captis;
in duobus tantum ſinus in baſi caluae pleniores
erant ſolito, neque tamen vaſa cerebro propria. Ali-
ter res ſeſe habet, cum homo, in aquam irruens, ca-
pite ad corpus durum impingit; ſed tum cauſſa
huius effectus facile conſpicitur. Neque ebrieta-
tem impedire ſatis poſſe, quo minus effectus ſub-
merſionis in pulmonibus appareat, neque nimium
ſanguinis ad cerebrum impulſum producere, cum
experimentum in cane, tum ſectio humani cadaue-
ris probat. Neque frigus inſigne aquae in pulmo- p. 304.
nes ingreſſum impedit, etſi animal immediate ex lo-
co calidiſſimo in eam immittatur. Cum ergo in fe-
mina ſaepe commemorata ſanguis vaſa cerebri maxime p. 312.
diſtendens pro cauſſa mortis haberi debeat, nec vini
aut veneni effectibus (vtrumque enim in ventriculo
detectum fuiſſet), nec contuſionibus vllis, quippe de
quibus relatio chirurgi GIRAUD prorſus ſilet, ad-
ſcribendus; ſola ſtrangulatio aut ſuffocatio ſupereſt,
abſentibus ſignis ſubmerſionis ex pulmonibus re-
petendis.

p. 320. His conclusionibus assensum praebet collegium chirurgorum Lugdunensium, quod testimonium itidem ad verbum hic exscriptum est. Et haec quidem omnia constituunt secundam epistolam ad Cel. LOUIS scriptam, quem rogant Auctores, vt totam litem academiae regiae chirurgicae proponat Haec
p. 355. examen huius rei commisit viris Cll. BORDENAVE et GOURSAUD, quorum relatio aeque, ac iudicium totius academiae Auctoribus nostris fauet.
p. 365. Vltimam totius voluminis partem epistola Cel. LOUIS sistit, quae vero nihil propemodum, nisi congratulationes, continet, vlterioreque commemoratione non indiget.

XIII.

Memorie sopra i muli di varii Autori. In Modena, 1768. Nella stamperia di Giovanni Montanari. 8 maj. pl. 4. cum praefatione plag. dimidiae.

i. e.

Variorum Auctorum tractatus de animalibus neutris.

Libellus hic, ab amico Cl. SPALLANZANI editus, quinque diuersos tractatus continet.

p. 3. 1. Cl. BONNETI de hoc argumento tractatiuncula, ad Cl. SPALLANZANI missa, repetit, quae in consideratione corporum organicorum *) tradiderat. Quae cum potissimum disquisitionem illius animalis spectent, quod ex asina et tauro, aut ex tauro et equa nascitur, Italis *bosmulo*, Gallis *jumar* dictum, et in Pedemontio satis frequens: optat, vt ab anatomico exercitato et pingendi facultate pollente

*) Succincte haec indicata sunt in Comment. nostr. Vol. XIII. P. I. p. 38.

lente diſſectio eius ſuſcipiatur; inprimis vt organorum digeſtionis et generationis, et ex partibus exterioribus capitis, oſſis ſacri et extremitatum, denique organi vocis ratio habeatur, cuius vlteriorem etiam in aſino et mulo diſtinctionem a Cl. HERISSANT exſpectare deberemus, cum ille huius partis in animalibus diſquiſitioni adeo egregiam operam impenderit *). Vota Cl. Auctoris maximam partem impleuit Eminentiſſimus DELLE LANZE, p. 11.
romanae eccleſiae pater purpuratus, cum animal tale ex vallibus Pedemontii accerſitum Auguſtae Taurinorum ſub directione duorum anatomicorum habiliſſimorum ſecari iuberet; vnicum deſiderabatur, nempe relatio de ortu eiusdem. Ipſum autem animal nil erat, niſi mulus ordinarius, qualis ex equo et aſina gignitur. Inde ſententia virorum Cel. BUFFONII et HALLERI robur acquirit, qui de exiſtentia eiusmodi animalium dubitant: cum vero ex altera parte in diario Gallico, *l'Avant-Coureur* di- p. 13.
cto, anatome eiusdem animalis per Cl. BOURGELAT facta occurrat, in qua expreſſe dicitur, ventriculus ſimillimus fuiſſe equino, ſed multo maior; dubia omnino tota res remanet, nonniſi repetitis experimentis dilucidanda.

2. Cl. SPALLANZANI reſpondet Cl. BON- p. 16.
NETO, referens, profeſſorem illuſtris vniuerſitatis in Italia iam in eo eſſe, vt diſquirat, num, quod proditum fuit a quibusdam, ex anate et gallo vere prodeat animal hybridum, pedibus patris inſtructum. Praeſertim inuitat ad capienda in inſectis experimenta: ſunt nempe ex phalaenis quaedam, quarum mares coitus ſunt appetentiſſimi, feminae autem eo pigriores. Phalaenae ergo feminae ex eru- p. 23.
cis vlmi coniungi deberent cum phalaenis feminis ex bombyce, quo hae, illarum quaſi effluuiis imbutae,

*) vid. Comment. horum Vol. VII. p. 268.

tae, phalaenas mares ex vlmi erucis, vtpote ſalaciſſimos, eo facilius allicerent; quia porro corpora phalaenarum feminarum vlmi pilis copioſiſſimis obſita ſunt, in aliqua horum pilorum copia circumuolui
p. 27. poſſent phalaenae feminae ex bombyce. Poſſent et aliae phalaenarum ſpecies ita inter ſe commiſceri; eligendae tamen eſſent eae, quae, ſimulac natae fuerint, illico ad propagationem ſui progrediuntur.
p. 29. Lumbrici terreſtres, quorum diuerſae inter ſe ſpecies diuerſum ſolum inhabitant; cochleae et limaces, omnes iam hermaphroditi, ſed vere diſtinctas ſpecies offerentes, iisdem experimentis ſubiici poſſunt: requiritur tamen ſumma dexteritas in animalculorum horum ſectione inſtituenda.

p. 31. 3. Cl. HEBENSTREITII epiſtola ad BRUHLIUM Comitem (quem editor in praefatione acrius iuſto perſtringit, cum non Henricus, Saxoniae olim Miniſter primus, ſed frater eius Iohannes Adolphus, ſupremus equitum magiſter, eam rem direxerit) iterum hic typis exſcripta eſt, cum in Italo idiomate
p. 37. nondum exſtitiſſet. Cauſſa ſterilitatis in maribus defectui animalculorum ſeminalium, vbi, in notula addita, editor inuehitur in HEBENSTREITIUM, quod animalculis iſtis pedes et caudas adſcripſerit, cum tamen priores negauerint prorſus, et de poſte-
p. 42. rioribus adhuc dubitent phyſici; in feminis inſertioni vrethrae in vaginam *), defectui ouulorum in ouariis, viis ex his in vterum anguſtiſſimis, et denique ſtructurae vteri ipſius, non adeo compactae, ſed tenuiori et veſicae vrinariae aemulae, tribuitur.

p. 49. 4. Epiſtola Cl. KLEINII, annotationes ad epiſtolam HEBENSTREITII continens, quae itidem nunc primum in linguam Italicam verſa prodit. Obſeruata

*) Eadem tamen ſtructura equas gaudere, nuperrime demum Cl. BOURGELAT in elementis hippiatriae docuit.

ſeruata tantum generaliora ſiſtit, non ad praecipuum epiſtolae ſubiectum pertinentia, et licet nulla ex tribus hypotheſibus de generationis negotio Cl. Auctori placeat, maxime tamen ſyſtema ouulorum impugnat.

5. Animaduerſiones Cl. SPALLANZANI ſuper binas praecedentes epiſtolas. In obſeruationibus de corporibus organiſatis annotauerat Cl. BONNET, diſplicere ſibi in HEBENSTREITII epiſtola, eum particulas ſe mouentes in ſpermate non habere pro veris animalibus, et dixiſſe organa generationis in mulo aeque bene facta eſſe atque in equo aut homine: at defectus animalculorum in ſpermate certe pendet a vitio quodam organorum, praeparationi eius inſeruientium, quod omnino ita poteſt eſſe comparatum, vt omnem oculorum aciem eludat. Cl. BONNET memorat duo fragmenta ex epiſtolis Cl. DE REAUMUR, altera ad Cl. TREMBLEY, altera ad ſe ipſum directa, in quibus vera vita animalculorum infuſionis, eorum propagatio, incrementumque ſucceſſiuum probantur. Neque prorſus inaudita eſſe exempla propagationis animalium hybridorum, aues teſtantur ex Canarienſi et fringilla progenitae, ex obſeruatione Cl. SPRENGEL, referente Ill. HALLERO in epiſtola, ad Cl. BONNETUM ſcripta, et huic ipſi operi iam commendato inſerta. KLEINII iudicium Cl. BONNETO non ſatis exactum videtur; et multum omnino lucis theoriae generationis ex ouo acceſſit experimentis Ill. HALLERI de formatione pulli.

p. 58.

p. 61.

XIV.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandſche Maatſchappye der Weetenſchappen te Harlem, VIII Deel, 1 Stuck, 1765. 2. Stuck 1765. te Harlem. 3 alph. 7 pl. tab. aen. 10.

h. e.

Commentarii Societatis ſcientiarum Harlemenſis Tom. VIII. P. I. II. 8.

p. 1. 1. *Commentarius de munitionibus irregularibus*, Auctore Cl. N. YPEY.

p. 13. 2. *Commentarius de nonnullis ad aſtronomiam pertinentibus*, Auctore EODEM.

p. 33. 3. *Specimen theoriae molendinarum, ab aqua actarum*, Auctore Cl. I. F. HENNERT.

p. 169. 4. *Singularem deformitatem in ſectione fetus repertam*, refert Cl. VAN GEUNS, cui accedunt *quaedam, quae ad herniam thoracicam ſpectant*. Pariſiis Cl. Auctor 1760 fetum, partu difficili mortuum editum ſecans, in abdomine exiguam tantum inteſtinorum tenuium partem, viſceribus fere omnibus deficientibus, inuenit. Deſiderata in pectoris latere ſiniſtro, nec non viam, qua adſcenderant, in diaphragmatis ſiniſtra parte detexit, vbi ſtratum tantum anguſtum
p. 175. muſculoſum, cum magno hiatu conſpiciebatur. Lobum hepatis ſiniſtrum in pectore, dextrum in abdomine reperit. Ventriculi fundus ſurſum, orificia deorſum ſpectabant, cum duodeno ad renem dextrum continuato. Lienis ſedem obliquam et ventriculo inferiorem reperit; cauum vero ſuperſtes inteſtina replebant, excepto pulmone ſiniſtro, qui

ad

ad ſupremam pectoris partem protruſus erat. In dextro latere mediaſtinum cartilaginibus coſtarum affixum, cor ſitu, vt in brutis, erecto, cum vaſis eius naturaliter poſitis vidit. Pulmo vero dexter retro cor fere abſcondebatur. Huius vero viſcerum ab- p. 182. dominalium in thoracem prolapſus duas Cl. Auctor ſtatuit cauſſas, alteram ex mala formatione fetus, integro diaphragmate, quam *aberrationem* dicunt; alteram ex laeſo vel deficiente diaphragmate, ſub nomine *herniae* cognitam, ad quam hoc exemplum *herniae thoracicae* Noſter refert. Vtriusque cauſſae veritatem exemplis probat, iconemque minus concinnam, adiicit. Colligit Cl. Auctor, herniam thoracicam, vt vitium in vtero iam delineatum, omnino accidere, cum aſthmate vero ſemper et morte, ſi infans iam reſpirauerit, eſſe coniunctam.

5. *Commentatio, qua ex ipſa arte aequationum cubicarum cauſſae demonſtrantur, cur pro tribus aequationum radicibus formulae vniuerſales dari nequeant,* Auctore Cl. IOS. BLASSIERE. p. 197.

6. *Poſſibilitatem perpetui mobilis* demonſtrat Cl. IO. DE GORTER. p. 221.

7. *Obſeruationes de fallacia vulnerum capitis, tribus exemplis declaratae,* Auctore Cl. IAC. VAN LIL. p. 257. Serua viginti annorum, ex alto ad latus dextrum lapſa, vulnus digitum latum, a ſutura coronali ad alveolos continuatum, cum magna haemorrhagia ſibi contraxit. Noſter, pulſu paene nullo percepto, aegram, paucis horis poſt, inter conuulſiones, quaedam murmurantem, particula ſubſtantiae cerebri corticalis prominente diſſecta, nulloque alio praeternaturali ſymptomate deprehenſo, conſueto more deligauit: ſymptomatibus ad decimum diem, prae-

ter

p. 261. ter debilitatem, nullis conſpicuis, conuulſiones in latere affecto apparebant, paralyſi relicta. Particulam
p. 262. oſſis temporum multis acuminibus ſub os temporum protruſam Noſter remouit, ex quo ſymptomata peiora facta, conuulſionesque cum interuallo trium horarum, vbi aegra bene ſe habere videbatur, ad vigeſimum diem continuatae, eam interfecere.
p. 263. Abſceſſum, capite aperto, ex eadem particula, vtramque meningem perforante, formatum in cerebro, cum duabus vnciis puris detexit. Admirandum eſt, aegram, ante decimum diem, inflammatione et abſceſſu iam formato, nullis grauibus affectam fuiſſe ſymptomatibus, ex quo Cl. Auctor colligit, ſanationem particula hac occulta detecta, trepanoque remota,
p. 266. omnino contingere potuiſſe. Remix trigenarius, ex inſtrumento acuto, in cranium eius ad ſuturam lambdoideam ex alto nauis loco delapſo, vulneratus, cum magna haemorrhagia, ſymptomatibusque con-
p. 268. ſuetis afflictus eſt. Noſter praeter paruum vulnus et dolorem nil percipiens aegrum conſueto more tractauit. Aegro poſt, quartum diem de doloribus pectoris queſto, laeſionem Noſter diſquirens, corpus durum, duram matrem valde premens detexit; ſed aeger, ſymptomatibus ſtatim peioribus factis, mortuus eſt antequam particula trepano poſſet extrahi.
p. 270. Particula haec tribus orificiis per trepanum exemta eſt, nullo ſanguine ſupra meninges effuſo, qua tamen poſt laeſionem ſtatim extracta, aeger ſeruari potuiſſe Cl. Auctori videtur Pleura valde inflam-
p. 274. mata, ſed gangraena nondum foedata erat. Iuuenis octodecim annorum, Noſtro traditus, partem integumentorum oſſis bregmatis ſiniſtri plane deſtructam cum inueterata cicatrice habebat, laborans ſurditate et eiusdem lateris paralyſi. Cognouit Cl. Auctor, aegrum ante annum in ſentinam nauis lapſum a chi-
p. 278. rurgo vero, epilepſia relicta, reſtitutum eſſe. Deſtru-

cta parte remota, vnciae duae puris exierunt, aegerque, cortice Peruuiano interpoſito, melius ſe habuit. Fungo propullulante reſecto, cataplaſma impoſuit; ſymptomatibus vero peioribus redditis, fungoque iterum maiore excreſcente, aeger periit. Cranium apertum in affecto loco deſtructum, ipſiusque cerebri partem corruptam vidit. Ex hoc exemplo concludit Cl. Auctor curationem vulnerum capitis, ex cauſſa incognita, raro ſuccedere. p. 284.

8. *Celer progreſſus aphtharum gangraenoſarum in ore infantum* in duobus exemplis. Auctore EODEM. Puella ſexennis, facie tumida, molli, gingiuis maxillae inferioris nigris, ſpongioſis, cum inſigni foetore; apice linguae pallido, carne maxillae inferioris valde turgeſcente, et ad tactum ſanguinem plorante cet. ſumma denique debilitate cum continuis febris inſultibus laborabat. Externe Cl. Auctor eluitionem, interne antiſcorbutica, excepto cortice Peruuiano, cuius vſum, in hoc morbo, tum ignorabat, adhibuit, ſed nullo, praeter foetorem imminutum, fructu. Hinc ad operationem accedens maxillae ſuperioris latus dextram, ſiniſtri lateris duas tertias, dentibus euulſis, exemit; inferioris maxillae dextrum latus. Adſtringente eluitione cet. vſus, poſtero die, partibus aegris, colore viuidiore conſpicuis, oſſa deperdita, ob continuam oris humiditatem Cl. Auctori non videbantur reſtitui poſſe; ſeptimanis tamen quatuor poſt, os internum noua iterum membrana obductum, formatum deinde callum et paulo poſt maxillas fere reſtitutas vidit, ſuperiore paulo retrorſum flexa cum tribus dentibus inciſoriis rurſus prodeuntibus. Infans quinque annorum, variolis confluentibus ſuperatis, maculam purpuream, in labio ſuperiore relictam, habebat, gingiuis ad dentes inciſorios nigris. Externis et internis p. 291. p. 294. p. 297. p. 299. p. 304.

fruſtra

fruſtra adhibitis, macula haec et totum labium cum
parte faciei ad naſum ſiniſtri lateris, gingiuis, nigra
conſpiciebantur, dentibus fere omnibus ſponte ela-
p. 305. bentibus. Decoctum chinae ſine fructu dedit. Spha-
celo vlterius progreſſo, naſo inferiore et gena dex-
tra infeſtatis, os internum plane deſtructum eſt, ita,
vt nil amplius poſſet ingeri, et aeger quinto die ex-
ſpiraret.

p. 307. 9. *Luxationem femoris ex cauſſis internis*, obſer-
p. 309. vauit Cl. IAC. VAN DER HAAR. Tres ſtatuit
Cl. Auctor cauſſas internas, duas ſimplices et vnam
compoſitam. Prima eſt morbus quicunque in ace-
tabulo natus, caput femoris, poſt aliquot tempus ex
acetabulo protrudens. Altera eſt conuulſio, quam
vero in patella tantum, nunquam in femore, Cl. Au-
ctor obſeruauit. Per compoſitam intelligit primo
vim externam, ex qua deinde inflammatio, exulce-
p. 312. ratio et ipſa tandem luxatio ſequatur. Inter cauſſas
luxationis huius, quae ab aliis Auctoribus, inprimis
PETITO et DUVERNEYO propoſitae ſunt, ea,
quae ex Noſtri mente maxime vulgaris eſt, abſceſſus
ſcilicet in articulo natus, a nemine ante PLATNE-
RUM noſtrum indicata eſt. Vt enim inter centum
aegros, qui luxationem femoris paſſi ſint, vnicum
tantum eſſe, in quo collum femoris non fractum ſit,
RUYSCHIUS autumauit, ita Noſter ex centum no-
naginta nouem abſceſſu interno vitium hoc contra-
xiſſe putat. His propoſitis, Cl. Auctor exempla
p. 317. quaedam addit luxationis huius, ex cauſſa interna ab
eo obſeruatae. Puella octo annorum variolis mali-
gnis laborans, iis ſuperatis, varios abſceſſus ad claui-
culam et cubitum experta eſt, ex quibus oſſium ca-
rioſorum fruſta Cl. Auctor, in auxilium aegrae vo-
catus, exemit. Femur etiam ſiniſtrum luxatum et
acetabulum pure plenum, abſceſſumque ad ſuperfi-
ciem

ciem externam oſſis ilei inuenit, inciſioneque facta, aegram cum antibrachio anchyloſi concreto, et femore, ex neglecta repoſitione, luxato, reſtituit. Hoc etiam in puerperis ex metaſtaſi lactis, vel ex aliorum ſententia, ex ſuppreſſione lochiorum obſeruavit. Femina ſatis robuſta, primo puerperio feliciter ſuperato, grauitatem in pelui ſenſit. Cum vrina, quae in triginta horis ſemel tantum prodibat, pus exibat. Noſter vitium ex veſica vrinaria deriuans, catheteris vſum ſuaſit. Poſt quindecim dies regionem inguinalem et montis veneris duram et tumidam reperit; cognouit inde materiam purulentam in tela celluloſa peluis, veſicae et vteri collectam eſſe, et cataplasma emolliens, et corticem Peruuianum adhibuit. Induratione imminuta, poſt aliquot dies magna copia puris, ex orificio, ad marginem internum femoris prope inguina exorto, effluens, ſymptomata leuabat. Orificio huic cataplasma impoſuit, puris effuſione continuante; eo vero concreto, dolores in femore aegra ſenſit, atque, veſicatorio apte applicato, pes immobilis cum tumido femore manſit. Aegram poſt aliquod tempus Noſter (nam in vicina vrbe habitabat) cum femore, plane retrorſum luxato, inueniens, parte eius anteriore valde craſſa, materiaque purulenta, nondum fluctuante, referta, eam breui, vſu corticis Peruuiani, duplici doſi propinati, reſtituit ſic, vt, magna copia puris ex articulo femoris effuſa, fulcita, poſſet incedere. Feminam vero hanc ex metaſtaſi lactea, materia intra vterum et veſicam primum collecta demumque ad articulum translata, laboraſſe, fuſius probat. Vir viginti trium annorum, ſanus et vegetus, doloribus in femore ſiniſtro affectus, a chirurgo vero, ex indicatione mali iſchiadici male tractatus, Noſtro cum femore, retrorſum luxato, tradebatur. Sedem mali, ex vrina miſſa, intelligens, corticem Peruuianum adhibuit, aegrum-

p. 333.
p. 336.
p. 344.

p. 360. que breui eodem effectu reſtituit. His exemplis l
xatione femoris ex cauſis internis probata, ad in
cationem curatoriam, quam fuſius pertractat, tra
ſit. Commendat vero, ſi ex rheumatiſmo frigid
vt vocant, vel metaſtaſi oriatur, ſcarificatione
cauterii applicationem, a veteribus iam commen
tam, nouisque Iaponenſium circa moxam, alioru
que eos imitantibus, experimentis confirmata
frictionem, purgantium draſticorum, mercurialiu
et veſicatoriorum vſum; imo, iis, quae in vario
ad praecauendam ſuppurationem fieri debeant, e
poſitis, inciſionem, qua facta pureque emiſſo,
luxatum iterum in priſtinum locum reponi debet.

p. 380. 10. *Obſeruationes de metaſtaſi lactis, et de cau*
p. 382. *mortis puerperae cuiusdam*, Auctore EODEM. Debi
femina, triginta nouem annorum, per aliquot ann
ſcrophulis induratis laborans, febre, ſcrophulos ſ
vente, corripiebatur. Grauida paulo poſt facta, filiu
p. 383. ſanum, ſcrophulis non mutatis, enixa eſt. Noſt
quinto die eam cum doloribus colicis vehementi
mis, vomitu bilioſo cet. inuenit. Clyſmate adhi
to, magnam copiam materiae tenuis, acris, brun
eduxit; ſymptomatibus vero paulo poſt cum tu
ingenti grauioribus redditis, abdomine non tum
do, nec lochiis ceſſantibus, in ſuſpicionem infla
mationis eryſipelaceae inteſtinorum vel vteri ven
et, clyſmate alio non ſuccedente, epithemata cali
applicuit. Poſtero die aegram admodum debile
delirantem cum aliis malis ſignis reperiens, non a
plius de metaſtaſi lactis in abdomine letifera dubi
vit, praeſertim cum mammae nondum lacte turg
ſcerent. Vt itaque eam ad locum ignobiliore
transferret, camphoram adhibuit, ſed aegra poſt pa
p. 386. cas horas obiit. Abdomine aperto, peritoneum
totus inteſtinorum tractus regionis epigaſtricae m
ter

teria albida, flocculenta, cremori lactis simili, ad tres vel quatuor libras obducta, vidit. Ileum in quibusdam locis inflammatum erat: vterus bis maior, quam extra grauiditatem esse solet, orificio non arcte clauso. Mammas et encephalum disquirere locus non permisit. Subsumit ex his Cl. Auctor, partem aliquam lactis, ad cerebrum et neruos delatam, mortem celerem produxisse, et ad Cel. PUZOS prouocat, qui idem in tribus puerperis obseruauit, et con- p. 392. tendit, metastasi lactis ad partem nobiliorem translata, mortem semper subsequi *).

11. *Effectum arsenici albi crystallini communicat* p. 394. Cl. C. A. KLOEKHOF. In femina, veneno enecata dicta, publicaque auctoritate dissecta, fundum ventriculi ad viciniam pylori valde crassum, cum colore ex bruno purpureo vel nigricante, Noster detexit, mediam vero huius fundi partem cineream, et a tunica interna separatam. Totum praeterea ventriculi ambitum multis granulis paruis, albis, duris, oculorum cancri ad instar, obsessum vidit, intestinis ceteroquin sanis. Ventriculus, per aliquot dies in spiritu vini seruatus, in superficie interna multa punctula rubra ostendit, quae petechias simularent. Granula haec verum arsenicum album fuisse, expe- p. 401. rimento cum his et vero arsenico instituto probat, et confirmat eius veritatem ex actis publicis, quibus constet, seruam aegrae tribus vicibus arsenicum dedisse. Admiratur id potissum Cl. Auctor arsenicum a d. 7 nou. 1760. ad d. 6 ian. 1761 in ventriculo pene immutatum seruatum esse. Maritus p. 409. eius, vi veneni, bis accepti, largiore et continuato potu aquoso, superata, post duos annos restitutus est. Subiicit sub finem monita quaedam, ad quas p. 411. medi-

*) Vid. EIUSD. Traité des Accouch. p. 387. Comment. suppl. dec. I. p. 505.

medicus phyſicus in diſquiſitione cadaueris attendere et relationes debeat inſtituere.

p. 417. 12. *Commentarius de multiplici refractione radiorum lucis, per vitrum tranſeuntium*, Auctore Cl. C. U. BLEY.

p. 464. 13. *Curationem tendinis rupti muſculi recti femoris exponit* Cl. FR. WYNANTS. Pictor quinquagenarius, ſcala deſcendens, pede ſiniſtro in ea implicitus, dextro vero, extra aequilibrium poſitus, caſum euitans, tendinem muſculi recti ſupra patellam rupit, vt nec pedem extendere, nec corpus, eo inſiſtendo, poſſet fulcire. Noſter patellae motum laxiorem, et attractione muſculi finem vtrumque tendinis rupti cum cauitate, quam duo digiti vix poterant explere, detexit. Faſciis ſpleniisque duobus, vt moris eſt, applicatis, pedi ferulas accommodauit, aegrumque per ſex hebdomadas in hoc ſitu ſeruauit.
p. 468. Callo hinc nato, aeger paulo poſt plane reſtitutus eſt. Variorum deinde Auctorum ſententias de eiusdem tendinis laeſione adiungit, rupturaeque ipſius rationem exponit.

p. 475. 14. *Vſum olei, ex aſphalto parati, in vlceribus viſcerum* tradit Cl. HOFKENS DE COURCELLES. Parat Noſter hoc oleum ex bruno nigrum deſtillatione ex aſphalti libr. I. ſalis decrep. libr. ſemis et arenae purae libr. I. ſemis. Propinatur mane, ventriculo ieiuno, ad guttulas 10. 14. ſaccharo exceptas, et tempore noctis eadem doſi. Probat vſum eius tri-
p. 477. bus exemplis. Iuuenem viginti annorum, ſano et vegeto corpore, variolis ſuperatis, febre lenta cum eiectione puris aliisque malis ſymptomatibus correptum, Noſter, oleo hoc, ei d. 7 iul. 1761 cum bona diae-
p. 479. ta commendato, d. 26 iul. reſtituit. Femina duodetriginta

ginta annorum plethorica, a primis annis aſthmatica, terrore perculſa, pleuritide afficiebatur; neglecta venaeſectione, vlcus in pulmonibus ortum Noſter ex puris fetidi eiectione cet. cognouit. Aegram, oleo d. 1. iul. adhibito, circa finem iul. cum fluxu menſtruo, antea amiſſo, reſtituit. Femina trigena- p. 480.
ria, poſt caſum conuulſionibus in lumbis affecta, a chirurgis male tractata, cum dolore in lumbis relicto, aſthmate, febre lenta, magnamque copiam puris ex viis vrinariis et ore eiiciens, Noſtro tradita, ab eo, aliis bonis medicamentis fruſtra adhibitis, oleo hoc ſub initium maii propinato, ante finem iunii reſtituta eſt. Eundem effectum habuit in ſene, ſexaginta p. 483.
ſex annorum, qui, cum poſt lapſum in latere dextro, magno dolore, febre, tuſſi cum eiectione puris afficeretur, vſu huius olei breui curatus eſt, relicta tamen reſpiratione difficili.

15. *Obſeruationes ſuper numero, in quinquennio* p. 485.
1759. 60. 61. 62. et 63. mortuorum, in quorum duobus vltimis annis contagium varioloſum Hagae comitum graſſabatur, Auctore Cl. TH. SCHWENCKE. Iam p. 488.
inde ab anno 1719 Cl. Auctor obſeruauit, contagium varioloſum poſt ſingulum quinquennium epidemicum eſſe factum, vt adeo praediceret, variolas annis 1762 et 1767 eandem ſcenam epidemicam eſſe luſuras. Stadia in epidemiis eadem fuere, et cuique nouae epidemiae varioloſae morbilli cum purpura anteceſſere, in prioribus epidemiis magis, quam in hac, funeſti. Nam ex T. V. Comm. Soc. Sc. Harl. patet, 499 morbillis periiſſe; in hac vero epidemia variolis 483, morbillis 73 tantum mortui ſunt, vt ex calculo, quem in fine adiecit, elucet. Numerus variolis mortuorum ad numerum Hagae p. 491.
quotannis natorum ei eſt, vt 1 – 10.

p. 495. 16. *Relatio de hernia vmbilicali incarcerata, in femina octuagenaria feliciter curata,* Auctore Cl. G. TEN-
p. 497. HAAF. Femina octuaginta annorum, valde obesa, hernia vmbilicali iam a multis annis laborans, hac semper repressa, anno 1763 in scalam ascendens, herniam magis prolapsam durioremque sentiens Nostrum, auxiliis consuetis frustra adhibitis, consuluit. Is, variis, immissione fumi tabaci, venaesectione cet. frustra tentatis, ad operationem accessit.
p. 504. Intestinum, gangraena affectum, in angusto loco prodiens, annulo disciso, in abdomen magno cum im-
p. 507. petu retrocessit. Paucis horis post aegra vehementissima febre corripiebatur, quae tamen tertia die sponte cessauit. Verum senili corpore, multo profuso sanguine, debilitato, post quatuor menses exspi-
p. 509. rauit. Asserit Cl. Auctor, non in tali hernia de aetate, nec de tempore, per quod incarcerata sit; nec de salute esse desperandum.

p. 511. 17. *Tractatio super Hakeldamah siue de prouidentia Dei cet.* Auctore Cl. C. C. H. VAN DER AA.

p. 533. 18. *De vaticinio* Zachar. XI. v. 12. 13. *comparato cum historia* ex Matth. XXVII. v. 5. differit Cl. HERRMANN VENEMA.

In parte secunda voluminis octaui continentur:

p. 1. I. Cl. I. LE FRANCQUE VAN BERKHEY *commentarius de optima methodo terram patriam ex ipsa sui natura et situ optime colendi,* quae primum praemium a Societate propositum reportauit. Omissis aliis, quae minus ad nos pertinent, notamus, Cl. Auctorem etiam suas de famoso illo incrustato Rakaniensi obseruationes communicare, quo scilicet in lacu quo-

quodam in peninſula *Voornana* ad pagum *Rakanje* ſito, non ſolum caricis culmi obducuntur, ſed ex qua etiam maſſae, variae magnitudinis, per aream ſparſae, formatae reperiuntur. Putat vero Noſter hoc incraſſatum tophum eſſe argillaceum, et ex depoſitis argilloſis particulis aquae, eo in loco, vbi copioſius accreſcit, in vorticem continuo agitatae oriri. Cl. vero PALLAS in *zoophytorum elencho* *) incruſtatum hoc calcareae eſſe indolis et coralliorum naturae analogum, vti alio loco iam indicauimus **) probat.

2. *Reſponſio ad eandem quaeſtionem*, Auctore Cl. W. VAN HAAZEN, altero praemio ornata. p. 191.

Relationes cum Societate communicatae: p. 203.

1. *Particulam coſtae bouinae, vltra viginti duos menſes in pulmone haerentem, tuſſi eiectam, obſeruauit* Cl. TH. SCHWENKE. Vir duodequadraginta annorum d. 6. nou. 1761. inter iuſculum carneum, ex carne bubula, cui coſtarum fragmenta inhaerebant, paratum, deglutiendum, duri quid, tuſſim faciens, intraſſe ſenſit. Multis abhinc doloribus perpeſſis, tempore aeſtatis 1763 Noſtrum adiit, qui, re perſpecta, iuſtis remediis datis, tuſſim cum eiectione puris augens, particulam tandem, coſtae bouinae, quae pulmoni inhaeſerat, inter ſcreatum extraxit. Adiecit delineationem cum deſcriptione eiusdem particulae. p. 205.

2. *Contagium varioloſum, via naturali recidiuum, exemplis illuſtrat*, Cl. SERVANS VAN DE COPELLO. Noſter anno 1752, contagio varioloſo graſſante, in familiam accerſitus, duos infantes, variolis benignis laborantes breui ſanauit. Alter eorum, cum poſt quatuor ſeptimanas eodem conp. 206. p. 209. p. 210.

 tagio

*) p. 268.
**) Vid. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 161.

tagio iterum infectus diceretur, ſigna conſueta oſtendit, ex quibus tamen Noſter certi quid nondum determinare auſus eſt; ſed poſtero die variolas in toto corpore, praecipue in extremitatibus prodire vidit, ex quibus aeger, ſtadiis, vt ſolent,
p. 211. celebratis, breui reſtitutus eſt. Variolis anno 1744 in familia mercatoris graſſantibus, filia primo maior, deinde iunior, ab iis infectae, breui ſanatae ſunt. Anno 1760 contagio rurſus graſſante, Noſter, cum ex eo, quid de contagio reuerſuro ſentiret, quaereretur, hoc fieri poſſe aſſeruit. Neque errauit; nam, vtraque filia variolis poſt aliquod tempus correpta,
p. 216. vtramque quoque reſtituit. Illuſtrat hoc exemplis ex aliis Auctoribus, qui idem obſeruarunt, et concludit, contagium varioloſum, naturaliter communicatum, homines iterum omnino inuadere. De inſitis variolis hoc nondum obſeruauit.

p. 219. 3. *Relatio de ventriculo rupto*, Auctore Cl. WIND. Puellam quatuor annorum, ſubito mortuam, publica auctoritate Noſter diſſecuit. Ante mortem, praeter leuem febrem, bene ſe habuit; poſt mortem vero abdomen ita intumuit, vt etiam ſuſpicio veneni naſceretur, colore tamen naturali ſeruato. Abdomine aperto, magna copia aëris cum ingenti vi prorupit, vt ventriculus, antea diſtentus, valde collaberetur. Orificium paruum, iuxta cardiam, in ſuperficie anteriore detexit; ventriculum vero interne ad orificium hoc inflammatum et ſanguine grumoſo nigricante obſitum, obſeruauit. Craſſa inteſtina diſtenta et inflammata inuenit cum liene iuſto maiore et indurato. Colligit ex his Cl. Auctor, ventriculum ex rarefactione aëris ruptum; cauſam vero huius rupturae, vel in veneno, vel in alio maligno humore quaerendam eſſe.

p. 223. 4. *Encheireſin, qua in ligno quodam variae figurae regionum, vrbium, ruinarum cet. delineatae videantur:*

antur, (*Steede Hout*) communicat. Cl. I. C. PALLIER. Serra Nofter varios ramos ex malo, arbore, bene exficcatos, quorum medium centrum 4. 5. 6. et vltra digitorum erat, in difcos difcidit, veftigia vero, a ferra relicta, cultro obtufo vel vitro aequauit, et polita reddidit. Hinc faepius detexit, centrum vel medullam et ftratum fubfequens colore bruno, tanquam fuligine figurato, confpicuum effe. Hic vero difcus, in vtraque fuperficie bene politus, easdem figuras oftendit. Caufam harum figurarum in annorum ferie, per quam arbor crevit, ftrataque varium et firmius robur acquifiuere, Nofter quaerit. Hoc notatu dignum cenfet, ramos fe inueniffe, in quorum parte bruna maculae, portas, aedes cet. fimulantes, detegerentur, quae vero faepius ad partem exteriorem vfque albidam penetrarent. Difci talis in quatuor partes, per centrum iufte diffecti, fingula pars rotunda reddita et polita regionem aliamque figuram offert. Putat Cl. Auctor, eadem phaenomena et in aliis lignis poffe detegi. p. 225.

5. *Obferuationes de mutatione colorum, in chameleonte confpicuorum*, Auctore Cl. B. HUSSEM. Fufius probat Cl. Auctor, animal hoc non ex folo aëre nutriri, fed infectis, quod iam pluribus aliis recentiorum teftimoniis confirmatum eft. Longam inediam, ad quinque vel feptem menfes, pati poffe, variis exemplis probat. Alium quoque errorem, a pluribus affumtum, animal fcilicet hoc colorem affumere illarum rerum, quibus infidet, pluribus experimentis refellit. Putat, colorum mutationem potius a variis affectibus, quibus animal hoc agitatur, ira, metu, coëundi libidine cet. pendere. Poft mortem femper ex grifeo nigrum colorem acquirit. p. 226.

6. *Obferuationem de curatione, per emphyfema artificiale, feliciter peracta*, a chirurgo ex Angola accep- p. 235.

ptam tradit Cl. H. GALLANDAT. Quae de methodo per emphysema artificiale variis morbis medendi, inter nigritas, Guineenses vsitata, Cl. Auctor alio loco *) proposuit, experimento hic confirmat. Adolescens nigrita decem annorum, pleuritide spuria affectus, medicamentis cum venaesectione, bis instituta, adhibitis, melius se habuit, modo vt dolor quidam per totum corpus sentiretur. Post tres dies rigor totum corpus occupauit, ita, vt, omnibus in- et externis remediis frustra adhibitis, nil amplius per os posset ingeri, et aeger, frigore quasi tactus videre-
p. 237. tur, cum aliis malis signis. Operationem Noster per emphysema artificiale instituit: incisione in pede facta, tubulo membranam cellulosam inflauit, vt flatus paulo post per totum corpus distribueretur.
p. 238. Post horam aeger reuiuiscens, succum ex fructu quodam resorbere coepit. Maxillis postero die relaxatis, aeger postea restitutus est.

p. 239. 7. *Curationem ex periculosa cranii laesione communicat*, Cl. ABR. VAN DALEN. Miles quadraginta quatuor annorum d. 2 iul. 1762 ictu, ex gladio obtuso, in cranio percepto, duplici vulnere in osse bregmatis dextro afficiebatur, altero leuiore ad musculum temporalem, altero grauiore, duos digitos lato, supra dextrum supercilium ad sinus frontales, extrorsum paruo, introrsum latius hiante. Noster, venaesectione instituta, vulnus, symptomatibus nullis stipatum, deligauit. D. 11. iul. magna copia seri ex vulnere effluxa, postero die, vulnere ampliato et disquisito, corpus durum firmum detexit, quod, liquore spirituoso immisso, d. 16. iul. cum pure multo fetido extraxit; d. 17. duabus iterum particulis osseis, et subsequente die, quarta cum multis minoribus eductis, vulnus, nullis nondum subsecutis sym-

*) Vid. Tom. VI. P. II. p. 676. Comment. Vol. XII. p. 284.

ſymptomatibus, deligauit. Relictis tandem paulo maioribus particulis, d. 21. amotis, vulnus, interpoſita lamina metallica, multis foraminulis pertuſa, clauſit, aegrumque breui reſtituit. Perſuadet ſibi Cl. Auctor, humoribus, in cerebro extrauaſatis, ibidemque iam dudum collectis, vulnere hoc inflicto, viam, qua effluerent, datam eſſe. Particulas delineatas adiecit. p. 249. p. 250.

8. *Delineatio inſtrumenti noui, fumum tabaci in inteſtina immittendi*, Auctore Cl. H. V. NOKKEN, cum icone. p. 252.

9. *Duos calculos, ſponte ex veſica rupta cicatrice prodeuntes*, communicat Cl. IAC. BOTH. HENDRICKSEN. Iuueni duodetriginta annorum, a prima aetate doloribus nephriticis affecto, anno 1741. primus calculus ex veſica operatione exſectus eſt; anno 1759. alter magno dolore cum vrina ſponte exiit. Tertio, anno 1761, per operatorem exemto, anno 1762 magnos dolores ad regionem natum ſiniſtram, cum vrinam mitteret, ſenſit aeger. Abceſſu in cicatrice nato, poſt tres dies calculum, ſponte prodeuntem, poſt quinque dies alius ſubſecutus eſt, ex quo aeger melius ſe habuit. Figura adiicitur calculorum. p. 256. p. 257.

10. *Commentatio de variolis infantum*, Auctore Cl. I. FR. DRYFHOUT. Ex Comm. Soc. Sc. Harl. T. IV. p. 90. ſeqq. *) patet, Noſtrum variolas filiae ſuae decennariae 1755. inſeruiſſe; eam vero a contagio varioloſo anno 1761 admodum graſſante, non infectam fuiſſe, ex T. VI. P. I. p. 448. **) conſtat. Anno 1764. eam, marito ſuo variolis decumbente, ab eodem contagio iterum infectam, verisque variolis per ſtadia ſua perpeſſis, conualuiſſe aſſerit, teſte Cel. HOFIO. Interim putat, filiam, variolis ex inſitione non grauiter affectam, eas veras demum expertam eſſe. p. 260.

*) vid. Comment. noſtr. Vol. IX. p. 571.
**) ibid. Vol. XII. p. 276.

p. 267. II. *Inoculationis variolarum, Roterodami factae, curſum, Soc. Sc. Harl. traditum* communicat Cl. DE
p. 267. MOMCHY. De bonitate inſitionis variolarum multis, immo trium ſuorum liberorum, exemplis Noſter perſuaſus, vnius malum euentum, a Cel. DE HAEN, inoculationis aduerſario, ſibi obiectum, communi-
p. 270. cat. Totam operationem, in filiis duobus, trium et quatuor annorum, inſtitutam, maioris bono euen-
p. 276. tu, minoris malo, per omnia ſtadia deſcribit. Ex phaenomenis in iuniore die octauo quaedam praeternaturalia Noſter vidit, vt inde malam formaret prognoſin. Hinc, medico alio in conſilium vocato, bonisque medicamentis datis, aeger nihilomi-
p. 277. nus conuulſione periit. Corpore diſſecto, nullis veſtigiis variolarum detectis, nil, niſi voluulum in
p. 280. inteſtinis tenuibus in duobus locis inuenit. Corticem Peruuianum paulo ſerius ſe adhibuiſſe Noſter ſibi ipſi obiicere videtur, quem vero ob febris vim validiorem non auſus eſt dare. Cum probabilitate aſſerit: tempore criſeos regimen frigidius acceſſisſe, vbi, ſub ipſo ingenti ſudore, aeger, ex lecto remotus, frigido pectorali ſericeo indutus ſit; perſpiratione inde ſuppreſſa, rheumatiſmum productum eſſe, qui, febre abſoluta, relictus manſerit. Probat hoc Cl. Auctor tribus argumentis: primo, febrem, quae in omnibus fere variolarum ſpeciebus tempore criſeos, imminui ſolet, hic auctam fuiſſe obſeruatam: deinde, dolorem et intumeſcentiam brachii magnam conuenientiam habuiſſe cum dolorificis et tumidis buccis, ex ſuppreſſa perſpiratione orta: tertio, probabilitatem, cauſarum duarum, in corpore ſimul latentium, alteram poſt alteram agere, non dubiam eſſe, quippe cum hoc ex inſitione variolarum, materia morbilloſa in corpore iam haerente, conſtet.

Adduntur obſeruationes meteorologicae Swanenburgenſes anni 1762. et 1763.

XV.

XV.

Mémoires de Chirurgie, avec quelques remarques historiques sur l'état de la Médecine en France & en Angleterre. Par GEORGE ARNAUD, Docteur en Médecine, ancien membre de l'Academie royale de Chirurgie de Paris & un des Professeurs en l'école de St. Cosme, membre de la Societé des Chirurgiens de Londres. à Londres chez J. Nourse. 1768. T. I. 2 alph. 12 pl. tab. aen. 11. T. II. 2 alph. 15 pl. tab. aen. 11.

i. e.

Commentarii chirurgici, adspersis quibusdam obseruationibus super statu medicinae et chirurgiae in Gallia et Anglia. Auctore GEORGIO ARNAUD. Vol. I. et II.

Cl. ARNAUD, chirurgus Francogallus, qui Londini nunc praxin chirurgicam exercet, variisque scriptis herniarum inprimis et morborum vrethrae curationes illustrantibus, a nobis suo loco indicatis, inclaruit *), hanc variorum operum chirurgicorum minorum collectionem, tertio volumine augendam, senescens iam publicauit.

Primo loco exhibuit nobis versionem Gallicam P.I. p. 1. egregii commentarii Cel. HUNTERI de herniis congenitis **), cui praefixa est breuis de vita Cel. huius viri narratio, ex qua perspeximus, diu expectatum istius viri de vtero opus, iam fere totum ad finem perductum esse. Continebit illud quinquaginta

*) vid. Comment. nostr. Vol. XIV. p. 433.

**) vid. Medical Commentaries P. I. p. 75. et Comment. nostr. Vol. XI. p. 288 seq.

ginta circiter tabulas aeneas, quas Cl. RYMSDYCK
delineauit, praecipuique in arte ſua ſculptores An-
gli Gallique aeri inciderunt. Commentarium ipſum
hic impreſſum Cl. ARNAUD variis annotationibus
auxit, in quibus nonnulla loca paullo obſcuriora il-
luſtrat. In his autem gloriam inuentionis hernia-
p. IX. rum congenitarum, quam Ill. HALLERO debemus,
ſoli fere HUNTERO tribuit; cum tamen ipſe HUN-
TERUS fateatur, ſe HALLERI obſeruationibus de
p. 4. herniis congenitis excitatum fuiſſe, vt in hanc rem
accuratius inquireret. De tunica vaginali a peri-
p. 29. tonaeo orta, docet, non totum faſciculum vaſorum
ſpermaticorum eam includere, ſed tantum in ante-
p. 36. riore parte operire. Et cum fieri interdum ſoleat,
vt in neonatis in illo ſacco, quem peritonaeum cum
teſte deſcendens, format, aquae colligantur, quae
ſpeciem hydroceles forment, Cl. ARNAUD eam hy-
drocelen congenitam vocat. Hae aquae, ſi infan-
tes in dorſo cubant, in abdomen retrocedunt. Sae-
pe etiam cum enterocele haec hydrocele complicata
eſt. In fine huius commentarii inter varias obſer-
p. 49. vationes etiam HUNTERI et HALLERI de herniis
congenitis et ſacco peritonaei deſcendente, obſerua-
tiones ad explicationem variorum phaenomenorum,
quae in curatione herniarum occurrunt, adplicantur.
Si hernia congenita eſt, id eſt, ſi inteſtinum perito-
naei ſaccum ad teſtem deſcendentem, nondum per-
fecte clauſum intrauerit, nunquam per operationem
radicalem curam obtineri aſſerit, quae in ea hernia-
rum ſpecie, quae peritonaeo praeternaturaliter per
annulum cum inteſtino deſcendente continetur, ſae-
pe, vti notum eſt, herniotomiam ſequitur. Nec in
priore ſpecie ſaccus, poſt inteſtini reductionem, vin-
culo conſtringi poteſt, cum in operatione anterior
tantum ſacci lamina aperiatur, poſterior vero vaſis
ſpermaticis, quae tegit, arcte adhaereat. In puellis

etiam

etiam aliqua peritonaei productio ſaccum formans, cum ligamentis rotundis per annulum deſcendit, quam NUCKIUS diuerticulorum nomine deſcripſit, quae forte cauſſa eſt, cur etiam puellae et quidem feminis longe frequentius, inguinali hernia laborent.

Sequitur Cl. ARNAUD commentarius de herniis in presbyteris et monachis eccleſiae Romano-catholicae addictis. Lege Moſaica hernioſi, eunuchi aliique, qui vitiis variis in partibus genitalibus laborabant, a miniſterio diuino arcebantur, ideoque etiam nonnunquam in hac eccleſia ab eo arcentur. Cl. vero ARNAUD demonſtrat hernioſos, ſi remediis aptis prophylacticis tractentur, officio presbyteri fungi poſſe, aliaque, quae huc pertinent, fuſius explicat. p. 83.

Tertius commentarius de diuerſo ſitu et numero teſtium agit, in eoque inprimis diſquiritur, num teſtium in abdomine ſitus, vel vnius teſtis defectus diuortii cauſſa eſſe queat. Veros triorchides inueniri probat, canemque vere triorchidem ſe vidiſſe narrat, cuius teſticulus tertius in abdomine latens, proprio vaſe deferente, inſtructus fuerit. Quae de teſtium ſerotino deſcenſu variorum ſymptomatum morboſorum cauſſa, de teſtium ſpontaneo in abdomen regreſſu cet. Auctor Cl. monet, omittimus. Teſtem ſub ligamento FALLOPII ad crus deſcendere et herniam cruralem referre vidit. Varios deinde morbos enarrat, quibus teſtes deſtrui poſſunt. Abſceſſu ſponte nato, vtrumque teſtem in pus reſolutum, vulnusque perfecte conſolidatum obſeruauit. p. 115. p. 153. p. 161.

Quarto commentario de aneuryſmate et inprimis de ea ſpecie, quam Ill. HUNTERUS primum deſcripſit*), diſputat. Aegri commemorat exemplum, in p. 181.

*) London Med. Obſ. and Inquir. Vol. II. p. 390. et Vol. I. p. 323. vid. Comment. noſtr. Vol. XII. p. 467. et Vol. VIII. p. 315.

in quo poſt herniae operationem feliciter peractam ſex aneuryſmata in arteria crurali ſenſim enata, deprehendebantur, quorum vnum ad genu articulum poſitum illum ſummis doloribus excruciabat, tandemque ruptum interemit; faſciamque addit, quae
p. 219. faſciamque tortilem imitatur, cuius ope, aneuryſmata vera comprimendo progreſſum eorum retardare tentauit, et in aneuryſmatibus ſpuriis perfectam curationem aſſecutus eſt. Annexa eſt diſſer-
p. 247. tatio Cel. HUNTERI citata de tertia aneuryſmatum ſpecie et Cl. CLEGHORN epiſtola ad HUNTERUM de eodem argumento *).

Vltimus huius voluminis commentarius de hermaphroditis inſcribitur, in quo Cl. Auctor plura, quae ad hermaphroditorum hiſtoriam pertinent, ex veterum et recentiorum ſcriptis collegit. Ill. vero HALLERI diſſertationem de hoc argumento Commentariis Societatis Gottingenſis inſertam **) non nouiſſe videtur. Commentarius hic a. 1733 in Academia chirurgica Pariſina praelectus et a. 1750 Londini Anglico ſermone impreſſus eſt. Inter exempla, ex aliis adducta, varia fabuloſa ſunt. Varias tamen obſeruationes ſingulares ſibique proprias habet. Qualis eſt, quam de femina habet, quae, licet viro ſimilis eſſet, quoad externam fabricam par-
p. 296. tium, verum tamen fluxum menſtruum per inteſti-
p. 328. num rectum experiebatur. Vagina ſectione patefacta eſt, vulnere vero neglecto, iterum coaluit. Additae quoque ſunt aliae obſeruationes de hermaphroditis recentioribus v. c. de famoſo illo *Droüar*, alioque *Grand-Jean* dicto, cuius cauſſa varia quoque in Gallia ſcripta, hic inſerta publicata ſunt,

cet.

*) vid. Med. Inqu. Vol. III. p. 110. Comment. noſtr. Vol. XVI. p. 137.

**) vid. Vol. I. p. 9. et in opuſculis minoribus T. II. P. I. p. 9. vid. Comm. noſtr. Vol. II. p. 5. et Vol. XV. p. 528.

cet. et adiiciuntur excerpta ex commentario Cl. LE CAT de hermaphroditis nondum typis impreſſo.

Secundi voluminis initium facit ampliſſimus commentarius de herniis omenti, qui plures Cl. Auctoris aliorumque obſeruationes continet. Omentum primum variasque morboſas mutationes, quae in eo obſeruantur, fuſius deſcribit. Omentum in cadaueribus magis dextrorſum quam ſiniſtrorſum ſe vertit, contrarium tamen in viuo homine obſeruatur, in quo fundi ventriculi ſiniſterior pars altius poſita eſt. Nonnulli veterum putant illud iuſto pinguius factum pondere ſuo conceptionem impedire et ſterilitatem inducere poſſe, quam ſententiam, a HIPPOCRATE iam propoſitam, Cl. Auctor fuſius refellit. In homine, colica ſaturnina laborante, omentum circa ſe ipſum reuolutum deprehendebatur, inferiore parte ad ſuperiorem agglutinata, quod tumorem formabat, qui ſcirrhoſum tumorem mentiebatur. Haec vero reuolutio ex conuulſiuis inteſtinorum motibus pendere videbatur. In alio qui hernia omentali laborabat, totum omentum in chordam quaſi anguſtatum et contractum erat. Scirrhum quoque in omento in abdomine adhuc poſito, aliumque in omento per annulum egreſſo obſeruauit. Atque in vniuerſum omenti portio, quae herniam format, inſigniter craſſeſcere ſolet, regreſſu humorum per vaſorum compreſſionem impedito. Pondus omenti per morbos nonnunquam ita augetur, vt triginta libras aequet, et chirurgus quidam Pariſinus in exomphali operatione portionem omenti nouem fere librarum reſciderit. Omittimus, quae de vſu omenti variorumque Auctorum de eo ſententiis Cl. Auctor habet, cum plurima ex aliis iam ſcriptoribus cognita ſint. Scirrhos in omento naſci, illosque in tumores lapideae

T. II. p. 401. p. 406. p. 409. p. 410. p. 414. p. 420. p. 428.

 pideae

pideae duritiei mutari, posse, probat obseruatio Cl. MONGIN de scirrho omenti petrificato quasi (petrifié), ponderis 13 librarum quem femina, per 37 annos sine magnis incommodis tulit. Ictu tandem in abdomen accepto, hydropica facta, periit. Putat vero Cl. MONGIN lapideam hanc massam ex coagulatione succorum ab acido ortam esse. Osseam quoque duritiem omentum in herniam prolapsum acquirere potest.

p. 446. His de omento in vniuersum propositis, Cl. Auctor iam ad hernias omenti transit, primumque docet, quibus signis epiploocele a cirsocele vel hydrocele, cum quibus herniis spuriis nonnunquam coniuncta est, dignosci queat. Cura palliatiua herniarum omenti longe difficilior est, quam curatio earum herniarum, quae ex intestinorum descensu ori-
p. 451. untur. Radicalem curam sectionis ope in hernia omenti simplici, quam varii proposuerunt, incertam esse saepeque funestam variis exemplis probat.
p. 458. Cohaesiones quoque omenti cum sacco successum operationis dubium reddere solent. In homine in quo eiusmodi cohaesiones, quas epiploon ad saccum contraxerat, molestissimos vomitus excitabant, operatio, in qua hae adhaesiones soluebantur, sine
p. 470. fructu facta est. Descensum omenti scarificatione annuli impediri posse, varii quidem Auctores proposuerunt; sed tendineas columnas nunquam, neque vel post dilatationem annuli in herniae operatione, inter se coalescere, scarificationemque difficulter tantum in superiore, nunquam in inferiore colum-
p. 474. na fieri posse, Cl. Auctor fusius probat. In enteroepiploocele, si intestinum fasciae vel bracherii ope reprimitur, temporis etiam successu, omento cum annulo concrescente, plenaria curatio obtineri pot-
p. 475. est. Quo maiores herniae omenti sunt, eo facilius curantur, quod Cl. Auctor feminae exemplo probat,

bat,

bat, quae entero epiploocele inſignis magnitudi-
nis laborabat, quam ventriculus et colon quoque,
vt Noſter ſuſpicatur, intrauerant, et quam diaeta te-
nuiſſima, ex ſolo iuſculo vitulino, potu aquoſo, vſu
mercurii dulcis in doſi refracta, clyſmatum et ex-
terna applicatione emplaſtri emollientis ita minuit,
vt commode tandem inteſtina prolapſa reprimere,
aegramque reſtituere poſſet. Eadem methodo et- p. 482.
iam alias hernias inſignis magnitudinis, compreſſio-
ne etiam externa in vſum vocata, curauit, in qua-
rum vna ipſa veſica quoque in ſcrotum deſcende-
rat. Nonnunquam poſt reductionem eiusmodi p. 494.
herniarum, quae diu iam durauerant, ſi ſubito ea re-
ductio fit, ſpaſmi inſignes et dolores colici oriun-
tur, quod minime accidit, ſi muſculi abdominales
cataplaſmatibus et fomentis relaxati antea fuerunt,
et haec reductio non ſubito, ſed ſenſim inſtituitur.
Ipſam deinde reductionem herniarum omenti ſeu p. 506.
taxin fuſius deſcribit, regulasque in ea obſeruandas
tradit. Herniae omenti minores longe difficilius p. 513.
maioribus reponuntur, quoniam in iis annulus non
tantum dilatatus eſt, quantum in herniis maioribus
eſſe ſolet. Interim vel has, faſciarum ope eas com-
primendo, ſenſim imminuit, tandemque feliciter re-
duxit. His de herniis omenti ſimplicibus et cum
enterocele etc. compoſitis, propoſitis Cl. ARNAUD p. 521.
ad hernias complicatas, i. e. ſcirrhoſas, inflamma-
tas cet. tranſit; in quibus curatio, quae ferro fit,
inſtituenda eſt, quam in ſimplicibus noxiam eſſe
diximus. Sic epiploocelen induratam, imo carci-
nomaticam felici ſucceſſu exſtirpatam eſſe, obſerua-
tiones Cl. Auctoris fuſius hic deſcriptae probant.
Inflammari quoque omenti herniae poſſunt et in p. 534.
abſceſſum mutari aegro funeſtum. Metaſtaſes et-
iam criticas ad omentum fieri exemplo confirma- p. 536.
tur. Tandem de incarceratione (*Etranglement*) p. 538.

omenti Auctor Cl. diſſerit, cuius incarcerationis ſi-
gna, cum iis, quae inteſtinorum incarcerationem co-
mitantur, nonnunquam conueniunt, cum ex ſpaſmis
vel ex habituali cauſſa aluus etiam obſtructa eſſe poſ-
ſit; haud raro tamen ſine eiusmodi ſymptomatibus
p. 552. putredine corripitur. Poſſunt etiam in omento
prolapſo hydatides naſci, qua occaſione Cl. Au-
ctor ſingularem curationem enarrat, qua hydroce-
len empiricus quidam, ſola compreſſione ita adhibi-
ta, vt teſticulus ab ea immunis maneret, vno tem-
poris momento, diſrupta veſica, aquam continente,
diſſipauit. Similem quidem curationem in hydro-
cele adhibere, Cl. Auctor nunquam ex metu laeſio-
nis teſticuli auſus eſt, vſus tamen eſt ea in hydatidi-
bus, quibus omenti portio, in herniam prolapſa, re-
pleta erat. Tranſit deinde ad inteſtini, in herniam
deſcenſi, incarcerationem, quatenus ab omento pende-
re poteſt. Vidit Cl. BOUDOU faſciam circularem
p. 571. quaſi ab omento formatam, quae inteſtini coli portio-
nem comprehendens et conſtringens, mortis aegri
p. 574. cauſſa, inteſtino ſphacelo corrupto, fuerat. Aliud
exemplum probat, adhaeſiones eiusmodi omenti ad
inteſtinum, quae incarcerationis cauſſa ſunt, inteſti-
no in herniae operatione paullulum, protracto ſcal-
pelli ope, maximo aegri cum fructu, ſeparari. Pot-
p. 586. eſt etiam omentum nimis diſtentum dilacerari, inte-
ſtinumque hoc foramen ingredi et ab omento con-
ſtringi, vti, variis hiſtoriis hic additis, confirmatur.
p. 593. Duplex epiploocele in vtroque latere, licet rariſſi-
ma ſit; tamen nonnunquam obſeruatur, qua occa-
ſione Cl. Auctor breuem hiſtoriam herniarum
omenti tradit, docetque, CELSUM iam, FALLO-
PIUM, REALDUM COLUMBUM et VESALIUM
eas cognouiſſe. Poteſt etiam duplex hernia in vno
eodemque latere accidere, ſi vna ex inteſtini vel
omenti portione cum peritonaeo deſcendente ori-
tur,

tur, altera vero congenita eſt. In femina quoque p. 605.
duplicem enterocelen, cruralem in adoleſcente prae- p. 607.
ter enterocelen inguinalem etiam epiploocelen cruralem, et in viro duplicem epiploocelen inguinalem et cruralem obſeruauit. Nonnullae fibrae, quae a faſcia lata in nonnullis hominibus ad os pubis ten- p. 606.
dunt ſub ligamento FALLOPII faſcias tendinoſas formant, quae incarcerationis cauſſa exiſtere poſſunt. His propoſitis, Cl. Auctor ad celebrem illam p. 609.
de ligatura omenti in herniae operatione inſtituenda, controuerſiam, quam, vti notum eſt, Cl. VERDIER et PIPELET impugnarunt, pergit, quam p. 614.
non plane reiicit, cum ea haemorrhagiam et gangraenam impediat vel cohibeat, Auctorque Cl. in- p. 627.
ter 230 et vltra aegros, in quibus ligatura vſus eſt, ne vnicum ex ligaturae vitio mortuum viderit. Omentum vero, ligatura conſtrictum, non reponit, p. 619.
ſed extra abdomen ſeruat, cautionesque fuſius de- p. 624.
ſcribit, quae in ligatura inſtituenda obſeruari debent. Si ligatura in abdomen recedit, ſaepe natura ſponte eam expellit. Vidit tamen Cl. Auctor ex li- p. 648.
gatura, quae quatuordecim menſes in abdomine latuerat, inteſtinum diſruptum, foecesque ex abdomine per aperturam fiſtuloſam egredientes. Foecum vero copia imminuta vulnereque clauſo, aeger conualuit. Alius vero, cui ſimile infortunium accide- p. 652.
bat, periit. Docet deinde, ligaturam non cauſſam eſ- p. 659.
ſe adhaeſionum omenti, quae poſt eius reſciſſionem obſeruantur, nec abſceſſus et calloſitates ex hac ligatura oriri, atque in vniuerſum ex experimentis a Cl. PIPELET in canibus inſtitutis non ad ea, quae in homine fiunt, concludendum eſſe; tandemque p. 665.
probat alia remedia, a variis Auctoribus ligaturae loco propoſita, vt cauteria actualia et potentialia, oleum terebinthinae (quod tamen non noxium eſſe iu- p. 677.
dicat) vel ipſam omenti ſine omni vlteriore cura re- p. 825.

poſitionem, longe ſuperari a bonis ligaturae effectibus. Repoſitio in ſpecie omenti ſine ligatura non
p. 678. modo haemorrhagiam, ſed et corruptionis ipſius omenti cauſſa eſſe poteſt.

p. 698. Hanc diſſertationem excipit ampliſſima ſellae cuiusdam chirurgicae, a Cl. Auctore excogitatae, deſcriptio, in qua omnes operationes chirurgicae commode inſtituuntur, aegerque in lectum deportari poteſt.

p. 745. Speculum deinde vteri delineat, quod vulgari quidem ſpeculo praeferendum eſt; attamen non incommodis caret, quibus omnia eiusmodi ſpecula ſubiecta ſunt.

p. 754. Sequitur elegans de iis, quae in operatione herniae cruralis in viris inſtituenda obſeruanda ſunt, commentarius. In eo docet, vaſa ſpermatica omnino in hac operatione, facillime diſcindi poſſe, iconemque addit, ex qua patet, arteriam ſpermaticam, ante ſuum ex abdomine progreſſum fere totam ſub ligamento FALLOPII latere, qua occaſione GÜNZIUM Noſtrum inprimis refutat, qui hoc accidere poſſe in eleganti *de herniis* libello negauit. Hamulum quoque deſcribit, cuius ope ligamentum in herniae operatione attollit, non diſcindit, ſicque vaſorum diſciſſionem praecauet, quae eo magis metuenda eſt, quo magis ab inteſtino in herniam egreſſo vaſa verſus interiorem ligamenti marginem vrgeri ſolent. Arteriam quoque epigaſtricam ſub hac operatione diſcindi poſſe, fuſius probat, acumque, cuius ope ligatura eius inſtituatur, forſicemque ad inciſionem ſacci callique eius dilatationem addit.

p. 793. Hunc commentarium excipit deſcriptio ſtaphylotomi vagina incluſi, quo etiam Cl. Auctor condyloma, ex ano propendens, feliciter exſtirpauit.

p. 800. Finem huic volumini imponit oratio Anglica a Cl. ARNAUD Londini *de vſu anatomiae* habito, cui verſio Gallica addita eſt.

Adiecta

Adiecta est appendix, in qua Cl. Auctor contra Cel. LOUIS, *) defendit, etiam post herniae reductionem saccum herniae reductum incarcerationis intestini caussam esse posse.

XVI.

Svar på kongl. Vetensk. Academiens Fråga huru all slags Frisel kan förekommas och botas, så hos Barnsängs-Hustruv, som andra? Hvilken Fråga varit framstäld, at besvaras År 1769. Stockholm, tryckt hos Direct. Lars Saluius 1770. 8. pgg. 39.

h. e.

Responsio ad questionem Reg. Academiae scientiarum, quomodo quaelibet purpura tam apud puerperas, quam alios aegros optime auertatur et curetur.

Auctorem huius scriptionis, quamquam nomen suum non adposuit, scimus esse Cel. A SCHULZENHEIM, cuius eximiae in variolarum insitione et arte obstetricia peritiae varia documenta commentariis nostris iam significauimus. Rationem p. 35.
Noster inprimis exanthematis miliaris habuit, quod potius tanquam symptoma vel crisin mali moris, quam morbum sui generis considerat. Conta- p. 2.
giosum negat esse, etsi, collectis pluribus vno eodemque loco hominibus, et sub eadem tempestate febres eiusmodi incidere possunt, quibus miliares pustulae comites sese associant. In Suecia malum vix p. 3.
ante triginta annos medicis cognitum satis fuit; ibidem-

*) vid. Memoir. de l'Acad. de Chir. T. IV. Reflexions sur l'opération de la Hernie. p. 199. vid. Comment. nostr. Vol. XVI. p. 18.

demque verſus aeſtatis finem luculentius, quam vere ſeſe manifeſtat, hieme autem tum modo ingruit, quando calore conclauium eorumdemque arcte nimis clauſorum vitium commiſſum fuit. Haud exiguam autem originis mali culpam in medicos coniicit, qui febres mox et ſub ipſa earum exacerbatione emeticis et draſticis aggrediuntur, vel alterantibus variis illarum genium peruertunt, vel evacuationem, quam natura ſponte meditatur, intempeſtiue accelerare ſtudent, vel ſudoriferorum calidorum, pellentium cet. prodigi ſunt, aëris denique renouationem et mitia refrigeria venaeſectionem et eiusmodi alia praeſidia reformidant.

p. 6. His praemiſſis, febres Cl. Auctor nominat, quibus ſub iſtis vitiis purpura accedit, et ſymptomata recenſet, ex quibus imminentis mali ſuſpicio capi
p. 7. poteſt. Sedulo ſimul admonet, ne apparenti, quod ſaepe eruptio huius exanthematis creat, leuamini fides tribuatur.

p. 8. Modus, quo praeuertitur purpurae, pro diuerſa quidem febris, cui ſeſe adiungit, natura, quodammodo differt, venaeſectione tamen, clyſmatibus, rhabarbarinis, emeticis et antiphlogiſtica medela tempeſtiue adhibita, et commoda diaeta in ſubſidium ſumta, prout febri ipſi, ita acceſſorio huic malo, ob-
p. 10. viam itur. Seorſim vero Cl. Auctor puerperarum rationem habens, quid abortum vel partum praematurum perpeſſis, quid demum feminis, iuſto tempore partum enixis, obſeruandum ſignificat. Ampla hic patuit Noſtro occaſio, incongrua multa conſilia, quae ab obſtetricibus inſciis et ignaris medicis tentantur, ipſarum quoque puerperarum errores, reprehendendi, quo pertinet partum accelerandi conatus, in ſecundinis extrahendis nimia feſtinatio, ſtragulorum nimis denſorum abuſus, opiatorum calidorumque et ſudoriferorum remediorum incongrua

grua praeſcriptio, ventris, partu abſoluto, iuſto arctior conſtrictio, neglectum matris, prolem proprio lacte nutriendi, officium, aliaque, quae per partes eundo Cl. Auctor accurate definit, nobis autem ob breuitatem iniunctam repetere non datur.

In curatione regimini frigido et medelae, inflam- p. 27.
mationi accommodatae, maximam vim tribuit, quantumque his praeſidiis profecerit, exemplis Cl. Auctor demonſtrat. A venaeſectione, eruptione iam p. 33.
facta, nihil adiumenti ſperat. Et corticem Peruuia- p. 34.
num damnum potius, quam vſum attuliſſe, expertus eſt, praecipue ſub incremento morbi et vigore. Nec in veſicatoriis fiduciam ponit.

Purpuram rubram et chronicam, quae aliis p. 35.
ſcorbutica dicitur, paucis tantum Cl. Auctor perſequitur. Inter iſtam et miliarem idem diſcrimen ſtatuit, ac inter morbillos et variolas, proxime vero miliarem accedere ad ſudorem anglicum. Nec rubrae, niſi vitiis manifeſtioribus commiſſis, periculoſum euentum tribuit. Ex connubio vero purpurae rubrae et miliaris periculum inſignius, adhuc vero maius miliari cum petechiis iuncta, ſubnatum obſeruauit. Contra chronicam ea commendantur, quae ſcorbuto opportuna ſunt; de venerea enim dicere huius loci non fuit.

XVII.

IOANNIS BERNHARDI DE FISCHER, Medic. Doct. et quondam Russiar. Imperatric. Annae gloriosae memoriae personae medici et per Russias res medicas dirigentis quondam archiatri, vt et Acad. Imper. nat. curios. Colleg. de febre miliari, purpura alba dicta, e veris principiis eruta et confirmata tractatus per longam experientiam collectus. Rigae, sumtibus Io. Frider. Hartknoch 1767. 8. pl. 9. cum praefamine et tractatus sciagraphia.

Ex sciagraphia, huic tractatui a Cl. FISCHERO, summo senio iam confecto, aliisque scriptis claro *), praemissa, patet, eum, febris miliaris descriptionem in se continentem, septem capitibus constare. Nimirum de vesiculis miliaribus absque febre, de febre miliari, seu de purpura alba puerperarum, de febre miliari, purpura alba dicta, idiopathica et symptomatica, de natura febris miliaris, ex symptomatibus eruta, de prognosi et praeseruatione, ac demum Cl. FORDYCE historiam febris miliaris **), qui in quibusdam locis contrariatur Nostro, refutat et suas partim, partim aliorum addit obseruationes.

p. 1. Ad vesiculas miliares sine febre refert Noster vesiculas illas crystallinas infantum neonatorum insigniter prurientes, quae florem cutis seu comedones, seu crinones alias appellant. Contra illos, qui hoc exanthema ex pathologia verminosa explicant, dicit, illudque, vermiculis plane dissimile, atque eminentes minimos neruorum apices esse monstrat. *Neruorum enim*, inquit, *apices papillas in cute facilius dari*, *quam*

*) vid. Comment. nostr. decad. I. indic. triplic. sub voce *Fischer.*

**) quae prodiit Londini 1753. 8.

quam vaſorum, anaſtomoſi ſeſe excipientium, **in** *aprico eſt.* Quo fundamento nititur quoque diſtinctio purpurae idiopathicae et ſymptomaticae, a Cl. Auctore prolata. Purpura alba idiopathica ea eſt, quae immediate ex adfectis neruis oritur, febre ipſa ex his adfectis accenſa. Symptomatica vero, in qua haec neruorum ſingularis affectio alius cauſſae febribus accedit. Proximam itaque purpurae cauſſam quaerit Noſter in fluido nerueo et, purpuram profecto interdum eſſe naturalem, nec ſemper artificialem, eamque aliorum morborum ſaepenumero eſſe ſymptoma, contendit et exemplis illuſtrat.

Inter obſeruationes, quas Cl. Auctor propoſuit, p. 32. liceat hanc potiſſimum commemorare. Vir annorum ſex et triginta, tenero et laxo corporis habitu praeditus, cephalalgia, laſſitudine et febricula corripitur. Vena ſecta, die ſexto purpura alba apparebat cum delirio. Quo, altera venaeſectione inſtituta, veſicatoriis clyſmatibusque adhibitis et remediis antiphlogiſticis exhibitis, ceſſante et redeunte, puſtulisque miliaribus nouis prioribus ſuperuenientibus, die decimo tertio morbi mortuus eſt. Pertinacis huius delirii cauſſa, cadauere aperto, detegebatur. Intra cranium nulla inflammationis ſigna, vaſa ſanguinea tam meningum, quam cerebri omni fere ſanguine deſtituta; pia mater ob extrauaſatam lympham paululum turgebat et ventriculi quoque lympha erant impleti. Plexus choroideus pallidus, in dextro latere pallidiſſimus. Glandula pinealis lapillis referta. Subſtantia cerebri ſat conſiſtens, medulla oblongata duriuſcula. Sterno ſoluto atque ſepoſito, cor cum pericardio ex humiditatis defectu concretum deprehendebatur. Ambo ventriculi atque auriculae cordis ſanguine carebant. Summa ceterum corporis ſiccitas, muſculorum pallor, pinguedinis defectus, et ſanguinis omnino inopia in toto corpore deprehendebatur.

Praemiſſis

p. 51. Praemiſſis itaque exemplis, miliaria exanthemata cum et ſine febre ſpectantibus, a Cl. Auctore pariter, ac ab aliis obſeruatis et collectis, in naturam huius morbi inquirit Noſter. Cum, vti ſupra monuimus, in neruis atque fluido nerueo harum puſtularum miliarium quaerat ſedem Cl. Auctor, et HAMILTONUS et ALLIONIUS *) ad neruos quoque reſpexiſſe videantur, hanc ſuam ſententiam ideo fouet, quoniam naturam ſanguinis et naturam fluidi neruei conuenire inter ſe, et ſanguinem e. c. tenuem, ſeu acidum, ſeu alcalinum ſecretionem fluidi neruei, eodem modo vitiati, praeſtare oportet.

p. 56. Quemadmodum Cl. Auctor inter purpuram et hypochondriacum, hyſtericumque malum omnino intercedere magnam conuenientiam, ſic anxietatum et pectoris ſuppreſſionum variarum rationem eſſe habendam arbitratur. Suadet propterea ſedulam attentionem ad viſcera abdominalia, eorundemque, ac potiſſimum quidem meſenterii, diſpoſitionem et varias anxietatis ſpecies pertractat, et laudat antiſpasmodica.

p. 74. His itaque pertractatis, antequam therapiam febris miliaris perſequitur, haec habet: *milia veſicularia ſeu purpura alba, ſunt neruorum excretiones halituoſae, quibus, ſi ſpaſmus febrilis adeſt, vel ex domeſtica corporis cauſſa, vel ex animi pathemate, vel ex aëre, ſuccum neruorum alterante, ſanguinem in viſceribus coagmentans et primario plexum meſentericum in tumultum agens, adeo, vt ex his, in conſenſum acto paris vagi neruorum ramulo, ad praecordia anxietates, vigiliae, deliria, conuulſiones, aeſtus volatici, ſudores et reliqua hypochondriacis et hyſtericis ſolemnia ſymptomata generentur, pro dato neruorum robore; facile vel difficulter ſanabilia, quia in hoc poſteriori caſu, ſaepiſſime in apoplexiam vel in partium nobiliorum, vel in ipſorum neruorum*

*) vid. Comment. noſtr. Vol. VIII. p. 600.

neruorum viſibilem, aut inuiſibilem necroſin, cum morte, raro ſanitate terminantia. Tum triplicem Noſter proponit febri miliari medendi methodum. Ac primum quidem, purgatis primis viis, inprimis per vomitoria, ſuadet Noſter, ſpaſmum febrilem ſopire, dein vires vitae ſuſtentare, h. e. neruorum genus roborare, ac tandem excretionis periphericae non primariam, pathognomonicam tamen habere rationem. Quapropter vt in omnibus exanthematibus, ſic et in purpura, ſuſtentatio toni ſyſtematis neruoſi per frictiones, analeptica aliaque remedia primaria Noſtro videtur eſſe indicatio. Aquae frigidae vſum externum in purpura temerarium iudicat, atque hydrophobiae ſimilitudinem cum purpura, ab ALLIONIO*) prolatam, negat.

Quod ad primam indicationem, quae in ſpaſmo ſedando cernitur, attinet, inter alia antiſpaſmodica, opio quoque circumſpecte vſus eſt. Stupefacientem quidem opii effectum largitur Noſter, quo frictio fibrarum exaeſtuans impeditur et humoribus acribus eliminandis e corpore datur locus, ſe et excretionibus liberioribus redditis. p. 78.

Tertia indicatio, ad exanthema hoc ſpectans, orta eſt ex obſeruationibus, a Cl. Auctore factis. Cum enim copioſiſſimam miliarium eruptionem, eodem modo, quo variolarum, petechiarum, morbillorum, carbunculorum largam excretionem, mortem acceleraſſe, neruis per nimiam hanc excretionem adeo debilitatis, et mediocrem purpurae eruptionem redintegraſſe ſanitatem viderit, praecipit, ad neruos potiſſimum eſſe reſpiciendum in purpura aeque, ac in omnibus exanthematicis morbis, ita tamen, vt exanthematis ratio quoque habeatur, nec vllo modo illud negligatur. Quapropter grauiſſima quoque ſymptomata morbi huius, vt pectoris oppreſſiones, p. 90.

faucium

*) vid. Comment. noſtr. l. c.

faucium ſtrangulatio, lipothymiae, vigiliae, pulſus arteriarum in cordis ſcrobiculo, vel in hypochondriis, deliria, conuulſiones, ſtupor comatoſus, excretio gelatinoſa per aluum, ſudor effuſus vrens, vrina parca, diarrhoea, frigus internum, lochiorum fluxus in puerperis, recenſet eorumque medelam addit, ac in fine ſuadet, purpuram ſymptomaticam aeque, ac idiopathicam nunquam eſſe negligenter tractandam.

XVIII.

Diſſ. inaug. de vſtione cranii in epilepſia. Praeſide HENRICO FRIDERICO DELIO. Auctore et Reſp. *Ioanne Philippo Iulio Rudolph*, Erlang. 1768. 4. pl. 7½.

Epilepſiae definitione, ſpeciebus, cauſſis, ſymptomatibus atque ſignis praemiſſis, ad obſeruationes et epicriſes in easdem Cl. Auctor ſeſe accingit.
p. 19. Ac cum limites diſputationis non ferunt, cuiuslibet epilepſiae ſpeciei methodum medendi perſequi, de ſolo inuſtionis remedio, agere, eamque ſpeciem epilepſiae, cui vſtio inſeruit, definire inſtituit Cl. Auctor. Poſtquam enim viderat, non vbique epilepſiae vſtionem mederi, eo maiori attentione in hanc rem inquiſiuit.

p. 36. Atque vſtionem ſalutarem inuenit in his ſpeciebus epilepſiae idiopathicae, vbi vel ſtagnationes in minimis vaſculis encephali liberum humorum tranſitum impediunt, vel vbi epilepſia a nimia ſenſibilitate ſyſtematis neruoſi, vel vbi ab animi commotionibus, in ſenſibilioribus praeſertim nimiis, oboritur.

p. 40. Tum modus operationem inſtituendi a Noſtro proponitur. Praemiſſis nimirum leniter laxantibus, reuellentibus, venaeſectione, cauterio vſus eſt tali propemodum, quale HEISTERUS *) in icone dedit.

Hoc

*) Inſtitut. chirurg. Tab. III. fig. XI.

Hoc candefactum, capillis fublatis, nullaque praegreffa integumentorum incifione, capiti, quod fortiter tenebatur, applicuit ibi, vbi futura fagittalis attingit coronalem. *Ne autem cranium ferro candente nimis incalefceret*, inquit, *retraxi ferrum et aliquantifper exfpectaui, mox denuo applicaui, vel idem cauterium, vel fi mora frigefactum fuerit, aliud bene candens, vt ita breui temporis fpatio, cutim fatis profunde (h. e. vfque ad pericranium et cranium)* penetrauerit. Tum fuppurationi et exfoliationi cranii, tandem confolidationi vulneris Nofter confuluit.

Hac methodo defenfa, ad rationes Cl. DE HAEN, qui hanc operationem plane reiicit *), Nofter progreditur, easque refellit, atque demonftrare annititur, ex nonnullis infauftis exemplis, rem bonam non effe penitus repudiandam, atque veriffime, vti Nofter opinatur, ftatuit, vftionem capitis, nec femper et omnino, nec tamen quoque nunquam effe proficuam. Quod fi vero cauffa morbi non in capite latet, iucundioraque remedia fuperfunt, et Nofter reiicit hoc vftionis remedium. Alias idem fentit, quod olim CELSUS: Melius effe in defperatis morbis anceps remedium experiri, quam nullum. p. 42.

XIX.

D. IOH. AUG. WOHLFART obferuatio de vermibus per nares excretis. Hal. Magdeb. 1768. 4. plag. 4. cum praef. fig. aen. 1.

Quo grauiorum morborum latentem faepius cauffam vermes conftituunt, eo digniores, quae cognofcantur, funt obferuationes, quae de eorumdem faeuitie teftantur. Hinc laudandum eft ftudium Cl. WOHL-

*) vid. Ration. medend. Part. VI. p. 239. Commentar. noftr. Vol. XII. p. 141.

WOHLFART, qui vermes ex ſiniſtra cauitate narium ſenis ſeptem et ſexaginta annorum, per octiduum pertinaci cephalea et dextri capitis lateris tumore exagitati, praegreſſa narium per triduum continuante haemorrhagia, excretos hoc libello et concinna oratione deſcripſit, et aptis figuris aeri incidi curauit. Prodierunt vero cum leuamine aegri vermium eiusmodi duodeviginti, albidi omnes coloris, qui vaſe vitreo, terram continente, incluſi, paucis diebus interiectis in erucas ſubnigras et duras mutati, integro menſe elapſo, muſcas dederunt, oculis lateritii ruboris, antennis filiformibus, proboſcide inflexo, palpis hirſutulis et clauiformibus; quae ſingula aeque atque vermis muſcae, tum in magnitudine naturali, tum eadem per microſcopium aucta depicta habentur. Vermis, vndecies interſecto corpore inſtructi capiti duo vnci dati ſunt vnguliformes nigri, duri, mobiles, quibus dum inter rependum poſteriorem corporis partem attrahere intendit, caput firmatur, quosque alias ita retrahit, vt plane lateant. Vltimae interſectioni depreſſio ineſt, cum duobus ſtigmatibus, totumque corpus pilis nigris breuibus et ſparſis obſidetur. His enarratis, Auctor ſimiles caſus ab aliis obſeruatos et memoriae proditos recenſet, tandemque breuiter excuſſa vermium in corpore humano generatione, vermium ſenis iſtius geneſin eam eſſe exiſtimat, vt muco de naſo dormientis forte propendenti impoſuerit muſca quaedam ſua ouula, quae vna cum muco retracta, inque ſinubus frontalibus fota vermes excluſerint, mole pariter atque irritatione indicata ſymptomata producentes.

XX.

XX.

Noua phyſico medica.

Facultatis medicae *Toloſanae* doctores et profeſſores ſunt:

Cl. LABOUR, Decanus facultatis et profeſſor inſtitutionum.

Cl. DAUBONS, profeſſor inſtitutionum.

Cl. DUBERNARD, profeſſor botanices et materiae medicae et academiae regiae ſcientiarum Toloſanae ſocius.

Cl. MAYNARD, profeſſor anatomiae et chirurgiae eiusdemque academiae ſodalis.

Repetimus cum regia chirurgorum Academia *Pariſina*, quae duplum diſtribuet illi praemium, cuius explanatio placebit, quaeſtionem a nobis iam commemoratam *), praxin chirurgicam ſpectantem et ad annum 1772 pertinentem. Optat nimirum *Eadem*, vt, *diſquirantur incommoda, quae oriuntur ex abuſu vnguentorum et emplaſtrorum et quaenam emendatio vlcerum tractandorum in praxi chirurgica poſſit recipi.* (*Expoſer les inconvéniens, qui reſultent de l' abus des onguens & empláters & de quelle réforme la pratique vulgaire eſt ſuſceptible à cet égard dans le traitement des ulceres*).

Singulum itaque praemium erit moneta aurea ducentarum pondo Gallicarum, quod expectare licet. Ceterum commentarii Latina vel Gallica ſunt conſcribendi lingua et Cl. LOUIS, qui Academiae ab epiſtolis eſt, mittendi ita, vti apud alias Academias fieri ſolet; ideoque reliquis legibus enarrandis hic ſuperſedebimus, hocque vnicum addemus, quod commentarii ab Academia ante finem 1772 exſpectentur.

Caeſareo

*) vid. Comment. noſtr. Vol. XV. p. 355.

Caesareo regia agriculturae et scientiarum Societas, quae *Clagenfurthi* in Carinthia conuenire solet, annuum praemium, quod est moneta aurea triginta sex aureorum pondere, dicauit huic quaestioni: *Quaenam sit optimus modus lignum coquendi, seu ex eo in usum vstrinarum carbones conficiendi et quaenam ligni species ad hoc praestandum, quam optime conueniat?*

Commentarios, qui ante finem septembris 1771 tradendi sunt Societati, lingua Germanica, Gallica, Italica et Latina conscribere licet. Reliqua, quae sint obseruanda, ita constant, vt eas silentio praeterire facile possimus.

Inter quinque elaborationes quaestionis: *quomodo purpura puerperarum aeque ac purpura in vniuersum sit curanda et arcenda*, ea potissimum regiae Academiae scientiarum *Holmiensis* nacta est assensum, quae a DAVIDE VON SCHULZENHEIM inoculatione variolarum claro *) ideoque nobilitatis diplomate ornato, erat tradita. Cum autem per leges Academiae ei socio non liceat praemium reportare, in schedula obsignata non professus est suum nomen ideoque, celato Auctoris nomine, haec elaboratio est edita et a nobis **) iamiam indicata.

CHRISTIANUS RUDOLPHUS HANNES medicinae Doctor et poliater Vesalianus, variis scriptis clarus, inter socios Academiae imperialis naturae curiosorum est relatus.

Touanae in Murcia DON ANTON. CAP. DE VILLA a Rege botanices et agriculturae professor est creatus. Docet agricolas agriculturam diebus sacris hora decima vsque ad duodecimam, diuites per omnes

*) vid. Comment. nostr. Vol. XVI. p. 349.
**) vid. Comment. nostr. Vol. hoc p. 151.

omnes hebdomadis dies. Ceterum examinabit et exhibebit herbas in horto regio non diu exſtructo.

Potentiſſimi Regis Galliae clementia erga Cl. BUFFON, qui horto et muſeo regio praeeſt, erat tanta, vt, cum BUFFON ipſe hoc humaniter peteret a Rege, Comitem DE LA BILLARDERIE D'ANGIVILLER ſibi mortuo ſucceſſorem dari, clementiſſime ei permitteret. Praeterea liberum aditum ad ſe Rex conceſſit BUFFONO, eiusque praediis comitatus priuilegia dedit. Quo inſignis beneuolentiae ſigno atque beneficio non ſolum BUFFONUS, ſed et eius poſteri fruentur.

Quamquam GEORGIUS CHRISTIANUS OEDER, botanica aeque ac oeconomica doctrina clarus, vti a nobis *) relatum eſt, alio iamiam munere fungitur, tamen Flora Danica ab Eo continuabitur. Botanica autem profeſſio, quam antea habuit Cl. OEDER cum omnium plauſu, cum academia eſt coniuncta, et locus, qui horto regio erat dicatus, ſuperiorum iuſſu aliis vſibus deſtinatus eſt.

Nec minus, Cl. OEDERO moderante, pericula contagii, quod inter armenta graſſatur, transferendi continuabuntur.

Lugduni Batauorum ſucceſſit b. BERNARDO SIGFRIED ALBINO **) Cl. GUALTIER VAN DOEVEREN, Groeningenſis antea medicinae, chymiae et artis obſtetriciae profeſſor, qui in poſterum in hac Lugdunenſi Academia profeſſoris medicinae ordinarii munere fungetur.

Ibidem Cl. EDUARDUS SANDIFORT, Medicinae Doctor Hagae Comitum, Lector anatomiae et chirurgiae eſt denominatus.

*) vid. Comment. noſtr. Vol. XVI. p. 710.
**) ibid. p. 350.

Quamquam hoc munus, cuius adeundi caussa IOANNES CHRISTIANUS POLYCARPUS ERXLEBEN artis veterinariae doctrina clarus orationem habuit atque programma scripsit, non huc pertinet, tamen ob rem veterinariam, quam spectant oratio aeque ac programma, liceat eorum hic mentionem facere.

Vltimo nimirum decembris 1770 die *Gottingae* Cl. ERXLEBEN munus extraordinarii professoris philosophiae adiit oratione, in qua *de arte veterinaria veteribus maximi aestimata, diu postea neglecta atque inculta, hodie vero laetissime efflorescente erroresque suos expurgante* dictum est, atque programmate, in quo *dubitationes, quas Cl.* BERGIUS *contra translationem contagii, quod inter armenta grassatur, posuit*, ab Eo sunt solutae.

Holmiae Experientissimus IONAS BOECKMANN *) archiater regius et Holmiensis ciuitatis physicus quinquagesimo quinto aetatis anno die 4. aprilis 1770. desiit viuere.

Altorfi die 11. aprilis 1771. IOANNES TRAUGOTT ADOLPH **) medicinae Doctor et professor publicus ordinarius pleuritide quadragesimo quarto aetatis anno obiit.

Rex Anglorum obseruatorio Academiae *Gottingensis* horologium donauit a IOANNE SHELTON, nobili artifice, confectum, quale a Britannicis astronomis *Regulator* dicitur, cuius penduli oscillationes frigoris et caloris vicissitudine non mutantur.

Huius structura huc redit, vt compositione et coniunctione plurium perticarum e chalybe et orichalco, quarum vna plus, quam altera extenditur; in

*) vid. Comment. nostr. Vol. XV. p. 546.
**) ibid. p. 551.

in eodem gradu caloris, longitudo penduli eadem maneat. Cl. HARRISONUS 1726. primus hanc methodum indicauit, vt DE LA LANDE in astronomia ab eo edita, paragrapho 1971. dicit, vbi etiam descriptio et icon, quamquam non accurate expressa, reperiuntur. Cum vero oscillationes huius *Regulatoris* vix percipi possint, additus est singularis index minutarum et secundarum.

XXI.
Index scriptorum physico medicorum, quae anno 1768. prodierunt.

Catalogue hebdomadaire: ou liste alphabétique des livres tant nationaux qu'étrangers; des arrêts du conseil et des parlemens, déclarations et édits du Roi, extraits du conseil et des registres des parlemens, lettres patentes du Roi, ordonnances, sentences etc. cartes géographiques, musique et estampes, qui sont mis en vente chaque semaine avec l'indication des Auteurs, du nombre et du format des volumes et les adresses des libraires et autres, qui les vendent. Année 1768. à Paris. 8.

Natuur en geneeskundige bibliotheeck, waarin in het kort voorgedraagen worden alle nieuwe werken, welke in de geneeskunde en natuurlyke historie buiten ons Vaterland vitkomen IIII. Deels 2 Stuck. In's Gravenhage. 8. (Auctore EDUARDO SANDIFORT).

Recueil de mémoires, ou collection des pieces académiques concernant la médecine, l'anatomie, la chirurgie, la physique expérimentale, la chymie, la botanique et l'histoire naturelle, tirés des meilleures sources. Tome troisiéme de la partie Françoise, faisant le dixieme Tome de la collection académique, Vol. I. à Dijon et à Paris. 4.

Philoſophical transactions, giving ſome account of the preſent undertakings, ſtudies and labours of the ingenious in many conſiderable parts of the world. Vol. LVII. for the Year 1767. Lond. 4. c. tab. aen.

Medical Transactions published by the College of Phyſicians in London. Volume I. ib. 8. c. tab. aen.

Arztneykundige Abhandlungen herausgegeben von dem Collegio der Aertzte in London. Aus dem Engliſchen überſezt von CARL CHRISTIAN KRAUSEN. *1ſter Band. Leipzig. 8 mit Kupfern.*

Hiſtoire de l'Académie royale des Sciences, année 1765. avec les mémoires de mathématiques et de phyſiques pour la même année. Tirés des regiſtres de cette Académie. à Paris. 4. c. tab. aen.

Mémoires de mathématiques et de phyſiques, préſentés à l'Académie Royale des Sciences par divers ſavans et lus dans ſes aſſemblées. Tome V. ib. 4. c. tab. aen.

Verhandelingen vitgegeeven door de hollandſche maatſchapye der weetenſchappen te Haarlem. X Deel. Te Harlem. 8. c. tab. aen.

Kongl. Vetenskaps academiens handlingar för år 1768. Vol. XXIX. Stockholm. 8. c. fig. aen.

Der Königl. Schwediſchen Academie der Wißenſchaften, Abhandlungen aus der Naturlehre, Haushaltung, der Mechanik auf das Jahr 1766. Aus dem Schwediſchen überſezt von ABRAH. GOTTHELF KÄSTNER. *28. Band. Hamb. und Leipzig. 8. m. K.*

Noui commentarii Academiae ſcientiarum Imperialis Petropolitanae Tom. XII. Petropol. 4. cum tab. aen.

Auserleſene mediciniſche, anatomiſche, chymiſche und botaniſche Abhandlungen der Römiſch Kayſerlichen Academie der Naturforſcher XVII. Theil. Nürnb. 4. mit Kupfern.

Stral-

Stralſundiſches Magazin oder Sammlungen auserleſener Neuigkeiten zur Aufnahme der Naturlehre, Artzeneywißenſchaft und Haushaltungskunſt. 2tes und 3tes Stück. Berlin und Stralſund. 8. mit Kupf.

Fränckiſche Sammlungen von Anmerkungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrheit, Oekonomie und den damit verwandten Wiſſenſchaften. 8ter Band. Nürnberg. 8.

Hiſtoire de l'académie royale des ſciences et des belles lettres de Berlin. Année 1766. avec les mémoires pour la même année. à Berlin. 4. mai. avec fig.

Eiuſdem l'année 1761. ib. 4. mai. avec fig.

Berliniſche Sammlungen zur Beförderung der Arzneywißenſchaft, Naturgeſchichte, Haushaltungskunſt, Cameralwißenſaft und der dahineinſchlagenden Litteratur 1ſtes bis 6tes Stück. ib. 8.

Neues Hamburgiſches Magazin, oder Fortſetzung geſammleter Schriften aus der Naturforſchung, der allgemeinen Stadt und Land-Oeconomie und den angenehmen Wißenſchaften überhaupt. 4ter Band. Hamburg und Leipzig. 8.

Phyſicaliſch ökonomiſche Auszüge aus den beſten Schriften, die zur Naturlehre, Haushaltungskunſt, Policey, Cameral und andern damit verwandten Wißenſchaften gehören, 9ten Bandes 4tes Stück. Stuttgart. 8.

Zum Nutzen und Vergnügen. Eine mediciniſche Wochenſchrift 3ter Band. Naumburg. 8.

Hiſtoire naturelle et politique de la Penſylvanie et de l'établiſſement des Quakers dans cette Colonie, traduite de l'Allemand par P. M. D. S. Cenſeur Royal. à Paris. 12.

Hiſtoire naturelle, générale et particuliere avec la deſcription du cabinet du Roi. Tome XVI. ib. 4. c. tab. aen.

Allgemeine Hiſtorie der Natur, nach allen ihren beſondern Theilen abgehandelt, nebſt einer Beſchreibung der Naturalienkammer Sr. Maj. des Königs von Franckreich. 6. Theils 2ter Baud. Leipzig. 4. mai.

British Zoology Claſſ. I. Quadrupeds. Claſſ. II. Birds Vol. I. London. 8. c. tab. aen. (Auctore THO. PENNANT).

Eiuſdem Vol. II. Claſſ. II. Genus XVIII. etc. Birds, with an appendix: an eſſay on Birds of Paſſage and an index. ib 8. c. tab. aen.

Mineralogiſche Beluſtigungen zur Behuf der Chymie und Naturgeſchichte des Mineralreichs. 1ſter und 2ter Theil. Leipzig. 8. mai. m. K.

Florae Danicae iconum faſciculus ſeptimus a tab. CCCLXI – CCCCXX viuis coloribus pictis (germanice et latine) Hafn. fol.

The fruit gardener, containing the method of raiſing ſtoks for multiplying fruit trees etc. directions for laying out and managing fruit gardens etc. Lond 8. mai.

Les Jacintes, de leur anatomie, reproduction et culture. à Amſterdam. 8. (Auctore MARQUIS DE ST. SIMON).

Der im ſchönſtem Flore ſtehende Blumengarten oder Abbildung der lieblichſten Blumen in 43. illuminirten Blättern, nebſt der ausführlichen Beſchreibung, (latine et germanice) *Nürnb. fol. mai.*

Mémoires et obſeruations recueillies par la ſocieté économique de Berne. Partie I – IV. pour l'année 1768. à Berne. 8.

Muſeum ruſticum et commerciale, *oder auserleſene Schriften, den Ackerbau, die Handlung, die Künſte und Manufacturen betreffend, aus der Erfahrung genommen und von verſchiedenen in dieſer Verrichtung geübten Männern mitgetheilt, von einigen Mitgliedern*

Mitgliedern der Geſellſchaft zur Aufmunterung der Künſte, Manufacturen und Handlung aber durchgeſehen und herausgegeben. Aus dem Engliſchen überſezt und mit einigen Anmerckungen begleitet 9ter und 10ter Band. Leipzig. 8. m. K. (germanice reddidit I. I. S.).

Allgemeines oeconomiſches Forſtmagazin, in welchen allerhand nützliche Beobachtungen, Vorſchläge und Verſuche über die wirthſchaftliche Policey und Cameralgegenſtände des ſämmtlichen Wald- Forſt- und Holzweſens enthalten ſind; geſammlet von einer Geſellſchaft, deren ordentliches Geſchäfte iſt Waldungen zu gewinnen, zu benutzen und zu erhalten 11ter und 12ter Band. Franckf. und Leipz. 8. (Auctore IO. FRIEDRICH STAHL).

Allgemeine Haushaltungs- und Landwiſſenſchaft aus den ſicherſten und neueſten Erfahrungen und Entdeckungen geprüft und in Ausübung gebracht von einer oeconomiſchen Geſellſchaft in Engelland, 5ter und letzter Theil. 8. mit Kupfern.

Betrachtungen über landwirthſchaftliche Dinge in dem Herzogthume Würtenberg. 3. Stücke. Tübingen. 8.

Hiſtoire des charançons avec les moyens de les détruire. Avignon. 12.

Naturgeſchichte der Kohlraupe, ſamt den Mitteln dieſelbe zu vertilgen. Mannheim.

Die beſte Art Kornmagazine und Fruchtböden anzulegen, auf welchen das Getraide niemahls weder vom weiſſen, noch vom ſchwarzen Wurme angeſteckt werden kann. Hannover. 4. m. K. (Auctore GEORG. FRIDER. DINGLINGER).

Von Bau auf Steinkohlen. Mit einer Vorrede von Hofrath MEDICUS. *Mannheim. 8.*

Traité complet ſur la maniere de planter et de cultiver la vigne, extrait de MILLER, augmenté par un membre de la ſocieté économique de Berne. Yverdun. 12.

Swar på wetenskaps academiens fråga: whilka förrättningar äro de basta at vnderhålla tilräkelig tilgång på skog här i landet. Stockholm.

Allgemeine Hiſtorie der Reiſen zu Waſſer und zu Lande. XIX. Theil. Leipzig. 4. mai. m. Kupf.

Sammlung der beſten und neueſten Reiſebeſchreibungen in einen ausführlichen Auszuge. 7ter Band. Berlin. 8. mai. m. K.

A ſix weeks tour through the ſouthern counties of England and Wales, in ſeveral letters to a friend by the Author of the Farmer's lettres. London. 8.

Schauplatz der Künſte und Handwerke, oder vollſtändige Beſchreibung derſelben, verfertiget und gebilliget von den Herren der Academie der Wiſſenſchaften zu Paris. Mit vielen Kupfertafeln. 7ter Band. In dieſer teutſchen Überſetzung mit Anmerkungen herausgegeben von DANIEL GOTTFRIED SCHREBER. *Königsberg. 4. mai.*

L'art du ferrurier, contenant ſoixante dix ſept feuilles d'impreſſion et quarante planches. à Paris. fol.

L'art du cordonnier, contenant quatorze feuilles et demie d'impreſſion et cinq planches. ib. fol.

Vergleichung des Zuſtandes und der Kräfte des Menſchen, mit dem Zuſtande und den Kräften der Thiere. In auserleſenen Anmerkungen über die Erziehung, die Naturgaben, die Künſte und Wiſſenſchaften und die Religion. Aus dem Engliſchen nach der 4ten Ausgabe überſetzt von I. B. S. *Frankf. und Leipzig. 8.*

Vermiſchte Abhandlungen der phyſiſch-chymiſchen Warſchauer Geſellſchaft zur Beförderung der practiſchen Kenntniß. 1 Bandes 1ſtes Stück. Dresden und Warſchau. 8.

Kleine Abhandlungen einiger Gelehrten in Schweden über verſchiedene in die Phyſick, Chemie und Mine-

ralogie laufende Materien. 2ter und letzter Band. Aus dem Schwedischen übersetzt. Leipzig. 8.

Briefe eines Arztes an verheyrathete Frauenzimmer. Aus dem Englischen übersetzt. ib. 8.

Allgemeine Begriffe der Chymie nach alphabetischer Ordnung aus dem Französischen übersetzt und mit Anmerkungen vermehrt von D. CARL WILHELM PÖRNER. *1ster Theil. ib. 8.*

Alchymia denudata reuisa et aucta, *oder das bis anhero nie recht geglaubte, durch die Experimente nunmehro beglaubte Wunder der Natur. 1ster und 2ter Theil. ib. 8.*

Neu verbessertes Dispensatorium oder Arzneybuch, in welchen alles, was zu der Apotheckerkunst gehöret nach den Londoner und Edimburger Pharmacopeen mit practischen Wahrnehmungen und Bemerkungen vorgetragen wird. 1ster Theil. Aus dem Englischen übersetzt. Hamburg. 8.

Dictionnaire botanique et pharmaceutique contenant les principales propriétés des minéraux, des végétaux, et des animaux d'usage, avec les préparations de pharmacie internes et externes les plus usitées en médecine et en chirurgie. à Paris. 8. par * * *.

Chymische Abhandlung, worinnen die verschiedene Bereitung der Spiesglas Tinctur und die davon abhangende Eigenschaft und Würkung untersucht, auch zugleich die Vortreflichkeit und Tugend der von dem seeligen D. VATER *in Wittenberg erfundenen Tinctur erkläret wird. Mit Anmerkungen. Jena. 8.*

Dissertations sur les antiseptiques, qui ont concouru pour le prix proposé par l'académie des sciences, arts et belles lettres de Dijon en 1767. dont les deux autres ont partagé l'*Accessit* inprimés par ordre de l'académie. à Dijon et à Paris. 8.

Abregé économique de l'anatomie du corps humain,

main, à la portée de toute perſonne, qui veut ſe connoitre et s'inſtruire en cette partie, ainſi que de tous ceux, qui ſe deſtinent au grand art de guerir les malades. à Paris. 12.

Nachricht an das Publicum, wie der warme Rockentrank auf eine gute Art zubereitet, und mit welchen Nutzen ſelbiger anſtatt des Coffee gebraucht werden kann. Berlin. 8.

Vertraute Briefe über den Coffee aus Korn und andern innländiſchen Gewächſen. 1ſte Sammlung. Leipzig. 8. mai.

Briefe eines Arztes an ein Frauenzimmer über die Kochkunſt. Hamburg und Lüneburg. 8.

Anweiſung, wie den Menſchen, welche in Waſſer oder von der Kälte erſtarret oder erhenket und erdroßelt, oder auch von ſchädlichen Dünſten entkräftet, gefunden werden, zu helfen ſey, um ſie beym Leben zu erhalten. Braunſchweig. 8.

Du traitement et de l'exſtinction de la variole et de la rougeole ſuivi d'un diſcours aux hommes ſur leur ſanté. à Lyon. 12.

Notizie del l'inneſti di vajuoli fatti in Cephalonia. Venet. 8.

Mémoire ſur le fait de l'inoculation. à Paris. 4.

Examen des principaux points de la réponſe à l'argument tiré du nombre des perſonnes mortes en Angleterre de la petite vérole naturelle et artificielle avant et depuis la pratique de l'inoculation. ibid. 4.

Ordeel van de Genees-en Heel-meeſters van den koning van Engeland, aangaande de manier van inentinge der Kinder-pokies der Heeren Suttoniaanen. Ter gelegenheid van eeken brief van den Ridder JOHN PRINGLE aan den Heere,

BRADY

BRADY in Bruſſel gedagtekend den 6. mai 1767. en eenen anderen van den Graave KAUNITZ RITTBERG aan den Graave SEILERN, afgezant van de Keyzerinne Koninginne aan den Koning van Groot Brittannie, gedagtekend den 17. dec. 1767. Uit hed Engelſch vertaald. In's Gravenhage. 8. mai.

Expoſition des effets d'un nouveau remède dénommé ſyrop mercuriel rendu public conformément à la lettre adreſſée à l'auteur par Monſeigneur LE DUC DE PRASLIN. On y a joint une inſtruction détaillée ſur la manière d'employer ce reméde dans les maladies vénériennes de toute eſpèce dans les écrouelles et le rachitis autrement la maladie des enfans noües. Vol. I. à Paris. 12.

Mémoires de l'academie Royale de chirurgie. Tom. IV. ib. 4. c. tab. aen.

Doutes, que la cataracte dont Mr. RÖNNOW fait mention dans ſon diſcours prononcé à l'Academie royale des ſciences ait été oſſeuſſe ou pierreuſe. Stockholm. 8.

Conſultation de chirurgie, ou examen d'un rapport juridique, fait à l'occaſion de CLAUDINE ROUGE trouvée dans le Rhône, à Paris. 12.

Eſſais d'agriculture ou diverſes tentations phyſiques, propoſée pour l'avantage de la Societé, par Mr. BEARDE DE L'ABBAYE. à Breme. 8.

Eiuſdem über den Ackerbau oder verſchiedene phyſicaliſche Verſuche. Aus dem Franzöſiſchen überſetzt. ibid. 8.

BERNH. SIEGFR. ALBINI academicarum annotationum liber octauus. De tabulis ſcriptisque ſuis opportunitate epiſtolae nuperae PETR. CAMPER. Leid. 4. mai.

F.R.

FR. ARANDI carmen de feuerioribus eruendae veritatis mediis, eorum gradibus et noxis exinde refultantibus cum annexo leffu, quo manes Friderici Braun Bobenhufani tormenta mafcule perpeffi recitantur. 8.

ARETAEI CAPPADOCIS medici, infignis ac vetuftiffimi libri feptem a IUNIO PAULLO CRASSO Patauino accuratiffime in latinum fermonem verfi. Argentorat. 8.

Mémoires de chirurgie avec quelques rémarques hiftoriques fur l'état de la chirurgie en France et en Angleterre par G. ARNAUD. Voll. I. II. Londres. 4. mai. avec figures.

GEORG. CHRIST. ARNOLD diff. inaug. de motu fluidi neruei per fibras medullares neruorum. Lipf. 4.

IO. ASTRUCS *theoretifch-practifche Abhandlung von den Frauenzimmer-Krankheiten. Aus dem Franzöfifchen überfetzt und mit einer Vorrede und Anmerkungen begleitet von D.* CHRIST. FRIEDRICH OTTO. *1 und 2ter Theil. Dreßden. 8.*

Voyage en Sibérie fait par ordre du Roi en 1761. contenant les moeurs, les ufages des Ruffes et l'état actuel de cette Puiffance; la defcription géographique et le nivellement de la route de Paris à Tobolsk; l'hiftoire naturelle de la même route; des obfervations aftronomiques et des experiences fur l'électricité naturelle; enrichi de cartes géographiques, de plans, de profils du terrein, de gravures, qui repréfentent les ufages des Ruffes, leurs moeurs, leurs habillemens, les diuinités des Calmouks et plufieurs morceaux d'hiftoire naturelle, par Mr. L'ABBÉ CHAPPE D'AUTEROCHE de l'académie royale des fciences. à Paris. 4.

E. B***. de principiis vegetationis et agriculturae et

et de cauſſis triplicis culturae in Burgundia. 8. mai.

ERN. GODOFR. BALDINGER progr. de lectione Hippocratis medicis ſumme neceſſaria. Ienae. 4.

Eiusd. Biographie jetztlebender Aerzte und Naturforſcher in und außer Deutſchland. 1ſten Bandes 1. und 2. Stück. ib. 8.

Eiusd. neue Arzeneyen; eine mediciniſche phyſicaliſche Monathſchrift. 2ten Bändchens 4tes Stück. Langenſalza. 8.

Eiuſd. catalogus diſſertationum, quae medicamentorum hiſtoriam, fata et vires proponunt. Altenb. 4.

Eiuſd. Auszüge aus den neueſten und beſten diſſertationen der mehreſten Academien, die zur Naturhiſtorie, Arzeneywiſſenſchaft, Chymie und Phyſick gehören. 1. B. 1. Stück. Berlin und Stralſund. 8.

L'art de guerir les hernies ou deſcentes, ouvrage utile aux perſonnes attaquées de ces maladies et dans le quel on trouvera la meilleure méthode de conſtruire les bandages convenables à leur curation. Par Mr. BALIN. à Paris. 12.

CHR. GOTTH. BARTH *Abhandlung über die Natur, den Nutzen und Gebrauch des Geſund-Brunnens zu Lauchſtädt. Leipzig. 4.*

JOB. BASTER'S verhandlingen over de voortelling der dieren en planten etc. The Harlem. 8. mai.

Eſſai ſur la digeſtion et ſur les principales cauſes de la vigueur, de la durée de la vie etc. par Mr. BATIGNE. D. M. à Berlin. 8.

T. BEARDMORE treatiſe upon the teeth. Lond. 8.

IO. MAR. BEGONTINAE diſſ. inaug. de hydrophobia. Vienn. 8.

IO. PETR. BEUCKE diſſ. inaug. de ileo. Argentorat. 4.

IO.

IO. GOTTL. BIDERMANNI diſſ. inaug. de cauſſis ſubitae mortis fulmine tactorum. Lipſ. 4.

Nouvelle méthode d'opérer les hernies par Mr. LE BLANC chirurgien lithotomiſte de l'Hôtel-Dieu d'Orléans &c. à laquelle on a joint un eſſai ſur deux hernies rares et peu connues de Mr. HOIN chirurgien à Dijon. à Paris. 8. c. fig.

ANT. BLOM diſſ. inaug. de liquidi genitalis confectione. Trai. ad Rhen. 4.

GEORG. RUD. BOEHMER diſſ. inaug. de cauſſis, vterum impraegnatum diſtendentibus. Reſp. *Io. Guil. Frid. Kuhn.* Witeb. 4.

PHIL. ADOLPH. BOEHMER diſſ. inaug. de febre catarrhali maligna epidemica, angina gangraenoſa ſtipata. Reſp. *Chr. Gottl. Conrad. Hertzog.* Hal. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de nonnullis momentis, ad curationem epilepſiae ſpectantibus. Reſp. *Io. Ern. Stahl.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de vſu ſalutari extracti aconiti in arthritide obſeruationibus comprobato. Reſp. *Io. Frid. Andreae.* ib. 4.

Aphoriſmes de chirurgie D'HERRMANN BOERHAAVE commentés par Mr. VAN SWIETEN. Nouvelle traduction du latin en françois avec des notes par Mr. LOUIS. Tom. I. – VII. à Paris. 8.

Eiuſd. maladies des femmes et des enfans; avec un traité des accouchemens, tiré des aphoriſmes commentés par VAN SWIETEN, traduits et augmentés de quelques notes et obſervations par Mr. A. L***. ib. 12.

Dictionnaire raiſonné univerſel d'hiſtoire naturelle, contenant l'hiſtoire des végétaux, des animaux, des mineraux, des corps celeſtes, des méteores etc. par Mr. DE BOMARE. ib. 4. Voll. 4.

Il maniſcalco inſtruito nella medecina pratica delle prin-

principali malattie del cavallo dal Sign. Conte FRANCISCO BONSI. Tom. II. In Rimini. 8.

Recherches ſur le pouls par rapport aux criſes par TEOPHILE DE BORDEU. ſeconde edition. à Paris. 12.

ADOLPH. IULIAN. BOSE progr. de differentia fibrae in corporibus trium naturae regnorum. Viteberg. 4.

ERN. GOTTL. BOSE diſſ. inaug. de venaeſectione in puerperis. Reſp. *Carol. Chriſtoph. Schnorr.* Lipſ. 4.

An account of Corſica; the journal of a tour to that Island; and memoirs of Paſcal Paoli. By JAM. BOSWELL. Lond. 8.

IAC. VON BREDA diſſ. inaug. quid vir atque femina coeundo ad embryonis generationem conferat. L. B. 4.

HEINR. CHR. VON BROCKE *wahre Gründe der phyſicaliſch und experimental allgemeinen Forſtwiſſenſchaft, oder Unterricht, wie neue Holzungen anzubauen, alte zu verbeſſern, wilde Baumſchulen anzulegen, junge Bäume gezogen, gewartet und gepflanzet werden müſſen, wobey die Fehler, welche bey den Anbau des Holzes vorgehen, auf das deutlichſte gezeigt werden, als ein Handbuch für Forſtbediente zu gebrauchen. Leipz. 8.*

MARTIN. THRAN. BRÜNNICHII ichthyologia Maſſilienſis ſiſtens piſcium deſcriptiones eorumque apud incolas nomina. Accedunt ſpolia maris Adriatici. Hafn. et Lipſ. 8.

Lettres ſur la méthode de s'enrichir promptement et de conſerver ſa ſanté par la culture des végétaux exotiques par Mr. PIERRE IOS. BUC'HOZ. Tom. I. à Paris. 8.

Eiuſd. médecine rurale et pratique, tirée uniquement des plantes uſuelles de la France, appli-

quées aux differentes maladies, qui regnent dans les campagnes, ou pharmacopée végétale et indigene, contenant les formules tirées du regne végétal, enſemble l'explication ſommaire des vertus de chaque plante et les definitions ſymptomatiques des maladies; ouvrage également utile aux Seigneurs de campagne, aux curés et aux cultivateurs ib. 12. Voll. 2.

FRANC. HENR. BUCHHOLTZ diſſ. inaug. de hepatomphalocele congenita. Argentor. 4. c. tab. aen.

DAN. CHRIST. BURDACH diſp. inaug. de laeſione partium, fetus nutritioni inſeruientium, abortus cauſſa. Lipſ. 4. c. tab. aen.

NICOL. LAUR. BURMANNI flora Indica, cu accedit ſeries 200 zoophytorum Indicorum, nec non prodromus florae Capenſis. L. B. 4. mai c. tab. aen.

ANDR. EL. BÜCHNER diſſ. inaug. de differentii morborum, quae conſtitutioni epidemicae de bentur. Reſp. *Io. Gottl. Hincke*. Hal. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de ſalutaribus et nociuis doloru effectibus. Reſp. *Carol. Benjam. Ruffero*. ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de primis viis, morborum peric dicorum ſede frequentiſſima. Reſp. *Frid. Ba thaſ. Krupp*. ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de virtute corticis Peruuiani an tiphlogiſtica. Reſp. *Georg. Sigism. Weicher* ibid. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de methodo antiphlogiſtica in ge nere. Reſp. *Anton Krocker*. ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de diuerſa colicam pictonum cu randi methodo. Reſp. *Chryſoſtom. Gullieln Schroeter*. ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. qua propoſita a Cl. MACKBR DE putredinis theoria examini ſubiicitur. Reſp *Io. Gorgolio*. ib. 4.

ANDR

ANDR. EL. BÜCHNER diſſ. inaug. de methodo medendi febribus intermittentibus. Reſp. *Chriſt. Adolph. Helwig*. Hal. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de cauto regiminis calidi vſu. Reſp. *Io. Ludou. Kulmus.* ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de plantarum amararum inſigni virtute medica. Reſp. *Carol. Gottgetr. Wermuth*. ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de roborantium differentiis in praxi bene attendendis. Reſp. *Io. Dieter. Open*. ibid. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de morborum ſimilitudine. Reſp. *Conrad. Ihle*. ib. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. de ſecretionum legibus generalioribus. Reſp. *Heur. Aug. Kuppio*. ib. 4.

CHRISTIAN. GOTTLIEB BÜRCKNER progr. de aere vectore. Gerae. 4.

CPHP. GOTTL. BÜTTNER *Anweiſung für angehende Arzeneybeſliſſene, worauf ſie bey Ausſtellung eines Obductions-Atteſtes über tödtliche Verletzungen acht zu geben haben.* Königsb. 4.

Inneſto felice di vajuolo inſtituto e deſcritto da LEOPOLD. MARC. ANTON. CALDANI. Padua. 8.

SPIR. CLAUD. FRANC. CALVET diſſ. de motu muſculari. Reſp. *Annib. Georg. Maynier*. Auenion. 4.

Eiuſd. quaeſtio phyſ. med. an a puluere ſympathetico dicto vulnerum ſanatio exſpectanda? Reſp. *Laurent. Agricol. Peru*. ib. 4.

IO. FRIEDR. CASSEBOHMS *vollſtändige Anweiſung zur gründlichen anatomiſchen Betrachtung und Zergliederung des menſchlichen Körpers. Neue und vermehrte Ausgabe von* ERN. GOTTFR. BALDINGER. *Berlin und Stralſund*. 8.

La theorie de l'ouie, ſupplement à cet article du

traité des ſens par Mr. LE CAT. à Paris. 8. c. fig.

Eiuſd. cours abregé d'oſteologie. ib. 8.

Kritiſcher Verſuch einer deutſchen Ueberſetzung der 8. Bücher des AUREL. CORNEL. CELSI *von der Arzeneykunſt von D.* IO. HEINR. LANGEN. *Lüneb. 8.*

Experiences et obſervations ſur la cauſſe de la mort des Noyés et les phenomenes qu'elle preſente. Faites publiquement à l'école Royale vétérinaire de Lyon, ſous les yeux des commiſſaires nommés, approuvées par leur rapport et le jugement de l'académie royale de Chirurgie. Par MMs. CHAMPEAUX et FAISSOLE. à Lyon et à Paris. 8.

Eſſay on fevers. *By* L. CHALMER. Lond. 8.

* * CHAPMANNS *neue verbeſſerte Hebammenkunſt. Neue Auflage. Helmſtädt und Magdeburg. 8. mit Kupfern.*

Lettres ſur la lithotomie pour prouver la ſuperiorité du lithotome caché pour l'opération de la taille ſur tous les autres inſtrumens, qui ont été propoſés jusqu'à ce jour; lesquelles contiennent pluſieurs obſervations très eſſentielles à la chirurgie et en particulier à l'operation de la taille par Mr. CHASTANET. à Londres et à Paris. 8. mai.

IO. FRID. CLASS ſpecimen obſeruationum criticarum ad CORNELIUM CELSUM. Traj. ad Rhen. 4.

Ergo pro multiplici cataractae genere multiplex ἐγχείρησις. Auctore IO. COLOMBIER. à Paris. 4.

Oſſium extremitatum comminutio, non fragmentorum extractio. Auctore IO. AUGUSTIN COUTAVOZ. ib. 4.

HENR.

HENR. IO. NEPOM. CRANZ de duabus draconis arboribus botanicorum cum figuris aeneis partium fructificationis duorumque nouorum generum conſtitutione. Vienn. 4.

Eiusd. Einleitung in eine wahre und gegründete Hebammenkunſt. Neue Auflage. ib. 8.

FLOR. LAURENT. FRID. CRELL diſſ. inaug. contagium viuum luſtrans. Helmſt. 4.

Phyſico chymie theorique par L. I. DE CROIX, Apothicaire à Lille. à Lille et à Paris. 8.

De principiis vegetationis et agriculturae et de cauſſis triplicis culturae in Burgundia diſquiſitio phyſica, Auctore E. B. D. Tom. I – IV. Diuion. et Paris. 8.

Obſervations chirurgicales ſur les maladies de l'uretre, traitées ſuivant une nouvelle methode; cinquieme edit. augm. de nouvelles obſervations et des remarques particulieres par Mr. DARAN. à Paris. 12.

ROBERT DAVISON'S diſſ. inaug. de ſolutione mercurii in acido vegetabili eiusdemque vſu. L. B. 4.

Vorläufige Nachricht von dem ſale aperitiuo Fridericiano *oder eröfnenden Friedrichs - Salze von D.* HEINR. FRIEDR. DELIUS. *Zwote vermehrte Auflage. Hildburgshauſen. 8.*

Eiusd. diſſ. inaug. de vſtione cranii in epilepſia, Auctore et Reſp. *Io. Phil. Iul. Rudolph.* Erlang. 4.

Eſſays on the puerperal fever and on puerperal conuulſions. By THOM. DENHAM, M. D. Lond. 8. mai.

Ergo datur hydrops, in quo humectantia diluentiaque hydragogis ſunt praemittenda. Auctore I. CAROL. DESESSERTZ. Paris. 4.

THOM. DIMSDALES *Unterricht von der gegenwärtigen Methode die Kinderblattern einzupfropfen.*

pfen. Nebst einigen Versuchen, die natürlichen Blattern auf eine ähnliche Art zu behandeln. Aus dem Englischen übersetzt von CARL FRIEDR. TIEMANN, *A. M. Leipz. 8.*

THOM. DIMSDALES *Auszug von der heutigen Inoculations-Geschichte in England. Aus dem Englischen übersetzt von* IO. NEPOM. ANTON LEUTHNER *Churfürstl. Bayrischen Hofmedico. München 8.*

Eiusd. Verhandeling over de tegenwoordige manier van inentinge der kinder pokjes. Waar by gevoegd zyn eenige proeven, in het werk gesteld, met oogmerk om te ontdekken de uitwerkingen van eene soortgelyke behandeling in de natuurlyke kinder-pokjes. Uit het Engelsch vertaald door EDUARD SANDIFORT. Tweeden druk, vermeerdert met een bericht van den uitslag der inentingen, volgens deeze manier, hier ter plaatse in't werk gesteld. In's Gravenhage. 8. mai.

Mémoirs of agriculture and other oeconomicall arts By ROBERT DOSSIE. Vol. I. Lond. 8.

Traité physiologique et chymique sur la nutrition. Ouvrage, qui a remporté le prix de physique de l'académie des sciences et belles lettres de Berlin par Mr. DURADE. à Paris. 12.

IO. FRID. CHRIST. EBELING spec. inaug. de tussi infantum conuulsiua. Götting. 4.

IO. PETR. EBERHARDS *Versuch eines neuen Entwurfs der Thiergeschichte. Nebst einem Anhange von einigen seltenen und noch wenig beschriebenen Thieren. Halle. 8. m. K.*

IO. THEOD. ELLERS *Physiologie und Pathologie herausgegeben von D.* I. L. ZIMMERMANN. *Dritte vermehrte Auflage. Altenb. 8. mai.*

IO. LEONH. EYRICHS *Entwurf der vollkommen-*

sten

ſten Bienenpflege für alle Landesgegenden, darinnen gezeigt wird, wie ſolche überall mit dem nur möglichen Erfolg zum Erſtaunen ins groſſe zu treiben. etc. Frankf. und Leipzig. 8. m. K.

IO. LEONH. EYRICHS *vollſtändiges Bienenbuch, oder Plan der Fränkiſchen phyſicaliſch-oeconomiſchen Bienengeſellſchaft. Anſpach. 8.*

Anfangsgründe der Naturgeſchichte zum Gebrauch academiſcher Vorleſungen von IO. CHRIST. POLYCARP. ERXLEBEN. *1ſter Theil. Göttingen. 8.*

Eiuſd. Betrachtungen über die Urſachen der Unvollſtändigkeit der Mineralſyſteme, nebſt einer Anzeige ſeiner Vorleſungen. ib. 4.

Traité des maladies vénériennes par Mr. FABRE. Nouv. edit. corrigée et conſiderablement augmentée par l'Auteur. Tom. I. II. à Paris. 12.

FAISSOLE vid. CHAMPEAUX.

IOH. FRIEDR. FASSELIUS *gerichtliche Arzeneygelahrheit, worinnen die vornehmſten Materien des bürgerlichen criminal und geiſtlichen Rechts nach den neueſten und beſten mediciniſchen Grundſätzen erläutert und erkläret werden. Herausgegeben von* CHRIST. RICKMANN *und ins Deutſche überſetzt von* CHRIST. GOTTFR. LANGEN. *M. D. und Practicus zu Budiſſin. 8.*

Inſtructions importantes au peuple ſur les maladies chroniques, pour ſervir de ſuite à l'avis au peuple de Mr. TISSOT ſur les maladies aiguës par Mr. FERMEN. Tom. I. II. à Paris. 12.

IOH. CLAUD. FLACHAT *Unterſuchungen zur Beförderung der Handlung, Künſte, Handwerker, Haushaltung und Cameralwiſſenſchaft, auf ſeinen Reiſen durch einen Theil von Europa, Aſien und Africa angeſtellt. Aus dem Franzöſiſchen überſetzt. Leipzig. 8. mit Kupfern.*

A treatiſe upon the formation of the human ſpecies;

cies; the diſorders incident to procreation in men and women; the evils ariſing from the abuſe of the genital faculties with the moſt approued and efficacious methods of cure, illuſtrated with a variety of caſes and examples. By JAMES FLEMING. Lond. 8.

Traité pratique de l'inoculation dans lequel on expoſe les régles de conduite relatives au choix de la ſaiſon propre à cette opération, de l'âge et de la conſtitution du ſujet à inoculer; de la préparation, qui lui convient, de l'eſpéce de méthode, qui doit être préférée et du traitement de la maladie communiquée par l'inſertion. Par Mr. GANDOGER DE FOIGNY. à Nancy et à Paris. 8.

Elements of the practice of phyſic, part the ſecond. Containing the hiſtory and methods of treating feuers and internal inflammations. By GEORGE FORDYCE M. D. the ſecond edit. corrected. Lond. 8. mai.

A review of the venereal diſeaſe and its remedies. By WILLIAM FORDYCE, Surgeon. The ſecond edition. ib. 8. mai.

JOSEPH. FERDINAND. FRIDERICH diſſ. inaug. de purgatione menſtrua. Vienn. 8.

Pharmacopoeia extemporanea, ſiue praeſcriptorum chilias, in qua remediorum elegantium et efficacium paradigmata ad omnes fere medendi intentiones accommodata, candide proponuntur; cum viribus operandi ratione, doſibus et indicibus annexis per THOMAM FULLER. Edit. caſtigatior curante THEODOR. BARON. Pariſiis. 8.

CAROL. FELIC. IOSEPH. DE FURLANI AB FELSENBERG diſſ. inaug. de ſalubri venenorum in corpus humanum effectu. Vindobon. 8.

PET. ADRIAN. GADD diſſ. upgifterat rättkanna kalkaktige ſtemarter. Abo. 4.

Eiuſd. diſſ. inaug. om ſielf frätſten. ib. 4.

GANDOGER DE FOIGNY vid. FOIGNY.

Mémoire dans lequel on prouve l'impoſſibilité d'anéantir la petite verole, pour faire ſuite aux obſervations ſur la meilleure maniere d'inoculer par I. I. GARDANE, Docteur en Médecine. à Paris. 8.

Eiuſd. Conjectures ſur l'électricité médicale avec des recherches ſur la colique metallique. ib. 8.

Nouvelles reflexions ſur la pratique de l'inoculation par Mr. GATTI. à Amſterd. 8.

Eiuſd. New obſervations on the inoculation. Translated from the french. By MATY. M. D. London. 8.

IO. GOTTLIEB GLEDITSCH *Anleitung zu einer vernunftmäſſigen Erkenntniß der rohen Arzneymittel. Budiſſin. 8.*

Eiuſd. vermiſchte Anmerkungen aus der Arzeneywiſſenſchaft, Kräuterlehre und Oeconomie. 1ſter Theil. Leipzig. 8. mai.

SAM. GOTTL. GMELIN hiſtoria fucorum. Petropol. 4. c. f.

Eiuſd. flora Sibirica ſiue hiſtoria plantarum Sibiriae, Tom. III. continet tabulas aeri inciſas LXVII. ibid. 4.

Du traitement et de l'exſtinction de la variole et de la rougeole, ſuivi d'un diſcours aux hommes ſur leur ſanté. Par Mr. GONTARD. à Paris. 12.

CARL. AUGUST GRAEBNERS *Gedanken über das Hervorkommen und Wechſeln der Zähne bey Kindern, nebſt Anweiſung für Erwachſene, die Zähne geſund zu erhalten, nebſt einem Zahncalender und vier Kupfertafeln. Nach dem Hamburger Exemplar. Langenſalza. 8.*

FRIEDR. CARL GRIMM *Med. Doct. Sendschreiben an Herrn* ALBERT VON HALLER *von der Epidemie zu Eisenach im Jahr 1767. und den Mitteln wieder dieselbe.*

Mémoires pour differentes parties des sciences et des arts. Par JEAN STEPHAN GUETTARD. Tom. I. à Paris. 4. c. f.

La nature opprimée par la médecine moderne, ou la necessité de récourir à la méthode ancienne et Hippocratique dans le traitement des maladies. Par Mr. TOUSSAINT GUINDANT, Doct. en médecine de Montpellier. ib. 8. mai.

Sammlung von verschiedenen raren sympathetischen, magnetischen und andern Curen, wie auch von andern wunderbahren und in der Haushaltung nützlichen Kunststücken und Experimenten von M. H. *Altona. 8.*

MATTHYS VAN DER HAAGE noodige en volstandige arzneykundige onderwyzinge. à Amsterdam. 8. c. f.

ANTON DE HAEN rationis medendi in nosocomio practico Vindobonensi. Pars XII. L. B. 8.

HEINRICH HAGENS *physicalische, chymische Betrachtungen über die Herkunft und Abstammung des Feuerbeständigen vegetabilischen Laugensalzes. Königsberg. 4.*

Pan apum eller afhandling om de Oerter af huilka bien hälst draga deras honung och vax ingifven til kongl. Wetenskaps Academien sasom svar pa dess fraga angaende bi-sköffel af IOHAN OTTO HAGSTRÖM. M. D. Stockholm. 8. mai.

IO. DAV. HAHNII praelectio academica de mathesi et chemia earumque mutuo auxilio. Traj. ad Rhen. 4.

ALBERT. DE HALLER operum anatomici argumenti minorum. Tom. III. Accedunt opuscula pathologica aucta ac recensa. Lausann. 4. c. f.

ALBERT.

ALBERT. DE HALLER opuſcula pathologica aucta. Lauſann. 8.

Eiuſd. elemens de phyſiologie. Traduction nouvelle du latin en françois. Par Mr. BORDENAVE. à Paris. 12. Vol. I.

Eiuſd. *Anfangsgründe der Phyſiologie des menſchlichen Körpers. Aus dem Lateiniſchen überſetzt von* IO. SAMUEL HALLEN. *IVter Band. Berl.* 8.

Traité des arbres fruitiers, contenant leur figure, leur deſcription, leur culture etc. Par DU HAMEL DU MONCEAU. Tom. I. II. à Paris. 4. mai. c. tab. aen.

Eiuſd. traité de la conſervation des grains et en particulier du froment. ib. 12.

GEORG. ERHARD HAMBERGERS *ſemiotiſche Vorleſungen über* IO. LOMMIUS *mediciniſche Wahrnehmungen durch* IO. DAV. GRAU. *Zweyter Band. Lemgo.* 8.

CHRISTIAN RUDOLPH HANNES *Brief an den Herrn D.* ERNST GOTTFRIED BALDINGER *über den Frieſel und andre Beobachtungen. Weſel und Leipzig.* 8.

Voyages dans le Levant, dans les années 1749. 1750. 1751. et 1752. contenant des obſervations ſur l'hiſtoire naturelle, la médecine, l'agriculture et le commerce et particulièrement ſur la Terre-Sainte et l'hiſtoire naturelle de l'écriture par FREDERIC HASSELQUIST Doct. en Médecine, publiés par ordre du Roi de Suede par CHARLES LINNAEUS. Traduits de l'Allemand par M. E. Vol. I. à Paris. 12.

Diſſ. med. de emolumentis in genus humanum ex variolarum inſitione fluentibus. Auctore FRANC. ANTON. HERTZOG. Argentor. 4.

Diſſ. inaug. de morbo articulari ſpeciatim venereo, praeſertim de arthritica quadam feliciter ſanata.

Aucto-

Auctore LUDOV. DAVID. HERTZOG. Helmstädt. 4.

Anmärkningar uid bergs - handteringens atskilliga öden och omväxlingar; förestälde uti et tal för kongl. Vetenskaps Academien, uid praesidii nedläggning den 13. iul. 1768. af DETLOF HEYKENSKÖLD, Bergs-Rad. Stockholm. 8. mai.

The vegetable System or the internal structure and the life of plants their parts and nourishement explained; their classes, orders, genera and species ascertained and described; in a method altogether new comprehending an artificial index and a natural system. With figures of all the plants, designed and engraved by the Author. The Whole from nature only. By JOHN HILL. M. D. Vol. XIII. Herbs having flowers of five petals, with an appendix, containing the figures and history of ten new discovered plants. Lond. fol. mai.

Eiusd. hortus Kewensis, sistens herbas exoticas indigenasque rariores, in area botanica hortorum Augustissimae principissae CAMBRIAE DOTISAE apud Kew in comitatu Surreiano cultas; methodo florali noua dispositas. ib. 8.

A treatise on fruit - trees. By THOM. HILT. The third edition. ib. 8.

LEONH. ELIAS HIRSCHELS *Briefe über verschiedene Gegenstände aus dem Reiche der Arzneywissenschaft. 1ster Theil. Berlin. 8.*

Medicinische Beobachtungen und Versuche von Herrn FRANZ HOME. *Aus dem Englischen übersetzt von D.* KÖNIGSDÖRFERN. *Altenb. 8. mai.*

CHRISTOPH. HUBER diss. inaug. de lue venerea. Vienn. 8.

IO. THEODOR. HÜSER diss. inaug. de steatomate. Argentorat. 4.

Libellus

Libellus de natura, caussa, curationeque scorbuti. Auctore NATHANAEL HULME M. D. To which is annexed a proposal for preuenting the scurvy in the British navy. Lond. 8. mai.

FRIDER. GUILIELM. HUTH diss. inaug. sistens casum virginis, hydrope ouarii exstinctae, cum analysi annexa. Argentor. 4.

Essai sur les différentes espéces de fiévres avec plusieurs autres traités etc. par JEAN HUXHAM, Doct. en médecine. Nouvelle édition. à Paris. 12.

CHRISTIAN. FRIDER. IAEGER diss. inaug. de spiritu salis ammoniaci cum calce viua, praecipueque de eius a spiritu salis ammoniaci cum alcali fixo parato differentia. Resp. *Io. Christian Williardts.* Tubing. 4.

Lettre de Mr. INGENHOUSZ Doct. en Médecine à Mr. CHAIS, au sujet d'une brochure, contenant sa lettre à Mr. SUTHERLAND et une réponse de Mr. SUTHERLAND à Mr. CHAIS sur la nouvelle méthode d'inoculer la petite verole. à Amsterdam. 8. mai.

IAC. FRID. ISENFLAMM diss. inaug. de vasis neruorum. Resp. *Io. Frieder. Doerfler.* Erlangae. 4.

Dictionnaire interprete de matiere médicale et de ce qui y a rapport. Par Mr. JULLIOT Démonstrateur en chymie. Vol. I. à Paris. 12.

FRID. CHRISTIAN. IUNCKER diss. inaug. de aquarum hydropicarum euacuatione prudenti exemplis quibusdam clinicis illustrata. Resp. *Io. Christ. Godofr. Iahn.* Halae. 4.

Eiusd. diss. inaug. sistens saliuationem spontaneam. Resp. *Herm. Dav. Hecker.* ib. 4.

F. S. K. *Irthümer, Warnungen und Lehren, welche das Publicum in Ansehung der practischen Arzneykunst betreffen. Erstes Buch.* *Dessau.* 8.

AEGIDII KAISIN diss. inaug. de gonorrhaeis. Vindobon. 8.

PETR. KALM diss. om den skada, som kiol den tilfoger äker och trägards skötseln i Finland. Abo. 4.

GOTTLIEB HENR. KANNENGIESSERI institutiones medicinae legales in vsum auditorum concinnatae cum praef. ANDR. ELIAE BÜCHNERI. Halae. 8.

Eiusd. diss. inaug. de hydrope. Resp. *Corn. Io. Nörtinger.* Kiliae. 4.

Eiusd. diss. inaug. de insitione variolarum. Resp. *Christian Adolph. Carsten.* ib. 4.

CHRISTIAN ERHARD KAPP diss. inaug. de exstirpatione tumorum in mamma. Lips. 4.

IOH. CPHP. KAYSERS VON FRENTZ *Nachricht von brandigten Weitzen. Bernburg. 8.*

CHRIST. GOTTLIEB KRATZENSTEIN de resolutione et impotentia motus muscularis. Resp. *Io. Henr. Schoenheyder.* Hafn. 8. mai.

IO. GEORG. KRÜNITZ *Verzeichniß der vornehmsten Schriften von den Kinderpocken und deren Einpfropfung. Leipzig. 8.*

H. M. KUGELMANN diss. inaug. sistens dissidia Auctorum circa chloroseos occasiones, euentum et curationum quoad partem. Argentorat. 4.

SIMON LANGE diss. inaug. de genesi et morbis ossium. Vienn. 8.

L'art de se traiter et de se guérir soi même, dans les maladies le plus ordinaires et le plus dangereuses. Traduit de l'Allemand de DANIEL LANGHANS. Vol. I. II. à Paris. 12.

Reliqua proxime.

Contenta

Contenta in hac parte.